

ภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงวัยในศตวรรษที่ ๒๑

โดย

พลตรี ธีรยุทธธรรม์ เตียตระกูล

ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก

กองทัพบก

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๑-๒๕๖๒

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “ภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑” ลักษณะวิชาการเศรษฐกิจ ของ พลตรี ธีรยุทธธรรม์ เตียตระกูลเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๑-๒๕๖๒

พลโท

(ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง ภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย พลตรี ธีรยุทธธรรม เทียตระกูล **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๑

ประเทศไทยกำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมทำให้มีการเพิ่มของผู้สูงอายุซึ่งร้อยละ ๗๐ มีปัญหาสุขภาพ และ ร้อยละ ๒๘ มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนทำให้รัฐอาจต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุข ด้านสวัสดิการและการปรับโครงสร้างพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น กระทั่งต่อความยั่งยืนทางการเงิน การคลังและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) มีคนไทยจำนวนมากที่ไม่สามารถออมเพื่อวัยเกษียณได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง เนื่องจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ขาดความรู้ในการวางแผนการเงินและไม่เห็นความสำคัญในการออมแม้ที่ผ่านมารัฐบาล ได้จัดสวัสดิการและบำนาญบำนาญผ่านกองทุนต่าง ๆ แต่กองทุนเหล่านั้นขาดการบูรณาการและการ ผลักดันเชิงนโยบายมีอัตราการสมทบที่ค่อนข้างต่ำและเหลื่อมล้ำและมีผลประโยชน์จากการลงทุนใน อัตราเฉลี่ยต่ำ

ในการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรายได้จากการเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม อีกร้อยละ ๓ จากที่เรียกเก็บเดิมร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ เพื่อนำมาสะสมให้กับผู้ใช้จ่ายเป็นการ ส่งเสริมการออมเพื่อวัยเกษียณที่ทำให้ทุกคนเข้าถึงการออม คาดว่าจะทำให้มีบำนาญต่ำสุดเพิ่มอีก ๙๒๔.๘๐ – ๑,๕๔๑.๓๓ บาทต่อเดือนสนับสนุนการดำเนินการตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคมผลที่ได้รับ ในทางออม คือ ภาษีร้อยละ ๓ เพื่อการออมจะเป็นสิ่งที่สร้างการมีส่วนร่วม ผลักดันและจูงใจให้ ประชาชนและผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้น ทำให้สามารถขยายฐานภาษีและจัดเก็บภาษี ได้มากตามไปด้วย โดยบริหารจัดการเงินภาษีดังกล่าวผ่านกลไกระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (National e-Payment) ซึ่งจะส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น ‘เศรษฐกิจไร้เงินสด’ (Cashless Economy) ได้รวดเร็วขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้ลดน้อยลงได้ ซึ่งในการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้นั้น ต้องบูรณาการในหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านการบริหารจัดการ กฎหมายการส่งเสริมทักษะและองค์ความรู้ด้านการเงินการออมในทุกกลุ่มวัยและ ทุกอาชีพ และเร่งรัดการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายบำนาญแห่งชาติเพื่อการบูรณาการและ บริหารจัดการกองทุนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Abstract

Title Value Added Tax for Savings Aged Society in the 21st Century

Field Economics

Name Maj.Gen.Tunyakorn Tiatrakul **Course** NDC **Class** 61

Thailand is transitioning into an aging society in 2021. Social structural changes have increased the elderly, of which 70 percent have health problems, 28 percent have lower income than the poverty line. Causing the state to bear the cost of public health welfare and increased infrastructure for the elderly affect sustainability financial, fiscal and economic and social driving according to the goals of the 20-year national strategy due to economic inequality, lack of knowledge in financial planning and no significant savings. In the past, the government has provided welfare and pension through various funds, but those funds are lacking in the integrity and policy push with a relatively low contribution rate and also overlap with a low return on average investment.

In studying the feasibility of bringing revenue from increasing the VAT collection rate by 3 percent from the original charge of 7 to 10 percent to accumulate to the users for promoting the saving for retirement which enables everyone to access to savings. It is expected that the average person's pension will be the lowest at the average of 924.80-1,541.33 baht per month, in which supporting the implementation of the goals of the 20-year national strategy (2018 - 2037), creating opportunities, and equality in society. The indirectly expected results are 3 percent tax for savings, which is what creates participation, push and motivate people and entrepreneurs to enter the tax system more thus able to expand the tax base and collect as much taxes as well. By managing such taxes through payment mechanism National e-Payment, this will promote Thailand to be the "Cashless Economy" faster and is a part to help reducing corruption. In which to achieve that many related departments both in management, law, promotion of skills and financial knowledge Savings in every age group, every profession must be integrated and accelerate the establishment of the National Pension Policy Committee for the integration and management of various funds to be more efficient.

คำนำ

เอกสารวิจัยเรื่อง “ภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงวัยในศตวรรษที่ ๒๑” จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการออมเพื่อวัยเกษียณเนื่องจากคนไทยจำนวนมากขาดความรู้ในการวางแผนการเงินไม่มีการออมเพื่อวัยเกษียณอย่างเพียงพอ และระบบบำนาญที่มีอยู่ยังมีการออมที่ไม่เพียงพอและทั่วถึง และเพื่อให้สอดคล้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมตามเป้าหมายของ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคมด้วยการนํารายได้จากการเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอีกร้อยละ ๓ จากที่เรียกเก็บเดิม ร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ เพื่อนํามาสะสมให้กับผู้ใช้จ่ายเป็นการออมเพื่อวัยเกษียณภาคบังคับที่ทำให้ทุกคนเข้าถึงการออมภาษีร้อยละ ๓ เพื่อการออมจะเป็นสิ่งที่สร้างการมีส่วนร่วม ผลักดันและจูงใจให้ ประชาชนและผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้น ทำให้ขยายฐานภาษีและจัดเก็บภาษีได้มาก ตามไปด้วยส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น “เศรษฐกิจไร้เงินสด” (Cashless Economy) ได้รวดเร็วขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้ลดลง

พลตรี

(ธัญญากรณ์ เตียตระกูล)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๑

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยเรื่อง “ภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงวัยในศตวรรษที่ ๒๑” สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งของคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ต่าง ๆ ทำให้เพิ่มเติมองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ทุกท่านและขอขอบคุณ พลอากาศโทจักรินทร์ขจรบุญ อาจารย์ที่ปรึกษานาวาอากาศเอก ปัญญา ศรีสิงห์ ผู้อำนวยการกองเศรษฐกิจและสังคมที่กรุณาให้ความรู้และแนวทางการทำเอกสารวิจัยในครั้งนี้ และนางวนา สังข์ทองที่ช่วยสนับสนุนการทำเอกสารวิจัยในครั้งนี้จนงานวิจัยนี้สำเร็จลง

พลตรี

(ธัญญากรณ์ เตียตระกูล)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ ๖๑

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๔
คำจำกัดความ	๔
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๖
ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐)	๖
สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุ	๘
ระบบการออมเพื่อการเกษียณ	๑๒
กองทุนเพื่อการออมในประเทศไทย	๑๒
การเข้าถึงระบบการออม	๑๕
ระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์(National e-Payment)	๑๖
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๘
สรุป	๑๙
บทที่ ๓ แนวคิดภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออม	๒๒
งบประมาณรายจ่ายสวัสดิการของรัฐ	๒๓
งบประมาณและการจัดเก็บภาษี	๒๕
รายจ่ายภาครัฐ	๒๗
การจัดเก็บภาษีในต่างประเทศ	๒๗
การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของประเทศในกลุ่มอาเซียน	๒๙
การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในประเทศไทย	๒๙
การออมของคนไทย	๓๑
วิเคราะห์การออมจากการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓	๓๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แนวคิดภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออม	๓๕
สรุป	๓๙
บทที่ ๔ บทวิเคราะห์การออม	๔๑
ความพอเพียงของรายได้ในวัยเกษียณ	๔๒
ภาพรวมของระบบการออมเพื่อวัยเกษียณ	๔๓
วิเคราะห์ความพอเพียงของการออมในแต่ละกองทุน	๔๔
การวิเคราะห์กองทุน	๔๙
สรุป	๕๑
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๕๓
สรุป	๕๓
ข้อเสนอแนะ	๕๕
บรรณานุกรม	๕๗
ภาคผนวก	๖๐
แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์	๖๑
ประวัติย่อผู้วิจัย	๖๕

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒ - ๑	สรุปข้อมูลผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐในปี พ.ศ. ๒๕๖๐	๑๑
๒ - ๒	โครงสร้างหลักประกันรายได้สำหรับผู้สูงอายุ	๒๐
๒ - ๓	กรอบแนวคิดภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑	๒๑
๓ - ๑	กรอบแนวคิดการบริหารภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บเพื่อการออมอีกร้อยละ ๓	๓๗
๔ - ๑	ภาพรวมระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ	๔๓

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ในปีพ.ศ. ๒๕๖๔ มีประชากรที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ประมาณ ๑๒,๖๒๒,๐๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒ ของประชากรส่งผลให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการบริโภคของภาคครัวเรือนชะลอตัวลงเนื่องจากอัตราการเติบโตของประชากรที่ลดลงตลอดจนรูปแบบการใช้จ่ายของกลุ่มผู้สูงอายุแตกต่างจากกลุ่มผู้บริโภควัยอื่น ๆ ที่เห็นได้ชัดคือ การใช้จ่ายเกี่ยวกับการเข้าสังคมหรือการออกทำงานลดลงในขณะที่ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสุขภาพเพิ่มขึ้นอาจส่งผลต่อโครงสร้างภาคการผลิตของประเทศในระยะต่อไป จากผลการศึกษาของ Maestes et al. (2016) พบว่าหากจำนวนประชากรที่มีอายุเกิน ๖๐ ปีขึ้นไปขยายตัวร้อยละ ๑๐ จะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว (GDP Per Capita) ลดลงร้อยละ ๕.๕

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมในช่วง ๓๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๘๓ มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยของผู้สูงอายुर้อยละ ๐.๖๓ ต่อปีจาก ๘,๔๐๘,๐๐๐ คน เป็น ๒๐,๕๑๙,๐๐๐ คน ในปี พ.ศ.๒๕๖๐พบว่าร้อยละ ๖๕ เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท และเกือบร้อยละ ๗๐ มีปัญหาสุขภาพและต้องการบริการทางการแพทย์ ทำให้เป้าหมายการดำรงชีวิตและไม่อยากเป็นภาระของครอบครัว ประกอบกับมีผู้สูงอายุที่มีภาวะทุพพลภาพ (ไม่สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง) จำนวน ๒๙๔,๒๐๐ คน และคาดว่าในปีพ.ศ.๒๕๘๓ จะเพิ่มเป็น ๗๓๙,๖๐๐ คน ส่งผลให้สถิติการฆ่าตัวตายสูงเป็นอันดับ ๓ ของโลก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุถึงร้อยละ ๔๑ ผู้สูงอายุขาดการวางแผนหรือเริ่มต้นการออมเพื่อวัยเกษียณมีหนี้สินจนถึงอายุ ๖๐ สูงถึงร้อยละ ๒๙ ส่วนผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี มีสูงถึงร้อยละ ๒๘ สถานการณ์เช่นนี้จึงมีผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงสูงและมีปัญหาสุขภาพจำนวนมาก ทำให้ภาครัฐอาจต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุข ด้านสวัสดิการและการปรับโครงสร้างพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นกระทบต่อความยั่งยืนทางการคลังในอนาคต

การวางแผนชีวิตก่อนวัยชราจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะด้านความมั่นคงทางรายได้พบว่าผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๙๐ อยู่ในภาคแรงงานนอกระบบยังขาดความมั่นคงทางรายได้มีรายได้ต่อหัวต่ำทำให้มีแนวโน้ม “แก่ก่อนรวย” ในปี พ.ศ.๒๕๓๗ ผู้สูงอายุโดยทั่วไปมีรายได้หลักจากสมาชิกในครอบครัว ร้อยละ ๖๑ ที่เหลือได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล และจากแหล่งรายได้อื่น ๆ แต่เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยการพึ่งพิงลูกหลานอาจไม่สามารถทำได้เช่นในอดีตเนื่องจากครอบครัวคนไทยมีลูกน้อยลง

หรือเลือกที่จะไม่มีลูกทำให้ผู้สูงอายุต้องพึ่งพารายได้จากภาครัฐ อาทิ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ พบว่าอัตราการออมลดเหลือร้อยละ ๘ จากร้อยละ ๑๗ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ และในขณะเดียวกันครึ่งหนึ่งของคนไทยอายุ ๖๐ ปี ยังเป็นหนี้สินมีคนไทยเพียงร้อยละ ๒๕ ที่สามารถออมได้ตามที่ตั้งใจไว้สำหรับวัยเกษียณอายุ มีผู้ที่กำลังดำเนินการตามแผนการออมร้อยละ ๓๔ และยังไม่มีแผนการออมอย่างเป็นรูปธรรมร้อยละ ๔๑ ดังนั้นการออมระยะยาวจึงเป็นความท้าทายสำหรับประชาชนส่วนมากทำให้เกิดคำถามว่า “ประเทศไทยจะพร้อมรับมือกับความท้าทายนี้มากน้อยเพียงใด” ซึ่งประเด็นที่น่ากังวลก็คือ คนไทยจำนวนมากยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องออมเพื่อวัยเกษียณ

ในส่วนของระบบบำนาญของประเทศไทย ปัจจุบันมีหน่วยงานจากภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงแรงงานเข้ามาดูแล โดยจัดตั้งระบบสวัสดิการและกองทุนภายใต้วัตถุประสงค์ที่เน้นการออมตั้งแต่วัยทำงานจนกระทั่งวัยเกษียณ เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เน้นการสร้างความร่วมมือแบบไตรภาคีหรือความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ นายจ้างและลูกจ้าง โดยเป็นการจ่ายเงินสมทบลงในกองทุนของตนเองควบคู่กับการช่วยสมทบเพิ่มเติมจากนายจ้าง สามารถเปิดรับสิทธิได้ก็ต่อเมื่อเกษียณอายุแล้วเท่านั้น กองทุนการออมแห่งชาติ เป็นกองทุนสำหรับผู้ที่อยู่นอกระบบแรงงานที่สมัครใจกองทุนประกันสังคม เป็นกองทุนสำหรับผู้ที่อยู่ในระบบแรงงาน และกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการเป็นกองทุนสะสมสำหรับข้าราชการซึ่งมีการออมร้อยละ ๓ ของเงินเดือน และรัฐบาลสมทบให้ร้อยละ ๕ เป็นต้นอย่างไรก็ดีโครงสร้างระบบบำนาญของไทยยังมีหน่วยงานรับผิดชอบ มีกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ขาดการบูรณาการและการผลักดันเชิงนโยบาย และมีอัตราการสมทบที่ค่อนข้างต่ำทำให้ไม่สามารถออมเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินเมื่อถึงวัยเกษียณได้อย่างเพียงพอกับการดำรงชีพในสภาวะเศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงและมีค่าใช้จ่ายในการดูแลด้านสุขภาพสูง

ปัจจุบันประเทศไทยเริ่มต้นตัวเพื่อรองรับภาวะผู้สูงวัยมากขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ 3S: Strong (ส่งเสริมผู้สูงอายุให้แข็งแรง) Security (ส่งเสริมให้มีการออมและมีงานทำ) SocialParticipation (ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับสังคม) เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุการมีระบบการออมแบบบังคับใช้กับผู้ทำงานในระบบเท่านั้น โดยเป็นกองทุนที่แยกตามสาขาอาชีพ อาทิข้าราชการ ครู และลูกจ้าง อีกทั้งสมาชิกจำเป็นต้องเปลี่ยนกองทุนทุกครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนอาชีพนอกจากรัฐบาลจะส่งเสริมการออมในรูปแบบตัวเงินแล้ว ยังได้สนับสนุนให้มีการออมในรูปแบบทรัพย์สินอื่น ๆ อาทิการปลูกต้นไม้มีค่า ทั้งนี้ ยังพบว่าการออมดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการด้านการเงินของผู้สูงอายุในอนาคต

ประเทศไทยมีการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๔ และได้ตรากฎหมายเพื่อจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม สำหรับการขายสินค้า การให้บริการ หรือการนำเข้าในอัตราร้อยละ ๑๐ ตามมาตรา ๘๐ แห่งประมวลรัษฎากร แต่ที่ผ่านมาประเทศไทยไม่เคยจัดเก็บภาษีในอัตราร้อยละ ๑๐ โดยออกพระราชกฤษฎีกาลดอัตราและยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มรวม ๖๐ฉบับและในปัจจุบันยังคงจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอัตราร้อยละ ๗ ซึ่งเป็นการจัดเก็บน้อยที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน ยกเว้นประเทศบรูไนที่ไม่มีการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ทำให้ประเทศไทยเหลืองบประมาณในการลงทุนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาประเทศเพียงร้อยละ ๒๕ของงบรายจ่ายประจำปีโดยในปี พ.ศ.๒๕๖๐รัฐบาลจัดเก็บรายได้จำนวน ๒,๔๐๓,๒๑๔.๑๓ ล้านบาทในจำนวนนี้เป็นรายได้จากการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มรวมอยู่ด้วยจำนวน ๗๔๒,๒๑๘.๕๓ล้านบาทหากรัฐบาลขยายอัตราการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเต็มจำนวนอัตราร้อยละ ๑๐ โดยอัตราที่จัดเก็บเพิ่มร้อยละ ๓นำไปสะสมเพื่อการออมให้กับประชาชน คิดเป็นเงินจำนวน ๓๑๘,๐๙๓.๗๘ล้านบาทต่อปี

จากปัญหาสังคมผู้สูงอายุภาวะการออมของประชาชน ระบบกองทุนบำเหน็จบำนาญที่ยังไม่ครอบคลุมและยังไม่มีออมเพื่อวัยเกษียณอย่างเพียงพอ และภาระงบประมาณที่เพิ่มขึ้นจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอาจจะกระทบต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมจึงจำเป็นต้องหาแนวทางดำเนินนโยบายส่งเสริมการออมอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีเงินออมเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ และสนับสนุนการดำเนินตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคมสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุมีรายได้ที่มั่นคงเพียงพอสามารถใช้ชีวิตในช่วงหลังเกษียณได้อย่างมีคุณภาพโดยที่รัฐบาลมีงบประมาณเพียงพอที่จะพัฒนาประเทศ และสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน รวมทั้งสร้างสังคมแห่งอนาคตได้ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมด้วยการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ปฏิรูประบบภาษีและการคุ้มครองผู้บริโภค และสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศสภาวะ และทุกกลุ่ม ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๑๕) ประเด็น พลังทางสังคม (๑๖) ประเด็น เศรษฐกิจฐานราก กระจายการถือครองที่ดิน และ (๑๗) ประเด็น ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคมเพื่อสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีรายได้ที่มั่นคงเพียงพอสามารถใช้ชีวิตในวัยเกษียณได้อย่างมีคุณภาพเป็นการขยายหลักประกันพื้นฐานรองรับสังคมสูงวัยในรูปแบบการออม อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการโครงการพัฒนาขีดความสามารถการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลโดยรัฐบาลได้จัดทำโครงการระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์(National e-Payment)เพื่อรองรับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะผลักดันให้ประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจไร้เงินสด (Cashless Economy) ให้สำเร็จเป็นรูปธรรมได้รวดเร็วยิ่งขึ้นจึงได้มีการศึกษาวิจัยแนวทางจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกองทุนที่เกี่ยวข้องกับการออมของประเทศไทย
๒. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑
๓. เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการออมของประเทศไทยในภาพรวมเพื่อประมาณการความเพียงพอของการออม ระบบกองทุนสวัสดิการแห่งรัฐ(กองทุนประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนการออมแห่งชาติ และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ) เพื่อประเมินผลสำเร็จในการระดมเงินออมที่เพียงพอของรายได้เมื่อสูงวัยสถานการณ์งบประมาณและภาษีมูลค่าเพิ่ม
๒. ขอบเขตด้านประชากรสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ๗ - ๑๐ คน
๓. ขอบเขตด้านเวลา ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่ ธันวาคม ๒๕๖๑ – พฤษภาคม ๒๕๖๒

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อศึกษาความเห็นและแนวคิด “ภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑” ให้สามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติได้จริง

๑. การรวบรวมข้อมูล
 - ๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนและสวัสดิการภาครัฐ ภาระงบประมาณและการจัดเก็บภาษี จากหนังสือ คู่มือ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ
 - ๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๗ - ๑๐ คน
๒. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นหลัก

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ผลการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกองทุนที่เกี่ยวข้องกับการออมของประเทศไทยสามารถนำไปพัฒนาแนวทางการบูรณาการกองทุนที่เกี่ยวข้องให้มีการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงและมีมาตรฐานเดียวกันและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

๒. สามารถนำไปพัฒนาระบบการออมจากการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มกำหนดแนวทางการสร้างการรับรู้และการยอมรับจากสังคมในการขยายอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มของรัฐบาล รวมทั้งมาตรการและแรงจูงใจต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคเข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้น

๓. สามารถกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการภาษีมูลค่าเพิ่มและจัดการสิทธิประโยชน์จากการออมที่เหมาะสมและเพียงพอเพื่อเป็นหลักประกันทางรายได้รองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑

คำจำกัดความ

ผู้สูงอายุ	หมายถึง	ประชากรทั้งชายและหญิงที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมีสัญชาติไทย
สังคมผู้สูงอายุ	หมายถึง	สังคมที่มีประชากรที่มีอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไปแบ่งเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> ๑. สังคมผู้สูงอายุ (Aged society) มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมด ๒. สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมด ๓. สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super Aged Society) มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ ๒๘ ของประชากรทั้งหมด
สวัสดิการสังคม	หมายถึง	ระบบการจัดบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ไขปัญหาการพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตัวเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน
ภาษีมูลค่าเพิ่ม(VAT)	หมายถึง	ภาษีทางอ้อมที่รัฐบาลเรียกเก็บจากมูลค่าส่วนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละขั้นตอนการผลิตสินค้าหรือบริการ และการจำหน่าย

National e-Payment	หมายถึง	สินค้าหรือบริการชนิดต่าง ๆ ทั้งที่ผลิตภายในประเทศ และนำเข้าจากต่างประเทศ ระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) อย่างครบวงจรในการเพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐาน การชำระเงิน ระบบภาษีการบูรณาการระบบสวัสดิการสังคม ส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างสะดวกและ รวดเร็ว และสร้างความมั่นคงให้กับระบบบริหารจัดการ การเงินการคลัง
--------------------	---------	---

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สภาวะสังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ และส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีพของผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ เช่น สังคม สาธารณสุข และเศรษฐกิจ ภาวะดังกล่าวเป็นปัญหา ที่เกิดขึ้นทั่วโลกและส่งผลกระทบอย่างมากในประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนประเทศไทยจะเข้าสู่ภาวะ สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ทั้งนี้ รัฐบาลให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนผ่านและเตรียม ความพร้อมในการแก้ไขปัญหการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อาทิ จัดสวัสดิการสังคมอย่างยั่งยืนเป็น หลักประกันความมั่นคงทางรายได้จัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ลดความเหลื่อมล้ำ เกิด การช่วยเหลือสังคมจัดกองทุนออมเพื่อวัยเกษียณ และจัดการงบประมาณที่เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่าย ในอนาคตนอกจากนี้ รัฐบาลได้บรรจุประเด็นภาวะสังคมผู้สูงอายุในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในการเตรียมความพร้อมของประชากร ในทุกมิติ ทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพต่อไป

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

รัฐบาลมุ่งเน้นการปฏิรูปประเทศภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ด้วยการน้อมนำศาสตร์ พระราชามาเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและวางรากฐานให้ประเทศไทยเข้มแข็งสู่การ บรรลุเป้าหมายสู่ประเทศไทย ๔.๐ เตรียมพร้อมก้าวสู่ศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยการพัฒนาให้คนไทยมี ทักษะคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีจิตสำนึก มีวินัย สร้างสังคมที่เป็นธรรมและมีคุณภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้และบริการที่หลากหลาย สามารถผลิตและขายได้ เป็นการบริหาร ภาครัฐที่กะทัดรัด ทันสมัย โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ โดยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข โดยเน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน ไปจนถึงระดับความ มั่นคงของมนุษย์ และทุกมิติ ทั้งมิติทางด้านการทหาร การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาหาร น้ำ ไปจนถึงมิติทางพลังงาน โดยมุ่งเน้น

การพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลก

๒. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อมุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่ (๑) “ต่อยอดอดีต” ประยุกต์เศรษฐกิจฐานราก อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (๒) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในหลายมิติ เช่น โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การคมนาคมขนส่ง ดิจิทัล การพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (๓) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” เพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคอร์ปใหม่ ปรับโมเดลธุรกิจตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งจะสามารถสร้างฐานรายได้ การจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี

๓. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง

๔. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อรวมพลังของภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น ร่วมขับเคลื่อนและร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคม

๕. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานความเชื่อในการเติบโตร่วมกัน และสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม

๖. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาโดยยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์ และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่และการปฏิบัติงานที่เทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งกฎหมายต้องมีความชัดเจน ความทันสมัย และความเป็นสากล เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา

สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุ

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๖๔๓ จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึงการมีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรโลก โดยได้นิยามผู้สูงอายุ หมายถึงประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป และแบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

๑. ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ(Aging Society)หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ ๖๕ ปี มากกว่าร้อยละ ๗ ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

๒. ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society)หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ ๖๕ ปี มากกว่าร้อยละ ๑๔ ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

๓.ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged Society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

๑. สถานการณ์ประชากรโลก

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ประชากรโลกมีจำนวน ๗,๕๕๐ ล้านคน เป็นผู้สูงอายุ จำนวน ๙๖๒ ล้านคน หรือร้อยละ ๑๒.๗ ของประชากรทั้งโลก เมื่อจำแนกตามภูมิภาคพบว่า ทวีปยุโรปมีอัตราผู้สูงอายุสูงที่สุดร้อยละ ๒๗.๗ ในขณะที่ทวีปอเมริกาเหนือร้อยละ ๒๑.๗ และทวีปเอเชียมีอัตราผู้สูงอายุสูงร้อยละ ๑๒.๒ เรียกได้ว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือเป็น “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์” ยกเว้นประเทศในทวีปแอฟริกาที่มีอัตราผู้สูงอายุเพียงร้อยละ ๕.๕

ในขณะที่ประชากรรวมทุกกลุ่มอายุของโลกกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่ช้าลง แต่ประชากรผู้สูงอายุกลับเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมาก ในระยะเวลา ๑๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๖๐ ประชากรโลกเพิ่มขึ้นจาก ๖,๖๐๙ ล้านคน เป็น ๗,๕๕๐ ล้านคน คิดเป็นอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๑.๔ ต่อปี

แต่ประชากรผู้สูงอายุกลับเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่สูงกว่าอัตราของประชากรรวมถึง ๔ เท่าตัว คือเพิ่มขึ้นจาก ๖๑๑ ล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็น ๙๖๒ ล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ คิดเป็นอัตรานเฉลี่ยร้อยละ ๕.๘ ต่อปี

๒. สถานการณ์ผู้สูงอายุในอาเซียน

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ประชากรอาเซียนมีจำนวน ๖๔๗ ล้านคน เป็นผู้สูงอายุ จำนวน ๖๓.๙ ล้านคนโดยเป็นสังคมผู้สูงวัยแล้ว ๓ ประเทศคือ ประเทศสิงคโปร์มีประชากรจำนวน ๕.๗ ล้านคน มีผู้สูงอายุร้อยละ ๑๙.๕ ประเทศไทยมีประชากรจำนวน ๖๙ ล้านคน เป็นผู้สูงอายุร้อยละ ๑๗.๑ และประเทศเวียดนามมีประชากร ๙๕.๕ ล้านคน เป็นผู้สูงอายุร้อยละ ๑๑.๑

ตารางที่ ๒-๑ : เปรียบเทียบจำนวนประชากรผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ของประเทศในอาเซียน

ประเทศ	พ.ศ.๒๕๕๒		พ.ศ.๒๕๖๐	
	จำนวนประชากรทั้งหมด	ร้อยละของประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป	จำนวนประชากรทั้งหมด	ร้อยละของประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป
สิงคโปร์	๓.๘	๑๐.๕	๕.๗	๑๙.๕
ไทย*	๖๒.๐	๙.๖	๖๙.๐	๑๗.๑
เวียดนาม	๗๙.๔	๘.๖	๙๕.๕	๑๑.๑
มาเลเซีย	๒๒.๙	๖.๑	๓๑.๖	๙.๗
เมียนมา	๔๗.๑	๗.๑	๕๓.๔	๙.๕
อินโดนีเซีย	๒๐๘.๖	๗.๒	๖๔.๐	๘.๖
บรูไน	๐.๓	๔.๐	๐.๔	๘.๐
ฟิลิปปินส์	๗๖.๓	๕.๐	๑๐๔.๙	๗.๗
กัมพูชา	๑๑.๙	๔.๙	๑๖.๑	๗.๐
ลาว	๕.๓	๕.๔	๖.๙	๖.๓
รวม	๕๑๗.๖		๖๔๗.๔	

ที่มา : UN,๒๕๖๐(หน่วย : ล้านคน)

๓. สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ประเทศไทยมีประชากรจำนวน ๖๖.๑ ล้านคน จำแนกตามช่วงอายุ ๐-๑๔ ปี มีจำนวน ๑๑.๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕ ช่วงอายุ ๑๕-๕๙ ปีมีจำนวน ๔๒.๘ ล้านคนคิดเป็น

ร้อยละ ๖๕.๔ และประชากรที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๑.๓ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑ใน
 สถานะนี้ประเทศไทยใกล้สู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ พบว่า สถิติการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุตั้งแต่
 เกิด - ๖๐ ปีขึ้นไป ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๖๐ มีอัตราเฉลี่ยการเพิ่มร้อยละ ๔

ตารางที่ ๒-๒ : โครงสร้างประชากรของประเทศไทยจำแนกตามช่วงอายุ

พ.ศ.	๒๕๑๓		๒๕๓๓		๒๕๖๐	
	จำนวน (ล้านคน)	ร้อยละ	จำนวน (ล้านคน)	ร้อยละ	จำนวน (ล้านคน)	ร้อยละ
๐ - ๑๔	๑๕.๕	๔๕.๑	๑๕.๙	๒๙.๒	๑๑.๖	๑๗.๕
๑๕ - ๕๙	๑๗.๒	๕๐.๐	๓๔.๖	๖๓.๔	๔๓.๒	๖๕.๔
๖๐ ปีขึ้นไป	๑.๗	๔.๙	๔.๐	๗.๔	๑๑.๓	๑๗.๑
รวม	๓๔.๔	๑๐๐	๕๔.๕	๑๐๐	๖๖.๑	๑๐๐

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ ๒๕๓๓, ๒๕๕๓

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐. (หน่วย : ล้านคน)

ตารางที่ ๒-๓ : การคาดการณ์โครงสร้างการเพิ่มของประชากรที่มีอายุ ๖๐ - ๘๐ ปีขึ้นไป

อายุ	๒๕๓๓ - ๒๕๕๓	๒๕๕๓ - ๒๕๖๐	๒๕๖๐ - ๒๕๘๐
๖๐ ปีขึ้นไป	๕.๕	๔.๙	๓.๙
๘๐ ปีขึ้นไป	๗.๑	๖.๓	๖.๒

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ ๒๕๓๓, ๒๕๕๓

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๖.

จากตารางที่ ๒ - ๓ คาดการณ์ว่าโครงสร้างการเพิ่มของประชากรที่มีอายุ ๖๐ - ๘๐ ปี
 ขึ้นไปในช่วง ๒๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๘๐ จะมีการเพิ่มในอัตราที่ลดลง

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคมได้ศึกษา
 สภาพแวดล้อมและสภาพทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๖๐ ไว้ดังนี้

๑. การอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ครอบครัวไทยได้เปลี่ยนรูปแบบจากครอบครัวขยาย มีคน
 หลายรุ่นอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวใหญ่ เปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีสมาชิกในครัวเรือนน้อยลง
 ไปจนถึงครัวเรือนที่อาศัยอยู่คนเดียว หรืออยู่ด้วยกันกับคนที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องจนไม่อาจเรียกว่าเป็น
 “ครอบครัว” และครัวเรือนมีขนาดที่เล็กลง ส่งผลให้เกิดสถานะผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง

ตารางที่ ๒-๔ : การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีการถ่วงน้ำหนักครัวเรือนในช่วง ๒๐ ปี

ประเภทครัวเรือน	พ.ศ.๒๕๓๙	พ.ศ.๒๕๔๙	พ.ศ.๒๕๖๐
ครัวเรือนผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียว	๒.๓	๓.๖	๖.๑
ครัวเรือนผู้สูงอายุที่อยู่กับผู้สูงอายุเท่านั้น	๒.๑	๓.๒	๕.๔
รวมครัวเรือนที่มีเฉพาะผู้สูงอายุ	๔.๔	๖.๘	๑๑.๕

ที่มา : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, ๒๕๖๐

การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีการถ่วงน้ำหนักครัวเรือนในช่วง ๒๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๙ - พ.ศ.๒๕๖๐ พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียว อยู่กับผู้สูงอายุ หรืออยู่เฉพาะผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเกือบ ๓ เท่าตัว ซึ่งเป็นภาระของรัฐบาลที่จะต้องรับภาระดูแลในอนาคต

๒. สภาวะแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้สำรวจการทำงานของผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่ามีผู้สูงอายุที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปที่มีงานทำเพียง ๔.๐๖ ล้านคนจากทั้งหมด ๑๑.๓๕ ล้านคน โดยมีอัตราค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ ๑๑,๖๐๐ บาท (ภาคการผลิต ๑๐,๘๖๐ บาท ภาคเกษตรกรรม ๔,๘๗๔ บาท และภาคการค้าและบริการ ๑๕,๘๓๘ บาท)เป็นแรงงานในระบบจำนวน ๔.๗๗ แสนคน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗ และเป็นแรงงานนอกระบบ จำนวน ๓.๕๙ ล้านคนคิดเป็นร้อยละ ๘๘.๓ ในขณะที่ยังมีผู้สูงอายุที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปที่ไม่ม้งานทำ จำนวน ๗.๒๙ ล้านคน ทำให้ขาดความมั่นคงทางรายได้ ต้องพึ่งพารายได้จากระบบบำนาญและสวัสดิการพื้นฐานของรัฐบาล

๓. ภาวะพึ่งพิง พบว่า มีผู้สูงอายุถึงหนึ่งในสามที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน โดยแหล่งรายได้หลักซึ่งเคยได้รับจากบุตรจะมีสัดส่วนลดลง

ตารางที่ ๒-๕ การสำรวจภาวะพึ่งพิงของประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ที่มีการถ่วงน้ำหนักประชากร พ.ศ. ๒๕๕๐, ๒๕๕๔ และ พ.ศ. ๒๕๖๐

แหล่งรายได้หลัก	พ.ศ.๒๕๕๐	พ.ศ.๒๕๕๔	พ.ศ.๒๕๖๐
บุตร	๕๒.๓	๔๐.๑	๓๔.๙
การทำงาน	๒๘.๙	๓๕.๑	๓๐.๙
คู่สมรส	๖.๑	๑๑.๔	๑๙.๙
เงินออม	๒.๙	๒.๖	๒.๓

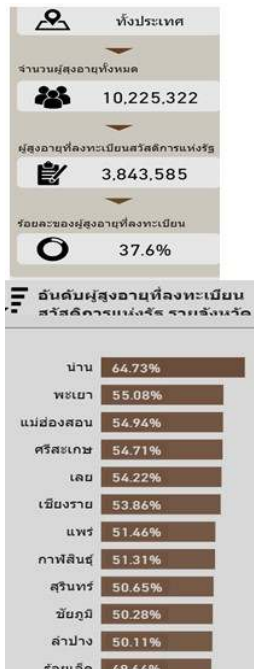
ที่มา : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, ๒๕๖๐

๔. ภาระด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ

๔.๑ การรับเบี้ยยังชีพมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผู้สูงอายุรับเบี้ยยังชีพ จำนวน ๘.๒ ล้านคน สูงขึ้นร้อยละ ๑.๕ เมื่อเทียบกับ พ.ศ. ๒๕๕๒ และใช้งบประมาณเพิ่มสูงขึ้นถึง ๓ เท่า

๔.๒ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ มีผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการของรัฐ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ (ยกเว้นขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ) จำนวน ๓,๘๔๓,๕๘๕ คน จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น ๑๐,๒๒๕,๓๒๒ คน พบว่า เป็นผู้มีสภาวะความพิการร้อยละ ๕.๑ อยู่คนเดียวขาดสภาวะพึ่งพิงร้อยละ ๑๒.๗ ไม่มีบ้าน/ที่อยู่อาศัยร้อยละ ๐.๔ ด้านอาชีพเป็นผู้ที่มีงานทำร้อยละ ๔๘.๘ (อยู่ในภาคการเกษตรร้อยละ ๓๒.๓ ทำธุรกิจส่วนตัวร้อยละ ๑๔.๓) และว่างงานร้อยละ ๕๑.๒ เป็นผู้ที่ไม่มียี่สิบ/ไม่มีที่อยู่อาศัยร้อยละ ๕๙ และมีที่ดินเพื่ออยู่อาศัย (น้อยกว่า ๒๕ ตารางวา) ร้อยละ ๔๑

แผนภาพที่ ๒-๑ : สรุปข้อมูลผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐

1. ข้อมูลส่วนตัว		
ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
1. ความพิการ	194,660	5.1
2. อยู่คนเดียว	487,228	12.7
3. มีภาระเลี้ยงดูคนในครอบครัว	626,777	16.3
4. ไม่มีบ้าน/ที่อยู่อาศัย	16,100	0.4
5. ไม่มีการศึกษา	622,903	16.2
6. จบประถมศึกษา	2,952,276	76.8

2. ข้อมูลอาชีพ		
ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
1. การทำงาน	1,876,566	48.8
2. ว่างงาน	1,967,029	51.2
3. เกษตรกรรมมากที่สุด	1,240,481	32.3
4. ธุรกิจส่วนตัว	550,822	14.3

3. ข้อมูลทางการเงิน		
ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มีรายได้	811,922	21.1
2. รายได้น้อยกว่า 30,000 บาท	3,235,187	84.2
3. มีหนี้สิน	260,275	7.0
4. หนี้สินเฉลี่ย	56,297 บาท/คน	
5. รายได้เฉลี่ย	15,102 บาท/คน	

4. ข้อมูลสินทรัพย์		
ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มีที่ดิน/ที่อยู่อาศัย	2,251,513	59.0
1.1 มีที่ดินเพื่ออยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว (<25 ตร.ว.)	1,592,082	41.0

ที่มา : กระทรวงการคลัง, ๒๕๖๐

ระบบการออมเพื่อการเกษียณ

ธนาคารโลก (World Bank) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับระบบการออมเพื่อเกษียณอายุหรือระบบบำนาญบำนาญ เพื่อทำให้เกิดความมั่นคงทางสังคมของประเทศ ที่เรียกว่า “สามเสาหลักของระบบเงินออมเพื่อวัยเกษียณ” (Three Pillars หรือ The Multi Pillar of Old Age Security) โดยยึดหลักการสร้างระบบบำนาญสมดุลและสามารถรองรับภาระในอนาคตที่จะต้องเลี้ยงดูผู้เกษียณอายุได้ในระดับ

ที่เหมาะสมและไม่เพิ่มภาระภาษีให้กับประชาชนของประเทศ ในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างรายได้ของประเทศ โดยใช้เงินออมของคนในประเทศเป็นตัวขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการลงทุน

๑. เป็นระบบบำนาญภาคบังคับที่รัฐบาลของแต่ละประเทศจัดให้แก่ประชาชน เรียกว่า Pay-as-you-go (PAYG) ซึ่งกำหนดผลประโยชน์ที่จะจ่ายให้แก่สมาชิกแน่นอน (Defined Benefit) จนกระทั่งเสียชีวิต โดยจ่ายจากเงินภาษีที่เก็บจากประชาชนมาจัดสรรเป็นงบประมาณ เพื่อสร้างหลักประกันเพื่อการชราภาพขั้นพื้นฐานของประเทศ ซึ่งกำหนดผลประโยชน์ขั้นต่ำของรายได้ให้เพียงพอแก่การยังชีพ ที่ควรจะต้องไม่ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line)

๒. เป็นระบบเงินออมภาคบังคับ (Mandatory System) ที่รัฐบาลบังคับให้ประชาชนออมขณะทำงาน อาจบริหารโดยเอกชนหรือหน่วยงานอิสระของรัฐ มีเงินกองทุนและมีการส่งเงินสะสมของสมาชิก และมีการสมทบจากนายจ้างเข้ากองทุนในบัญชีของสมาชิกแต่ละคน (Individual Account) ส่วนใหญ่กำหนดให้มีการนำส่งเงินสะสมเข้ากองทุนในอัตราที่แน่นอน (Defined Contribution) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ยกระดับรายได้ของผู้เกษียณให้สูงกว่าเส้นความยากจนเพื่อให้มีรายได้ที่ดีขึ้นตามมาตรฐานการดำรงชีวิตอย่างปกติ

๓. เป็นระบบการออมภาคสมัครใจ (Voluntary System) และรัฐบาลให้การส่งเสริม ซึ่งมีการบริหารโดยภาคเอกชน มีเงินกองทุนและมีการส่งเงินสะสมของสมาชิกในจำนวนที่แน่นอน (Defined Contribution) ในบางกรณีอาจมีเงินสมทบจากนายจ้างเข้ากองทุนในบัญชีของแต่ละคน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ออมมีทางเลือกในการออมเงินไว้ใช้ในยามเกษียณมากขึ้น มีความเพียงพอของเงินออมในการดำรงชีวิตในอนาคต ในการเข้าถึงความสะดวกสบายและการดูแลสุขภาพพยาบาลที่สูงกว่ามาตรฐาน

กองทุนเพื่อการออมในประเทศไทย

ระบบการออมในประเทศ แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ ตามแนวคิดของธนาคารโลก คือ สามเสาหลักของระบบเงินออมเพื่อวัยเกษียณ ประกอบด้วย(๑) การออมที่ประชาชนสะสมเอง เช่น เงินออมในบัญชีธนาคาร ประกันชีวิต กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น(๒) การออมภาคบังคับ (Mandatory System) ที่รัฐบาลบังคับให้ประชาชนออมขณะทำงาน เช่น กองทุนประกันสังคม (กปส.) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (กสช.) และ(๓) ระบบการออมภาคสมัครใจ (Voluntary System) อาทิ กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) มีรายละเอียดดังนี้

๑. กองทุนประกันสังคม

กองทุนประกันสังคม (กปส.) ทำหน้าที่เป็นหลักประกันแก่ลูกจ้างกรณีประสบอันตราย และเจ็บป่วยจากโรคที่มาจากการทำงานในรูปแบบกองทุนเงินทดแทน โดยคุ้มครองสมาชิก ๗ ประเภท คือ การเจ็บป่วย คลอดบุตร ทูพพลภาพ เสียชีวิต สงเคราะห์บุตร ว่างาน และชราภาพ

มีผู้ประกันตน ๓ กลุ่ม คือ (๑) พนักงานบริษัทเอกชนทั่วไป (๒) ผู้ที่เคยเป็นพนักงานแต่ลาออกแล้ว และ(๓) ผู้ทำอาชีพอิสระหรือแรงงานนอกระบบ โดยมีรายจ่ายเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทน คิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ ๗๗ ของรายจ่ายทั้งหมด เงินทุนจะนำไปลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความมั่นคงสูง ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐ ของเงินกองทุน เช่น เงินฝาก ตราสารหนี้ และหน่วยลงทุนของกองทุนรวมตลาดเงิน

สิทธิประโยชน์และผลตอบแทน กรณีไม่สามารถทำงานได้กองทุนจ่ายให้ร้อยละ ๗๐ ของค่าจ้างรายเดือน ลูกจ้างมีการหยุดพักรักษาตั้งแต่ ๑ วัน รวมกันไม่เกิน ๑ ปี (ต้องมีใบรับรองแพทย์ ระบุหยุดพักรักษาตัว) หยุดพักตามจริงตามใบรับรองแพทย์ และได้รับค่าทดแทนรายเดือนสูงสุด ในปัจจุบัน = $๒๐,๐๐๐ \times ๐.๗๐ = ๑๔,๐๐๐$ บาท

บำเหน็จและบำนาญชราภาพ ผู้ประกันตนจะได้รับเงินออมชราภาพเมื่อเกษียณอายุ (มีอายุครบ ๕๕ ปีบริบูรณ์) และสิ้นสุดการเป็นผู้ประกันตนเงินออมชราภาพแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ

"เงินบำเหน็จ" แบ่งเป็น ๒ กรณี คือ (๑) ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบ(จ่ายเงินสมทบในอัตราสูงสุดที่ ๗๕๐ บาทต่อเดือน จะหักเงินมาเป็นเงินออมชราภาพ จำนวน ๔๕๐ บาท ให้กับผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ หรือผู้ประกันตนมาตรา ๓๙) น้อยกว่า ๑๒ เดือน จะได้รับบำเหน็จเท่ากับเงินที่ผู้ประกันตนจ่ายสมทบเท่านั้น และ (๒) ผู้ประกันตนจ่ายสมทบมากกว่า ๑๒ เดือน แต่ไม่ถึง ๑๘๐ เดือน ได้บำเหน็จเท่ากับเงินที่ผู้ประกันตนจ่ายสมทบ บวกกับเงินที่นายจ้างสมทบ และผลประโยชน์ตอบแทนที่ประกันสังคมกำหนด

"เงินบำนาญ" ผู้ประกันตนสามารถเลือกได้ ๒ เงื่อนไข ดังนี้ (๑) ผู้ประกันตนจ่ายสมทบมากกว่า ๑๘๐ เดือน แม้ว่าจะหยุดส่งไปช่วงหนึ่งแล้วกลับมาเข้าระบบประกันสังคมใหม่ หรือส่งติดต่อกัน ๑๕ ปีมีสิทธิรับบำนาญเท่ากับร้อยละ ๒๐ ของค่าจ้างเฉลี่ย ๖๐ เดือนสุดท้าย (ฐานเงินเดือนสูงสุด ๑๕,๐๐๐ บาท) และ (๒) ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบมากกว่า ๑๘๐ เดือน ได้รับบำนาญบวกเพิ่มขึ้นไปอีกร้อยละ ๑.๕ ทุก ๆ ๑๒ เดือน หรือ ๑ ปี เช่น จ่ายเงินสมทบ ๓๐ ปี จะได้รับบำนาญเป็นเงินร้อยละ ๒๐ + (ร้อยละ ๑.๕ x ๑๕ ปี) เท่ากับร้อยละ ๔๒.๕ ของค่าจ้างเฉลี่ย ๖๐ เดือนสุดท้าย

๒. กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) จัดตั้งเพื่อเป็นหลักประกันการจ่ายบำเหน็จบำนาญ ส่งเสริมการออมทรัพย์ และจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ให้สมาชิก (ข้าราชการตามพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๓๙ เช่น ข้าราชการพลเรือนข้าราชการครู ข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และอื่น ๆ) ปัจจุบันมีสมาชิกกองทุนจำนวน ๑,๐๔๒,๓๕๑ คน (ข้อมูล ณ มกราคม ๒๕๖๒) ซึ่งสมาชิกถูกหักสะสมร้อยละ ๓ ของเงินเดือน และรัฐบาลสมทบให้ร้อยละ ๕ ของเงินเดือนเข้ากองทุน

สิทธิประโยชน์

บำเหน็จ จะได้รับ ๒ ส่วนคือ เงินเดือนเดือนสุดท้ายคุณเวลาราชการ และเงินสะสม เงินสมทบ และผลประโยชน์จากการลงทุนของเงินดังกล่าว

เงินบำนาญ สมาชิกจะได้รับ ๒ ส่วนคือ(๑) เงินบำนาญ เท่ากับ เงินเดือนเฉลี่ย ๖๐ เดือนสุดท้ายคุณเวลาราชการหารด้วย ๕๐ (แต่ไม่เกินร้อยละ ๗๐ ของเงินเดือนเฉลี่ย) และ(๒) เงินสะสม เงินสมทบ เงินชดเชย เงินประเดิม (ถ้ามี) และผลประโยชน์จากการลงทุนของเงินดังกล่าวหากเสียชีวิต ระหว่างรับราชการ ทายาทจะได้รับบำเหน็จตกทอดเท่ากับเงินเดือนสุดท้ายคุณเวลาราชการ และเงินสะสม เงินสมทบและผลประโยชน์จากการลงทุนของเงินดังกล่าว

๓. กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund : PVD) (กสช.) เป็นกองทุนที่มีการออมระยะยาวที่นายจ้างและลูกจ้างร่วมกันจัดตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจโดยเงินของกองทุนมาจากเงินที่ลูกจ้างจ่ายส่วนหนึ่งเรียกว่า “เงินสะสม” และนายจ้างจ่ายเข้าอีกส่วนหนึ่งเรียกว่า “เงินสมทบ” โดยทั้งสองฝ่ายสามารถเลือกออมและสมทบได้ ตั้งแต่ร้อยละ ๒ - ๑๕ ของค่าจ้างถือเป็นสวัสดิการรูปแบบหนึ่งที่นายจ้างมีให้กับลูกจ้างเพื่อเป็นหลักประกันทางการเงินให้แก่ลูกจ้างที่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรของรัฐต่าง ๆ ซึ่งประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพคือการออมอย่างมีวินัยระยะยาว และได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ๓ ต่อ ดังนี้ (๑) เงินสะสมที่จ่ายเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพในอัตราร้อยละ ๒-๑๕ ของรายได้ต่อเดือน สามารถนำมาหักลดหย่อนภาษีเงินได้ประจำปีสูงสุดถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี (นับรวมกับเงินลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ RMF และกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบบำนาญแล้วต้องไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท)(๒) ผลประโยชน์จากการลงทุนของกองทุน เช่น ดอกเบี้ย เงินปันผล และกำไรจากการขายหลักทรัพย์ ได้รับยกเว้นภาษี และ(๓) เงินที่ได้รับจากกองทุนได้รับยกเว้นภาษีทั้งจำนวน กรณีเสียชีวิต ทูพพลภาพ หรือออกจากงาน เมื่อมีอายุครบ ๕๕ ปีบริบูรณ์และเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า ๕ ปีต่อเนื่อง โดยที่สมาชิกสามารถเลือกรับเงินก้อนหรือเป็นงวดหรือคงเงินตามเกณฑ์ที่กำหนดในข้อบังคับกองทุน

๔. กองทุนการออมแห่งชาติ

รัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการออมให้แก่ผู้ที่ยังไม่ได้รับความคุ้มครอง สร้างความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในการดูแลประชาชนจากภาครัฐ โดยออกพระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ มีผลบังคับใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๔ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพอิสระ หรืออยู่นอกระบบบำเหน็จบำนาญของรัฐ หรือกองทุนเอกชนที่มีนายจ้างจ่ายสมทบ ได้ออมเงินเพื่อใช้ในยามเกษียณ และสร้างหลักประกันให้กับชีวิตในยามที่ไม่มีรายได้ประจำ โดยสมาชิกต้องมีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน ๖๐ ปีบริบูรณ์ และต้องไม่อยู่ในกองทุนอื่น ๆ เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการกรุงเทพมหานคร กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น กองทุนประกันสังคม (ซึ่ง

ส่งเงินเพื่อได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และกองทุนสงเคราะห์ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน เป็นต้น

สิทธิประโยชน์เมื่อสมาชิกจ่ายเงินสะสมเข้ากองทุนไม่ต่ำกว่าครั้งละ ๕๐ บาท แต่เมื่อรวมกันแล้วในปีหนึ่ง ๆ ต้องไม่เกิน ๑๓,๒๐๐ บาท

สมาชิกที่อายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี แต่ไม่เกิน ๓๐ ปี ได้รับเงินสมทบร้อยละ ๕๐ ของเงินที่สะสมเข้ากองทุน แต่ไม่เกินปีละ ๖๐๐ บาท

สมาชิกที่อายุมากกว่า ๓๐ ปี แต่ไม่เกิน ๕๐ ปี ได้รับเงินสมทบร้อยละ ๘๐ ของเงินที่สะสมเข้ากองทุน แต่ไม่เกินปีละ ๙๖๐ บาท

สมาชิกที่อายุมากกว่า ๕๐ ปี แต่ไม่เกิน ๖๐ ปี ได้รับเงินสมทบร้อยละ ๑๐๐ ของเงินที่สะสมเข้ากองทุน แต่ไม่เกินปีละ ๑,๒๐๐ บาท

กรณีทุพพลภาพก่อนอายุครบ ๖๐ ปี ได้รับเงินสะสมและผลประโยชน์จากการลงทุนของเงินสะสม ส่วนเงินสมทบและผลประโยชน์จากการลงทุนของเงินสมทบเมื่อมีอายุครบ ๖๐ ปี หากลาออกจากกองทุน ได้รับเงินสะสมและผลประโยชน์จากการลงทุนของเงินสะสม และถ้าเสียชีวิต ได้รับเงินเท่าจำนวนเงินในบัญชีของแต่ละบุคคล

๕. กองทุนสวัสดิการชุมชน

กองทุนสวัสดิการชุมชนจัดตั้งเพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๘ มีการสมทบงบประมาณจากสามฝ่าย(๑ : ๑ : ๑) คือสมาชิกในชุมชนสะสมวันละหนึ่งบาท รัฐสมทบเงินเข้ากองทุนตามจำนวนสมาชิกที่มีอายุครบ ๑ ปีขึ้นไปในอัตราวันละ ๑ บาทต่อคนหรือปีละ ๓๖๕ บาท และได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๓ ให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)และองค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.)) พิจารณาสมทบงบประมาณกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ตามฐานะการคลังของแต่ละองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๙ มีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล/เมือง จำนวน ๕,๙๖๕ กองทุน มีสมาชิก๕,๒๗๐,๙๒๘ ราย และมีเงินกองทุน ๑๑,๒๙๐ ล้านบาท

การเข้าถึงระบบการออม

จากบทความเรื่อง “ถึงเวลาริ๊งที่จะปฏิรูประบบการออม” ของ ดร.มโนชัย สุกจิตร์ สมาคมกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ คาดว่ากองทุนการออมแห่งชาติจะทำให้แรงงานนอกระบบที่มีอยู่จำนวน ๒๔ ล้านคน หรือร้อยละ ๖๒ ของกำลังแรงงานทั้งหมด ๓๙.๓ ล้านคน ให้เข้าถึงระบบการออมเพื่อวัยเกษียณได้ครบเหมือนกับกลุ่มแรงงานในระบบ จำนวน ๑๕ ล้านคน ได้นั้นจะใช้เวลาไม่ต่ำกว่าสิบปี ซึ่งจะส่งผลให้เกือบหนึ่งในสามของแรงงานดังกล่าวมีหรือไม่มีเงินออมที่เพียงพอเพื่อใช้ในวัย

เกษียณ รวมทั้งพบว่าแรงงานในระบบที่ได้เข้าถึงระบบการออมเพื่อวัยเกษียณทั้งสามกองทุน ได้แก่ กองทุนทดแทนของสำนักงานประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ มีจำนวนมากที่ได้รับเงินจากการออมไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้เพื่อดำรงชีพหลังเกษียณ ซึ่งจะ เป็นภาระของลูกหลาน สังคมและรัฐบาลที่ต้องดูแลต่อไป

ความครอบคลุมระบบการออมเพื่อวัยเกษียณ พบว่า คนไทยที่เกษียณแล้วเข้าถึง หลักประกันขั้นต่ำเพื่อการยังชีพ (Pillar 0) โดยรัฐได้จ่ายเบี้ยยังชีพให้เดือนละ ๖๐๐ -๑,๐๐๐ บาท และแรงงานในระบบได้เข้าถึงหลักประกันการออมภาคบังคับตาม Pillar 1-2 แล้วร้อยละ ๘๓ แต่ระบบการออมเพื่อวัยเกษียณภาคสมัครใจและกึ่งสมัครใจตาม Pillar 3-4 พบว่าแรงงานในระบบ เป็นสมาชิกค่อนข้างต่ำเพียงร้อยละ ๒๔ ส่วนแรงงานนอกระบบยังมีสัดส่วนที่ต่ำมากเป็นสมาชิกเพียง ร้อยละ ๖.๑๘ และในภาพรวมพบว่า คนไทยเข้าถึงระบบการออมเพื่อวัยเกษียณเพียงร้อยละ ๔๘.๘๖

ตารางที่ ๒ - ๖ การเข้าถึงระบบการออมเพื่อวัยเกษียณของคนไทย

หลักประกันการออม	แรงงานในระบบ			แรงงานนอกระบบ			รวม		
	จำนวน	การเข้าถึง	ร้อยละ	จำนวน	การเข้าถึง	ร้อยละ	จำนวน	การเข้าถึง	ร้อยละ
Pillar 0	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	๑๖.๐๖	๑๖.๐๖	๑๐๐
Pillar 1	๑๔.๖๗	๑๑.๑๕	๘๒.๘๔	๒๕.๒๐	๒.๔๗	๙.๘๐	๓๖.๖๖	๑๓.๖๒	๓๕.๒๓
Pillar 2	๓.๔๖	๓.๔๖	๑๐๐	๒๕.๒๐	๐	๐	๒๘.๖๖	๓.๔๖	๑๒.๐๗
Pillar 3	๑๑.๑๕	๒.๖๗	๒๓.๙๕	๒๕.๒๐	๑.๒๐	๔.๗๖	๓๖.๓๕	๓.๘๗	๑๐.๖๕
Pillar 4	๑๓.๔๖	N/A	N/A	๒๕.๒๐	๒.๓๐	๙.๑๓	๓๘.๖๖	๒.๓๓	๕.๙๕
รวม	๑๓.๔๖	๑๔.๖๑	๗๖.๓๕	๒๕.๒๐	๕.๙๗	๒๓.๖๙	๔๒.๑๒	๒๐.๕๘	๔๘.๘๖

ที่มา : ดร.มนชัย สุตจิตร, ๒๕๕๘ (หน่วย: ล้านคน)

ระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (National e-Payment)

รัฐบาลมีนโยบายในการขับเคลื่อนให้มีระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ขยายวงกว้างขึ้นและ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยรวม รวมถึงอำนวยความสะดวกในการจัดส่งเงินสวัสดิการของภาครัฐ โดยตรงถึงบัญชีของประชาชน นอกจากนี้ระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยให้การดำเนินงาน การจัดเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแบ่งการดำเนินงานเป็น ๔ โครงการ ประกอบด้วย

โครงการที่ ๑ ระบบการชำระเงินแบบ Any ID เป็นการโอนเงินบริการชำระเงินทาง อิเล็กทรอนิกส์ขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการเคลื่อนย้ายเงินในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเป็น การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจของประเทศ ประโยชน์ที่ได้รับทำให้ภาคประชาชน

เข้าถึงบริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวก รวดเร็ว ลดต้นทุนและระยะเวลา เช่น การโอนเงิน การชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ การชำระค่าสินค้าและบริการทางออนไลน์ รวมถึงการจ่ายภาษีหรือค่าธรรมเนียมต่างๆ แก่หน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ ประชาชนที่ได้รับเงินช่วยเหลือเงินสวัสดิการ หรือเงินคืนภาษีจากภาครัฐจะได้รับเงินได้โดยตรงผ่านการโอนเงินเข้าบัญชีที่ลงทะเบียนไว้ภาคธุรกิจ สามารถเพิ่มโอกาสในทางธุรกิจจากการที่ลูกค้าสามารถชำระเงินได้สะดวกรวดเร็วด้วยต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ส่งเสริมการค้าขายในธุรกิจออนไลน์ให้กับผู้ประกอบการ SMEs ในส่วนของภาครัฐจะเพิ่มประสิทธิภาพการโอนเงินสวัสดิการถึงประชาชนโดยตรง การคืนภาษีเงินได้เข้าบัญชีเงินฝากของผู้เสียภาษี ทั้งนี้ยังส่งผลต่อเศรษฐกิจในภาพรวมในการลดต้นทุนการบริหารจัดการธนบัตรของประเทศ เช่น การพิมพ์ การขนส่ง การนับคัด และการทำลายธนบัตร ลดปัญหาเศรษฐกิจนอกระบบ เพิ่มความโปร่งใสและลดปัญหาการทุจริต

โครงการที่ ๒ การขยายการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ (บัตรเดบิต และบัตรเครดิต) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงบริการทางการเงิน/การชำระเงินได้อย่างแพร่หลาย ส่งเสริมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่มีค่าธรรมเนียมต่ำแทนการใช้เงินสดเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งการกระจายอุปกรณ์รับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์หลากหลายรูปแบบ เช่น เครื่อง EDC เครื่องรูดบัตรมือถือ (MPOS) และ Mobile Application ตามความเหมาะสมของร้านค้าและพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีมาตรการจูงใจประชาชนและร้านค้าในการใช้บัตรและรับบัตร เพื่อส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมชำระเงินจากเงินสดไปสู่การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างทั่วถึง แพร่หลาย เอื้อต่อการสร้างสังคมที่เป็น Cashless Society ซึ่งช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน และศักยภาพการแข่งขันของภาคธุรกิจและประเทศ สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาล

โครงการที่ ๓ ระบบภาษีและเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นการพัฒนาการจัดทำและนำส่งข้อมูลใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Tax Invoice) และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ (e-Receipt) เพื่ออำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนในการจัดทำใบกำกับภาษี รวมทั้งการนำส่งรายงานการทำธุรกรรมทางการเงินและการนำส่งภาษีเมื่อมีการชำระเงินผ่านระบบ e-Payment อันจะช่วยลดระยะเวลาและขั้นตอนของภาคเอกชน ในการจัดทำเอกสารและการชำระภาษีและหักภาษี ณ ที่จ่าย ส่งกรมสรรพากร ผู้ประกอบการที่ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างครบวงจร ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย Doing Business ที่ต้องการลดจำนวนการติดต่อระหว่างภาครัฐกับเอกชน และการก้าวสู่สังคมดิจิทัลอย่างสมบูรณ์

โครงการที่ ๔ โครงการ e-Payment ภาครัฐ เป็นการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม และเพิ่มประสิทธิภาพการรับจ่ายเงินภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยการส่งเสริมการรับจ่ายเงินของ

หน่วยงานภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ ส่งเสริมให้มีฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับสวัสดิการของภาครัฐ ควบคู่กับการจ่ายเงินให้แก่ประชาชนโดยตรงผ่าน Any ID โดยการใช้เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน รวมทั้งให้สถาบันการเงินเป็นช่องทางการจ่ายเงินและเก็บข้อมูลจากประชาชน ซึ่งจะช่วยให้สามารถจ่ายเงินช่วยเหลือและเงินสวัสดิการให้แก่ประชาชนได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ลดความผิดพลาด ลดความซ้ำซ้อน และลดการทุจริตจากการจ่ายเงินด้วยเงินสดและเช็ค ด้วยการลงทะเบียนประชาชนผู้มีรายได้น้อยและผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเพื่อรับสวัสดิการผ่านสถาบันการเงิน โดยโครงการ e-Payment ภาครัฐประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ

๑. โครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม เป็นการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางให้ภาครัฐสามารถจ่ายเงินช่วยเหลือและสวัสดิการให้แก่ประชาชนถูกกลุ่มเป้าหมาย จ่ายเงินช่วยเหลือและสวัสดิการให้แก่ประชาชนได้โดยตรงถึงมือประชาชนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยไม่เกิดความซ้ำซ้อน ลดข้อผิดพลาด และรัฐยังสามารถนำผลที่ได้มาประเมินเพื่อจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

๒. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการรับจ่ายเงินภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์ จัดทำขึ้นเพื่อเพิ่มช่องทางการให้บริการรับชำระเงินค่าบริการจากประชาชนให้กับส่วนราชการผ่านระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านการเงินของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีความถูกต้อง รวดเร็ว สามารถส่งเงินถึงผู้รับโดยตรง ประหยัดค่าใช้จ่ายลดความซ้ำซ้อน โปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน และลดโอกาสเกิดการทุจริต อีกทั้งสามารถยกระดับวิถีชีวิตของประชาชนให้สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้สะดวก และรวดเร็วด้วยค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการการศึกษาวิเคราะห์ระดับสินทรัพย์การออมขั้นต่ำที่ผู้เกษียณอายุพึงมีสำหรับการประกันคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานภายใต้การสนับสนุนเงินงบประมาณในลักษณะบูรณาการ (งบประมาณ) ประเด็นการส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดประสงค์ของโครงการ เพื่อการศึกษาความต้องการวิเคราะห์ระดับสินทรัพย์การออมขั้นต่ำที่ผู้เกษียณอายุพึงมี โดยมีเป้าหมายจำนวนเงินที่ได้รับจากการออม (ทั้งจากการสะสมด้วยตนเอง และการสมทบจากนายจ้าง) ในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งเป็นระบบสวัสดิการเพื่อการเกษียณอายุที่นายจ้างมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ ที่จะทำให้ผู้ที่ทำงานในภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจสามารถบรรลุความเพียงพอและความมั่นคงทางรายได้หลังเกษียณอายุ โดยการคำนวณขนาดเงินออมที่ผู้มีอายุ ๖๐ ปีพึงได้สำหรับค่าใช้จ่ายหลังเกษียณอย่างเพียงพอ รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรลุผลความเพียงพอด้วยการออม

ขอบเขตการศึกษา โดยการสุ่มตัวอย่างผู้เกษียณอายุ อายุตั้งแต่ ๕๖ - ๑๐๐ ปี ที่เคยทำงานในภาคเอกชนและเป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมาก่อน นำมาจัดทำค่าใช้จ่ายหลังเกษียณในระดับพอเพียง และระดับสะดวกสบาย

ผลการศึกษา จากการวิเคราะห์ประเด็นเงินก้อนที่มีขั้นต่ำของผู้ทำงานในภาคเอกชนที่เป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พบว่า ผู้เริ่มการออมเมื่ออายุน้อย (อายุ ๒๕ ปี) ส่งผลให้ยังมีเวลาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการออมเพื่อวัยเกษียณได้ไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปี โดยสามารถแสดงตัวเลขเงินขั้นต่ำ และค่าใช้จ่ายที่มีในการรักษาพยาบาล ดังนี้

ตารางที่ ๒- ๗ : ตัวเลขเงินขั้นต่ำของผู้ทำงานที่มีอายุ ๒๕ ปี เกษียณที่อายุ ๕๕ ปีเป็นผู้ไม่มีโรค/มีโรคร้ายแรงรักษาในโรงพยาบาลของรัฐ และพักอาศัยอยู่ใน กทม.

ประเภทของอาชีพ	พอเพียง		สะดวกสบาย	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
๑.ผู้บริหารเอกชน/รัฐวิสาหกิจ	๑๓,๓๗๑,๑๗๐	๑๑,๖๑๒,๓๑๘	๒๒,๓๘๘,๓๓๙	๑๙,๓๕๓,๘๙๕
๒.ผู้ใช้ใบประกอบวิชาชีพ	๑๑,๕๔๗,๒๐๕	๑๐,๐๒๘,๒๗๘	๑๕,๑๘๓,๘๒๙	๑๓,๑๒๕,๘๖๑
๓.พนักงานในสำนักงาน	๘,๓๑๗,๑๑๕	๗,๒๒๓,๐๗๖	๑๔,๒๐๓,๐๑๖	๑๒,๒๗๗,๙๘๔
๔.พนักงานให้บริการ	๖,๒๗๗,๕๘๔	๕,๔๕๑,๘๒๗	๙,๖๒๓,๙๒๔	๘,๓๑๙,๕๒๘
๕.พนักงานในโรงงาน	๔,๙๙๘,๗๘๐	๔,๓๔๑,๒๓๗	๖,๙๐๗,๕๔๓	๕,๙๗๑,๓๑๗
๖.อื่น ๆ	๖,๗๙๙,๗๑๑	๕,๙๐๕,๒๗๓	๙,๕๔๘,๓๑๒	๘,๒๕๕,๑๖๔

ที่มา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา,
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๕๙

ตารางที่ ๒-๘ : ตัวเลขเงินขั้นต่ำของผู้ทำงานที่มีอายุ ๒๕ ปี เกษียณที่อายุ ๕๕ ปีเป็นผู้ไม่มีโรค/มีโรคร้ายแรงรักษาในโรงพยาบาลของรัฐ และพักอาศัยอยู่ในต่างจังหวัด

ประเภทของอาชีพ	พอเพียง		สะดวกสบาย	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
๑.ผู้บริหารเอกชน/รัฐวิสาหกิจ	๙,๖๐๐,๗๒๘	๘,๓๓๗,๘๔๒	๑๓,๐๒๔,๙๘๐	๑๑,๒๕๙,๖๑๖
๒.ผู้ใช้ใบประกอบวิชาชีพ	๖,๖๗๓,๐๕๖	๕,๗๙๕,๒๗๘	๑๐,๙๕๓,๒๕๒	๙,๔๖๘,๖๘๓
๓.พนักงานในสำนักงาน	๕,๗๒๙,๒๕๘	๔,๙๓๕,๖๒๘	๘,๖๘๑,๙๘๗	๗,๕๐๕,๒๕๘
๔.พนักงานให้บริการ	๔,๘๒๘,๑๑๒	๔,๑๕๓,๐๒๐	๗,๐๕๘,๖๓๓	๖,๑๐๑,๙๒๘

๕.พนักงานในโรงงาน	๔,๕๓๘,๓๕๑	๓,๙๔๑,๓๗๔	๖,๑๑๗,๕๗๒	๕,๒๘๘,๔๑๖
๖.อื่น ๆ	๔,๕๓๘,๓๕๑	๓,๙๔๑,๓๗๔	๖,๑๑๗,๕๗๒	๕,๒๘๘,๔๑๖

ที่มา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา,
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙

จากการวิเคราะห์ส่วนต่างระหว่างเงินขั้นต่ำกับเงินที่มาจากรายได้หลังเกษียณที่มาจากเงินบำเหน็จ เบี้ยคนชรา รวมทั้งผลประโยชน์จากการลงทุน ที่เป็นสิทธิประโยชน์จากการทำงานและสิทธิประโยชน์ของภาครัฐให้แก่ผู้สูงอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ๒๒๓ คน มีเพียง ๒๖ คนเท่านั้นที่มีความสามารถบรรลุความเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายหลังเกษียณ นั้นหมายความว่าคนส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถบรรลุความเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายหลังเกษียณ และผลจากการวิจัยได้มีข้อเสนอแนะให้ออมเพิ่ม โดยปรับอัตราการสมทบของนายจ้างจากขั้นต่ำร้อยละ ๓ เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕.๕ ของระดับเงินเดือน และปรับแผนการลงทุนในสัดส่วนสินทรัพย์เสี่ยงสูงขึ้น

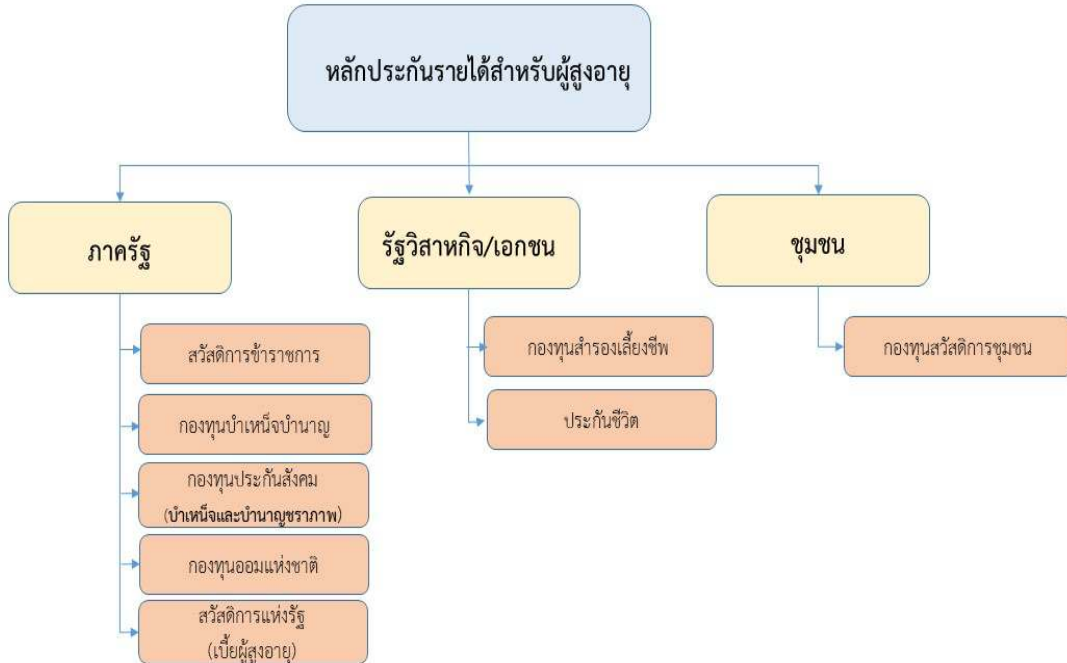
สรุป

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ และเพิ่มสูงสุดในปี พ.ศ. ๒๕๗๙ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่ามีผู้สูงอายุที่รับสวัสดิการของรัฐจำนวน ๓,๘๔๓,๕๘๕ คน อยู่คนเดียวขาดสภาพพึ่งพิงร้อยละ ๑๒.๗ ไม่มีบ้าน/ที่อยู่อาศัยร้อยละ ๐.๔ ในส่วนรายได้และหนี้สิน พบว่า ร้อยละ ๒๑.๑ มีรายได้เฉลี่ย ๑๕,๑๐๒ บาทต่อคนต่อปี และมีหนี้สินเฉลี่ย ๕๖,๒๙๗ บาทต่อคน ประกอบกับต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกจึงทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจน้อยลงและสภาวะการออมก็มีส่วนน้อยลงไปด้วย ส่งผลต่อภาระด้านงบประมาณของรัฐบาลที่เพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีโครงการเพื่อการออมแต่ก็เป็นออมเฉพาะกลุ่มและประเภทของบุคคลพบว่ายังไม่มีโครงการออมที่ทั่วถึงประชากรทุกคนในส่วนของระดับสินทรัพย์การออมขั้นต่ำที่ผู้เกษียณอายุพึงมีเพื่อประกันคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานที่ดี พบว่าส่วนต่างระหว่างเงินขั้นต่ำกับเงินที่มาจากรายได้ในวัยเกษียณที่มาจากบำเหน็จ บำนาญ เบี้ยยังชีพคนชรา และบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ รวมทั้งผลตอบแทนจากกองทุนต่าง ๆ ของภาครัฐสำหรับผู้สูงอายุไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในวัยเกษียณเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในอนาคต

โครงสร้างหลักประกันรายได้สำหรับผู้สูงอายุในส่วนของภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และชุมชน รวมถึงสวัสดิการแห่งรัฐมีดังนี้

แผนภาพที่ ๒-๒ : โครงสร้างหลักประกันรายได้สำหรับผู้สูงอายุ

โครงสร้างหลักประกันรายได้สำหรับผู้สูงอายุ

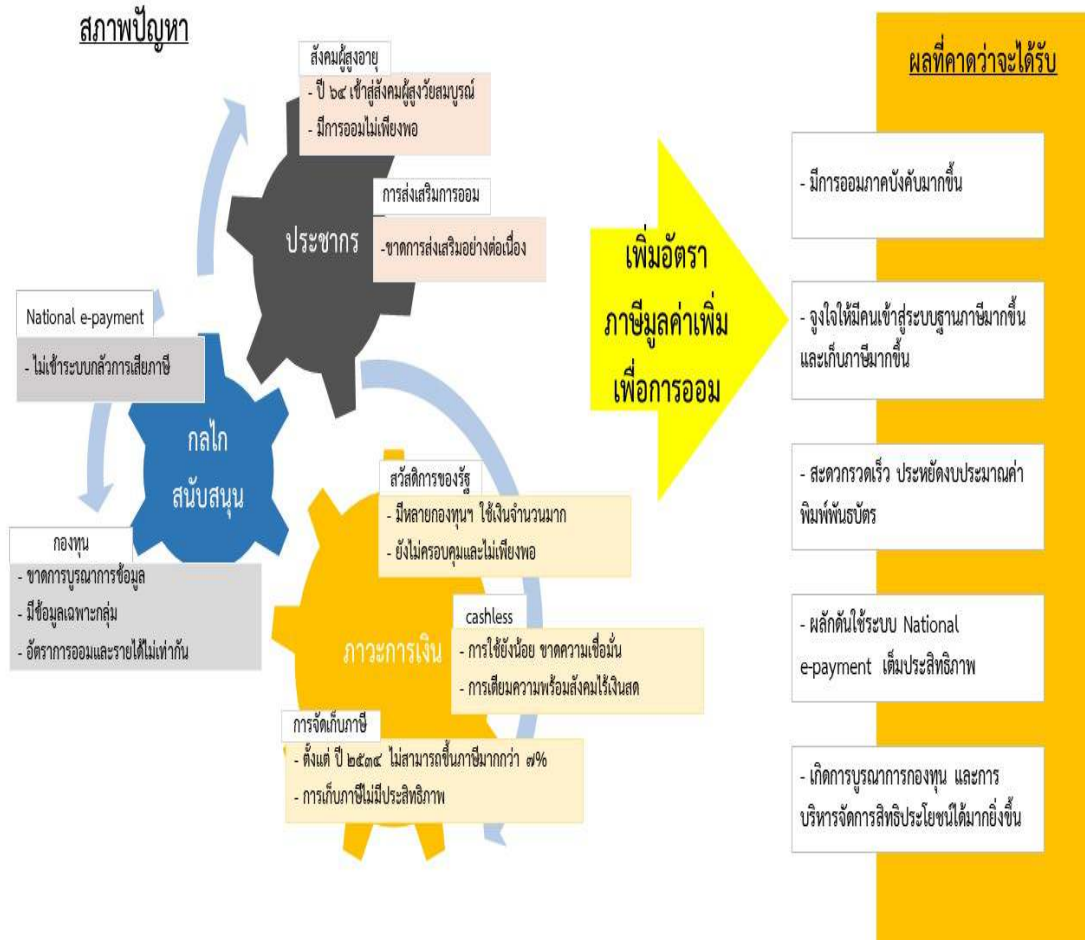
ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ระบบบำนาญของภาครัฐ ดำเนินการโดยกระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงแรงงาน ได้จัดตั้งระบบสวัสดิการและกองทุนภายใต้วัตถุประสงค์ที่เน้นการออม ตั้งแต่วัยทำงานจนกระทั่งวัยหลังเกษียณ เช่น (๑) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการเป็นกองทุนสะสมสำหรับข้าราชการ (๒) กองทุนประกันสังคม เป็นกองทุนสำหรับผู้ที่อยู่ในระบบแรงงาน(๓)กองทุนการออมแห่งชาติ เป็นกองทุนสำหรับผู้ที่ยอยู่นอกระบบแรงงานที่สมัครใจ และ (๔)กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เน้นการสร้างความร่วมมือแบบไตรภาคีหรือความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ นายจ้างและลูกจ้าง เป็นต้นแต่อย่างไรก็ดี โครงสร้างระบบบำเหน็จบำนาญของไทยพบว่า มีหน่วยงานรับผิดชอบ มีกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ขาดการบูรณาการและการผลักดันเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการออมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีอัตราการสมทบที่ค่อนข้างต่ำ มีผลประโยชน์จากการลงทุนในอัตราเฉลี่ยต่ำทำให้ไม่สามารถออมเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินเมื่อถึงวัยเกษียณได้อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีพในภาวะเศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงและมีค่าใช้จ่ายในการดูแลด้านสุขภาพสูง

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลกระทบต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมจึงจำเป็นต้องหาแนวทางการดำเนินนโยบายส่งเสริมการออมอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีเงิน

ออมเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ โดยในการศึกษาวิจัยนี้ มีกรอบแนวคิดที่จะศึกษาความเพียงพอด้านเศรษฐกิจในวัยเกษียณของกองทุนต่างๆ และศึกษาความเป็นไปได้ในการเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒-๓ : กรอบแนวคิดภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ผลที่คาดว่าจะได้จะทำให้มีการออมภาคบังคับสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนและผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้นส่งผลให้มีการขยายฐานภาษี และทำให้รัฐบาลจัดเก็บภาษีได้มากขึ้น ช่วยผลักดันประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (National e-Payment) และส่งเสริมให้เข้าสู่ระบบ ‘เศรษฐกิจไร้เงินสด’(Cashless Economy) ได้รวดเร็วขึ้นทั้งนี้รายได้จากการจัดเก็บภาษีที่มากขึ้นจะสนับสนุนการดำเนินการ ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคมและเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้ลดน้อยลง

บทที่ ๓

แนวคิดภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออม

ระบบภาษีของประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำในการจัดเก็บภาษีมีประชากรไทยร้อยละ ๗๔ ที่ไม่อยู่ในระบบภาษี และยังมีผู้ที่มีรายได้สูงแต่รัฐไม่สามารถเรียกให้บุคคลกลุ่มนี้เข้ามาสู่ระบบภาษีใน ส่วนภาษีมูลค่าเพิ่มรัฐบาลไม่เคยจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ ๑๐ ได้ ตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๓๔ โดย ออกพระราชกฤษฎีกาลดอัตราและยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ๖๐ฉบับ และในปัจจุบัน ยังคงจัดเก็บ ภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ ๗ ซึ่งเป็นการจัดเก็บน้อยที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน ยกเว้นประเทศ บรูไนที่ไม่มีการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ทำให้ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ประเทศไทยเหลืองบประมาณในการลงทุน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาประเทศเพียงร้อยละ ๒๕ของงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ประชากรไทยส่วนใหญ่ยังขาดการออมเพื่อเป็นการสร้างหลักประกันทางรายได้และ เตรียมความพร้อมด้านการเงินหลังเกษียณอายุ ทำให้กระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในอนาคตในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่ามีผู้สูงอายุจำนวนมากที่อาศัยอยู่ตามลำพังในชนบท มีปัญหา สุขภาพและต้องการบริการทางการแพทย์ มีหนี้สินจนถึงอายุ ๖๐ สูงถึงร้อยละ ๒๘มีผู้สูงอายุมีรายได้ต่ำ กว่าเส้นความยากจน ๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี สูงถึงร้อยละ ๒๘ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึ่งพิงรายได้จากสมาชิก ในครอบครัวและสวัสดิการของรัฐในโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ที่ผ่านมามีว่ารัฐบาลได้ดำเนินการเพื่อให้มีการออมเพื่อวัยเกษียณ โดยจัดตั้งกองทุนต่างๆ แต่เงินออม จากกองทุนดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอ การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์จะส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวทวี ความรุนแรงมากขึ้น กระทบกับการจัดทำงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือและสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งเป็นความเสี่ยงทางการเงินการคลังของประเทศ

จากเหตุผลดังกล่าวอาจจะกระทบต่อการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เป็นไปตามเป้าหมาย ของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ดังนั้นการรับมือกับภาวะสังคมผู้สูงวัยซึ่งเป็น ปัจจัยภายในของประเทศไทยนับว่าเป็นความท้าทายสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ให้ สามารถบรรลุวิสัยทัศน์ของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๘๐ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็น ประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และดำเนินการตาม ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้วยการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความ เป็นธรรมในทุกมิติ ปฏิรูประบบภาษีและการคุ้มครองผู้บริโภค และสร้างหลักประกันทางสังคมที่ ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศสภาวะ และทุกกลุ่ม ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ ชาติ (๑๖) ประเด็น เศรษฐกิจฐานราก กระจายการถือครองที่ดิน และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

(๑๗) ประเด็น ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคมเพื่อสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีรายได้ที่มั่นคงเพียงพอสามารถใช้ชีวิตในช่วงหลังเกษียณได้อย่างมีคุณภาพโดยที่รัฐบาลมีงบประมาณเพียงพอที่จะพัฒนาประเทศ และสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน รวมทั้งสร้างสังคมแห่งอนาคตได้ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐)

การศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาความเพียงพอและความเหมาะสมในการนำรายได้จากการเพิ่มอัตรากำไรให้กับภาษีมูลค่าเพิ่มอีกร้อยละ ๓ จากที่เดิมจัดเก็บร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ เพื่อนำมาเป็นเงินสะสมให้กับผู้ใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการนำมาเป็นเงินออมสำหรับใช้ในวัยเกษียณและเป็นการขยายหลักประกันพื้นฐานรองรับสังคมผู้สูงวัยในรูปแบบการออมภาคบังคับ อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับการผลักดันโครงการพัฒนาขีดความสามารถให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัลโดยรัฐบาลได้จัดทำโครงการระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (National e-Payment) เพื่อรองรับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะผลักดันให้มีผู้ที่ได้เข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้น และส่งเสริมให้ประเทศไทยเข้าสู่ “เศรษฐกิจไร้เงินสด” (Cashless Economy) อย่างเป็นรูปธรรมได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

งบประมาณรายจ่ายสวัสดิการของรัฐ

ที่ผ่านมาประเทศไทยมีการเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ผู้สูงอายุส่วนมากมีภาวะพึ่งพิงสูงและมีปัญหาสุขภาพ ทำให้ภาครัฐต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขด้านสวัสดิการและด้านโครงสร้างพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบกับขีดความสามารถในการแข่งขันและการขยายตัวทางเศรษฐกิจกระทบกับการจัดทำงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือและสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นความเสี่ยงทางการคลังและกระทบต่อความยั่งยืนทางการคลังในอนาคต และการบริโภคของภาคครัวเรือนชะลอตัวลงเนื่องจากอัตรากำไรเติบโตของประชากรลดลง นอกจากนี้ การใช้จ่ายของกลุ่มผู้สูงอายุที่เกี่ยวกับการเข้าสังคมหรือการทำงานลดลง ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสุขภาพเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อโครงสร้างภาคการผลิตของประเทศในระยะต่อไปจากการศึกษาพบว่าระบบเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงวัยมากขึ้นจะยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับขนาดภาคบังคับมากขึ้น ในฐานะหลักประกันรายได้ให้กับผู้สูงอายุ เป็นผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าระบบบำนาญแบบไม่เป็นทางการ โดยรัฐสามารถนำเงินที่จัดเก็บได้ในระบบบำนาญไปลงทุนในทุนมนุษย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของแรงงานทดแทนการลดลงของจำนวนแรงงานได้

โครงสร้างประชากรในกลุ่มประเทศอาเซียนในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๙๓ คาดว่าประเทศไทยจะมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในอาเซียน

ตารางที่ ๓ - ๑ สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งหมดในกลุ่มประเทศอาเซียน

	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	เวียดนาม	ไทย	สิงคโปร์
ปี ๒๕๕๘	๕	๕	๖	๗	๑๐	๙
ปี ๒๕๖๓	๗	๘	๑๐	๑๒	๑๘	๑๕
ปี ๒๕๙๓	๑๐	๑๔	๑๗	๒๑	๒๗	๒๔

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๑ (ร้อยละ)

โครงสร้างประชากรไทยจำแนกตามกลุ่มอายุ ระหว่างพ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๘๓ คาดว่าผู้มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จะเพิ่มจากร้อยละ ๑๓.๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นร้อยละ ๓๒.๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๘๓ ตารางที่ ๓-๒โครงสร้างประชากรไทยจำแนกตามช่วงอายุ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓

ปี	รวมประชากร	๐ - ๑๔ ปี	๑๕ - ๕๙ ปี	๖๐ ปี ขึ้นไป	สัดส่วนผู้มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป
๒๕๕๓	๖๓,๗๙๐,๐๐๐	๑๒,๖๔๒,๐๐๐	๔๒,๗๔๐,๐๐๐	๘,๔๐๘,๐๐๐	๑๓.๒ %
๒๕๖๓	๖๕,๙๙๖,๐๐๐	๑๑,๐๘๑,๐๐๐	๔๒,๒๙๓,๐๐๐	๑๒,๖๒๒,๐๐๐	๑๙.๒ %
๒๕๗๓	๖๖,๑๗๔,๐๐๐	๙,๘๐๐,๐๐๐	๓๘,๗๙๕,๐๐๐	๑๗,๕๗๙,๐๐๐	๒๖.๖ %
๒๕๘๓	๖๓,๘๖๔,๐๐๐	๘,๑๗๐,๐๐๐	๓๕,๑๗๕,๐๐๐	๒๐,๕๑๙,๐๐๐	๓๒.๑ %

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕

โครงสร้างประชากรไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๘๓ พบว่า มีจำนวนประชากรที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๔๔ หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๔.๖ ต่อปี

ภาระงบประมาณในโครงการสวัสดิการสังคมของรัฐที่สำคัญ เช่น กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กองทุนประกันสังคม เงินเบี้ยหวัดบำนาญข้าราชการ กองทุนบำนาญข้าราชการ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พบว่างบประมาณรายจ่ายทั้ง ๕ โครงการจะปรับตัวสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๖.๔ ต่อปี หรือเพิ่มขึ้นจาก ๔.๔๗ แสนล้านบาท ในปีงบประมาณ ๒๕๕๗ เป็น ๗.๘๒ แสนล้านบาทในปีงบประมาณ ๒๕๖๖ แต่ในส่วนของกองทุนการออมแห่งชาติซึ่งเป็นกองทุนที่เพิ่งจัดตั้งใหม่เมื่อ พ.ศ.๒๕๖๑จึงยังมีสัดส่วนของภาระงบประมาณน้อยดังนี้

ตารางที่ ๓-๓ภาระงบประมาณในโครงการสวัสดิการสังคมเพื่อการออมพ.ศ. ๒๕๕๗ และพ.ศ.๒๕๖๗

ปี	บำนาญ บำนาญ	กบข.	ประกันสังคม	กอช.	เบี้ย ยังชีพ	รวม งบประมาณ	GDP
๒๕๕๗	๑๔๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	-	๖๐,๐๐๐	๒๗๐,๐๐๐	๒.๑%
๒๕๖๗	๔๗๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๙๐,๐๐๐	๖๘๐,๐๐๐	๓%

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, ๒๕๕๙ (หน่วย: ล้านบาท)

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ภาระงบประมาณในโครงการสวัสดิการสังคมเพื่อการออมในส่วนของเงินบำเหน็จบำนาญ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนประกันสังคม กองทุนการออมแห่งชาติ และเบี้ยยังชีพ มีงบประมาณ ๒๗๐,๐๐๐ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๑๒ ของรายได้สุทธิที่รัฐบาลจัดเก็บจากภาษี(๒,๑๖๔,๙๐๙.๕๕ ล้านบาท) หรือคิดเป็นร้อยละ ๒.๑ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และคาดว่าในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ การจ่ายเงินบำเหน็จบำนาญจะสูงขึ้นเกือบถึง ๓ เท่า ส่งผลให้ภาระงบประมาณในโครงการสวัสดิการสังคมเพื่อการออมสูงขึ้นเป็นเงิน ๖๘๐,๐๐๐ ล้านบาท

งบประมาณและการจัดเก็บภาษี

งบประมาณของประเทศไทยมีรายได้มาจากภาษีร้อยละ ๘๘ ส่วนที่เหลือได้มาจากทางอื่น และมีแนวโน้มว่าการใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศของรัฐสูงจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะไม่เพียงพอที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งกำหนดอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี ในระยะ ๒๐ ปี และกระจายรายได้ในด้านความแตกต่างของรายได้ระหว่างประชากรร้อยละ ๑๐ ที่มีรายได้สูงที่สุดต่อประชากรร้อยละ ๑๐ ที่มีรายได้น้อยที่สุดที่ไม่เกิน ๑๕ เท่า ภายในปี พ.ศ.๒๕๘๐

ปัญหาของระบบภาษีของประเทศไทย

๑. มีสัดส่วนของเศรษฐกิจนอกระบบสูง ทำให้ไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้ในหลายกิจกรรม เช่น ซื้อของตามตลาด หรือจ่ายค่าจ้างแรงงานเป็นเงินสด เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ไม่ถูกบันทึกให้สามารถติดตามเพื่อจัดเก็บภาษีได้

๒. ฐานภาษีแคบ

ระบบภาษีของประเทศไทยให้ภาระภาษีกับผู้มีรายได้จากเงินเดือนมากเกินไปมีผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่จ่ายภาษีเพียงร้อยละ ๑๐ ของกำลังแรงงานทั้งหมด หรือจำนวน ๓ ล้านกว่าคน โดยร้อยละ ๘๐ เป็นผู้มีรายได้จากเงินเดือนร้อยละ ๑๔ เป็นของกลุ่มนักธุรกิจและกลุ่มวิชาชีพเฉพาะ และร้อยละ ๖ เป็นการลงทุนและทรัพย์สิน สาเหตุที่ผู้มีรายได้จากเงินเดือนต้องรับภาระภาษีมาก เพราะจัดเก็บง่าย ถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายทันที และการหลบเลี่ยงภาษีทำได้ยาก แต่ถ้าหากเป็นกลุ่มอาชีพอื่นจะติดตามจัดเก็บได้ยากกว่า ซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามทำให้ผู้มีเงินได้

เข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้น เช่น ร้านธงฟ้า มาตรการส่งเสริมการออมโดยชดเชยเงินให้แก่ผู้มีรายได้น้อย ผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และการส่งเสริมให้เป็น “เศรษฐกิจไร้เงินสด” (Cashless Economy) ซึ่งจะทำให้การใช้เงินสดในประเทศลดลง เศรษฐกิจจะอยู่ในระบบมากขึ้น และสามารถเก็บภาษีได้มากขึ้น

อีกสาเหตุที่ทำให้ฐานภาษีแคบเกิดจากมาตรการทางภาษีหรือการหักลดหย่อน ดังนี้

๒.๑ ผู้ที่มีรายได้จากแรงงานหรือรายได้จากเงินเดือนหักค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ ๕๐ แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้จากธุรกิจ ตาม(มาตรา) ๔๐ (๗) (๘) เหนือหักค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ ๖๐ โดยไม่มีจำนวนจำกัด ซึ่งหมายความว่า มีโอกาสลดภาษีได้มากกว่า หรือผู้ที่มีรายได้จากการขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ รัฐยกเว้นภาษีรายได้ในส่วนนี้ทำให้คนที่มียาได้เท่ากัน แต่ถ้าเป็นคนที่มียาได้จากเงินเดือนต้องเสียภาษี ในขณะที่อีกคนเล่นหุ้นอยู่ที่บ้านไม่ต้องเสียภาษี

๒.๒ การหักลดหย่อนผ่าน LTF RMF และประกันชีวิตมีจำนวนมาก เช่น ในปี พ.ศ.๒๕๖๐ พบว่า รายจ่ายภาษีมาตรการลดหย่อน LTF ร้อยละ ๙๒ เป็นของกลุ่มผู้มีรายได้สูงสุด โดยกลุ่มคนรวยที่สุด ๕ ลำดับแรก ใช้สิทธิลดหย่อนถึงร้อยละ ๕๐ ในขณะที่คนชั้นกลางลดหย่อนผ่านการซื้อประกันชีวิต เป็นต้น เมื่อรวมรายจ่ายภาษีที่สนับสนุนการออมและการลงทุน พบว่ารายจ่ายภาษีส่วนมากอยู่ที่ผู้มีรายได้สูงเป็นหลัก คือ ร้อยละ ๖๐ ของรายจ่ายภาษีอยู่ที่กลุ่มรายได้สูงสุด โดยคนรวยที่สุด ๕ ลำดับแรกใช้สิทธิลดหย่อนร้อยละ ๓๐ ของรายจ่ายภาษีที่เกิดขึ้น

มาตรการทางภาษีเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจหรือหักลดหย่อนที่ทำให้รายได้ของรัฐลดลง พบว่ารายจ่ายภาษีที่เกิดขึ้นไม่ได้กระจายไปสู่ผู้เสียภาษีอย่างเท่าเทียม มีรายจ่ายภาษีที่เกิดจากการให้ลดหย่อน จำนวน ๑๑๐,๐๐๐ ล้านบาท คิดเป็น ๑ ใน ๓ ของรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่จัดเก็บได้ทั้งหมด ในส่วนของมาตรการทางภาษีอื่น ๆ เช่นโครงการรถคันแรกและโครงการซื้อช่วยชาติ เพื่อกระตุ้นการบริโภคภาคเอกชนทำให้เศรษฐกิจดีขึ้นระยะหนึ่งเท่านั้นหรือการยกเว้นรายจ่ายสำหรับค่าจ้างเพื่อทำการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี ๓ เท่า เป็นต้น รัฐแทบจะไม่มีมาตรการประเมินต้นทุนในการใช้มาตรการเหล่านี้ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญเพราะหมายถึงการรั่วไหลของรายได้ภาษี และทำให้ผู้เสียภาษีบางส่วนต้องจ่ายภาษีมากเกินไปกว่าที่จำเป็นต้องจ่าย

ถึงแม้ว่ามีความพยายามดำเนินการจัดเก็บภาษีอย่างเต็มประสิทธิภาพ แต่ก็พบว่า มีประชากรบางกลุ่มที่ไม่อยู่ในระบบภาษีในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่าคนไทยที่มีงานทำ จำนวน ๓๗ ล้านคน มีเพียง ๙ ล้านคนที่ยื่นแบบเสียภาษีรายได้ โดยยื่นแบบ ภ.ง.ด. ๙๐ (มีรายได้หลายแหล่ง) จำนวน ๑.๙ ล้านคน ยื่นแบบ ภ.ง.ด. ๙๑ (มีรายได้จากเงินเดือน ค่าจ้าง หรือบำนาญ) จำนวน ๗.๑ ล้านคนมีคนที่หายไปจากระบบการเสียภาษีจำนวน ๒๘ ล้านคน และมีอีกจำนวนหนึ่งที่มีรายได้สูงแต่รัฐไม่สามารถเรียกเก็บบุคคลกลุ่มนี้เข้ามาสู่ระบบการเสียภาษีได้

ตารางที่ ๓ - ๔ ผลการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล ระหว่าง พ.ศ.๒๕๕๑ - ๒๕๖๐

ปีงบประมาณ	รายได้จัดเก็บ (Gross)	รายได้สุทธิ (Net)
๒๕๕๑	๑,๘๓๗,๖๔๓.๔๒๖	๑,๖๑๑,๒๕๗.๘๔๙
๒๕๕๒	๑,๖๘๔,๒๙๗.๔๓๕	๑,๔๖๔,๖๘๙.๕๕๖
๒๕๕๓	๒,๐๐๓,๐๕๕.๓๕๑	๑,๗๗๐,๒๒๑.๖๗๕
๒๕๕๔	๒,๒๒๔,๓๒๒.๐๔๒	๑,๙๖๖,๘๑๘.๑๘๙
๒๕๕๕	๒,๓๕๕,๐๕๑.๑๗๗	๒,๐๖๐,๒๖๒.๑๗๗
๒๕๕๖	๒,๕๗๑,๖๕๑.๖๗๓	๒,๒๕๕,๗๕๘.๖๗๓
๒๕๕๗	๒,๔๙๔,๒๗๔.๘๙๐	๒,๑๖๔,๙๐๙.๕๕๖
๒๕๕๘	๒,๖๑๗,๖๐๔.๐๒๓	๒,๓๐๗,๘๘๘.๐๒๓
๒๕๕๙	๒,๘๑๓,๑๒๒.๗๒๔	๒,๔๙๗,๓๔๒.๗๒๔
๒๕๖๐	๒,๗๒๓,๑๗๑.๑๒๙	๒,๔๐๓,๒๑๔.๑๒๙

ที่มา : ระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (GFMIS), ๒๕๖๒ (หน่วย: ล้านบาท)

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่าในช่วง ๑๐ ปี รัฐบาลมีรายได้สุทธิ (Net) จำนวน ๒,๔๐๓,๒๑๔.๑๒๙ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๑ จำนวน ๗๙๑,๙๕๖.๒๘๘ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๖๐ หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๖ ต่อปี

รายจ่ายภาครัฐ

ตารางที่ ๓ - ๕ รายได้และรายจ่ายภาครัฐ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๖๐

ปีงบประมาณ	รายได้สุทธิ (Net)	รายจ่ายประจำ	รายจ่ายลงทุน	ยังไม่กำหนด	รวมรายจ่าย
๒๕๕๑	๑,๖๑๑,๒๕๗.๘๕	๑,๒๖๔,๙๕๑.๖๓	๒๖๗,๔๘๘.๓๙	๐	๑,๕๓๒,๔๔๐.๐๓
๒๕๕๒	๑,๔๖๔,๖๘๙.๕๖	๑,๕๐๗,๘๑๔.๒๗	๒๘๒,๙๗๙.๑๐	๐.๓๗	๑,๗๙๐,๗๙๓.๗๓
๒๕๕๓	๑,๗๗๐,๒๒๑.๖๘	๑,๔๔๔,๖๕๖.๑๒	๑๘๓,๑๑๓.๘๑	๐	๑,๖๒๗,๗๖๙.๙๒
๒๕๕๔	๑,๙๖๖,๘๑๘.๑๙	๑,๗๘๖,๘๒๑.๐๔	๒๖๓,๕๕๗.๗๔	๐	๒,๐๕๐,๓๗๘.๗๘
๒๕๕๕	๒,๐๖๐,๒๖๒.๑๘	๑,๘๓๒,๙๔๗.๘๐	๒๗๕,๔๐๗.๑๒	๐	๒,๑๐๘,๓๕๔.๙๒
๒๕๕๖	๒,๒๕๕,๗๕๘.๖๗	๑,๘๙๔,๘๑๔.๑๙	๒๗๖,๕๗๓.๘๘	๐	๒,๑๗๑,๓๘๘.๐๖
๒๕๕๗	๒,๑๖๔,๙๐๙.๕๕	๑,๙๖๒,๒๐๘.๖๖	๒๘๔,๐๔๖.๓๘	๐	๒,๒๔๖,๒๕๕.๐๔

๒๕๕๘	๒,๓๐๗,๘๙๘.๐๒	๒,๑๐๖,๖๓๐.๓๑	๒๗๑,๕๗๑.๕๗	๕๘.๑๔	๒,๓๗๘,๒๖๐.๐๓
๒๕๕๙	๒,๔๙๗,๓๔๒.๗๒	๒,๒๑๔,๐๓๒.๙๕	๓๖๔,๗๔๑.๕๐	๐	๒,๕๗๘,๗๗๔.๔๔
๒๕๖๐	๒,๔๐๓,๒๑๔.๑๓	๒,๓๐๕,๘๑๔.๘๓	๓๘๐,๗๗๖.๙๘	๐	๒,๖๘๖,๕๙๑.๘๑

ที่มา : ระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (GFMIS), ๒๕๖๒ (หน่วย: ล้านบาท)

เปรียบเทียบรายได้(Net) และรายจ่ายภาครัฐ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๒๕๖๐ พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ รัฐบาลมีรายได้สุทธิ จำนวน ๒,๔๐๓,๒๑๔.๑๓ ล้านบาทเพิ่มขึ้นร้อยละ ๖๐หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๖ ต่อปีและมีรายจ่ายรวม ๒,๖๘๖,๕๙๑.๘๑ ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ ๘๒ หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๘.๒ ต่อปี

การจัดเก็บภาษีในต่างประเทศ

นโยบายการดำเนินการด้านภาษีของต่างประเทศ ซึ่งในหลายประเทศได้กำหนดรูปแบบและวัตถุประสงค์เฉพาะ ในเรื่องนโยบายในการออมหรือนโยบายการนำไปใช้จ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม เช่น

๑. การจัดเก็บภาษีในประเทศสิงคโปร์

มีนโยบายที่เน้นการมีส่วนร่วมและการประสานงานของหลายหน่วยงาน โดยมีนโยบายแห่งชาติ (National Blueprint) รองรับ และมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ในการขับเคลื่อนนโยบายให้มีทิศทางสอดคล้องกันระหว่างกระทรวง ภาครัฐมีส่วนสำคัญในการวางแผนจัดสรรรายได้และรายจ่ายอย่างสมดุล โดยเฉพาะกองทุน Central Provident Fund (CPF) ที่มีนโยบายสังคมผู้สูงวัยด้านการออม ครอบคลุมเงินบำนาญ ค่ารักษาพยาบาลและค่าเล่าเรียนบุตร ซึ่งเป็นหลักประกันในยามเกษียณและเป็นการส่งเสริมการออมของประชาชน

๒. การจัดเก็บภาษีในประเทศสวีเดน

การจัดเก็บภาษีของประเทศสวีเดนถือได้ว่ามีประสิทธิภาพสูงมากและได้รับการกล่าวถึงบ่อย ๆ จากนานาประเทศในเรื่องของอัตราภาษีที่สูงประเทศหนึ่งในโลก เงินรายได้ของภาครัฐส่วนใหญ่ได้มาจากเงินภาษีของประชาชน (คิดเป็นร้อยละที่สูงมากเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP))และที่เหลือมาจากรายได้ในส่วนอื่น ๆ เงินรายได้รัฐจะนำไปจัดสรรในส่วนต่าง ๆ ที่ชัดเจนดังนี้ ร้อยละ ๔๒จะถูกใช้ไปกับการจัดสวัสดิการให้กับประชาชน ร้อยละ ๒๗ นำไปใช้จ่ายด้านการศึกษาและด้านสุขอนามัย ร้อยละ ๕ นำไปใช้จ่ายด้านความมั่นคงของประเทศ ส่วนที่เหลือก็ใช้จ่ายในส่วนอื่น ๆ

๓. การจัดเก็บภาษีในประเทศอินเดีย

โครงสร้างภาษีของอินเดียค่อนข้างมีความซับซ้อนยุ่งยาก มีทั้งแบบจัดเก็บโดยรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น โดยรัฐบาลกลางจะเก็บภาษีหลัก เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีทรัพย์สิน ภาษีดอกเบีย ภาษีกำไรจากส่วนทุน และภาษีสรรพสามิต เป็นต้น ส่วนรัฐบาลท้องถิ่นจะเก็บ ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษี ฟุ่มเฟือย ส่วนภาษีทางอ้อมของอินเดีย ประกอบด้วยภาษีหลายประเภทจำนวนมาก เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีเข้าเมือง ภาษีผ่านแดนหรือข้ามรัฐ ภาษีท้องถิ่น ภาษีสรรพสามิตส่วนกลาง และภาษีบริการ เป็นต้น จากที่กล่าวมานี้ ก็มีการเรียกเก็บแตกต่างกัน

๔. การจัดเก็บภาษีในประเทศออสเตรเลีย

การจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นรายได้หลักไม่ว่าจะเก็บจากตัวบุคคลหรือจัดเก็บจาก บริษัทหรือธุรกิจ ต้องเสียภาษีเพิ่มเติมให้แก่รัฐบาลท้องถิ่น และรัฐบาลกลาง เพื่อนำภาษีเหล่านี้ไปทำ กิจกรรมบริการสาธารณะสวัสดิการทางด้านต่างๆ การป้องกันประเทศ รวมทั้งโครงสร้างทั่วไป เช่น การคมนาคม เป็นต้น ประเทศออสเตรเลียมีหน่วยงานเฉพาะในการจัดเก็บภาษี ๒ หน่วยงาน หารรายได้จากการจัดเก็บภาษีร้อยละ ๗๐ ของรายได้ ซึ่งมีการจัดเก็บภาษีเงินได้ทั้ง บุคคลธรรมดาภาษี นิติบุคคลภาษีทางอ้อม และจัดเก็บภาษีอื่น ๆ ในส่วนของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นั้น จัดเก็บใน รูปแบบอัตราก้าวหน้า โดยคิดคำนวณจากรายได้ ทั้งของเงินเดือน ธุรกิจ และดอกเบี้ยที่ได้รับจาก ธนาคารหรือจากการลงทุนประเภทอื่นๆ

๕. การจัดเก็บภาษีในประเทศเกาหลีใต้

การจัดเก็บภาษีของรัฐบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจ ซึ่งมุ่งเน้น การกระตุ้นการจ้างงาน เพื่อการกระจายรายได้ ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และแก้ไขปัญหาการ ชะลอตัวทางเศรษฐกิจ โดยเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อย ผู้ที่อยู่ระหว่างการหางานและบริษัท ขนาดกลางและขนาดย่อม ในขณะที่มีการเรียกเก็บภาษีกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงและบริษัทขนาดใหญ่ ในอัตราที่สูงขึ้น

จากข้อมูลการจัดเก็บภาษีในประเทศต่าง ๆ ข้างต้นจะเห็นได้ว่าบางประเทศมีการ กำหนดวัตถุประสงค์การใช้ภาษีที่ค่อนข้างชัดเจน เช่น ประเทศสวีเดน กำหนดให้นำภาษีร้อยละ ๔๒ ไป ใช้เพื่อการจัดสวัสดิการร้อยละ ๒๗ ใช้จ่ายด้านการศึกษาและด้านสุขภาพ และร้อยละ ๕ ใช้จ่าย ด้านความมั่นคงของประเทศ เป็นต้น

การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของประเทศในกลุ่มอาเซียน

ประเทศไทยไม่เคยจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ ๑๐ ได้ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยออกพระราชกฤษฎีกาลดอัตราและยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ๖๐ฉบับ และในปัจจุบัน ยังคงจัดเก็บ

ภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ ๗ ซึ่งเป็นการจัดเก็บน้อยที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน ยกเว้นประเทศบรูไนที่ไม่มีการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม

ตารางที่ ๓ - ๖ การจัดเก็บภาษีเงินได้และภาษีมูลค่าเพิ่มของประเทศในกลุ่มอาเซียน

ประเทศ	ภาษีเงินได้นิติบุคคล	ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (อัตราสุงสุด)	ภาษีมูลค่าเพิ่ม
กัมพูชา	๒๐	๒๐	๑๐
บรูไน	๒๐	-	-
ลาว	๒๔	๒๕	๑๐
มาเลเซีย	๒๕	๒๘	๑๐ (ขาย) ๖ (บริการ)
ฟิลิปปินส์	๓๐	๓๒	๑๒
เมียนมา	๒๕	๔๐	๓-๑๐๐
อินโดนีเซีย	๒๕	๓๐	๑๐
เวียดนาม	๒๕	๓๕	๑๐
สิงคโปร์	๑๗	๒๐	๗
ไทย	๒๐	๓๕	๗

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์

การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในประเทศไทย

ประเทศไทยได้ตรากฎหมายเพื่อจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม สำหรับการขายสินค้า การให้บริการ หรือการนำเข้ามีอัตราร้อยละ ๑๐ ตามมาตรา ๘๐ แห่งประมวลรัษฎากร ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๔ แต่ไม่เคยจัดเก็บภาษีในอัตราร้อยละ ๑๐ โดยออกพระราชกฤษฎีกาลดอัตราและยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มรวม ๖๐ ฉบับ ปัจจุบัน ประเทศไทยเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอัตราร้อยละ ๗ ซึ่งน้อยที่สุดในกลุ่มอาเซียน ยกเว้นประเทศบรูไนที่ไม่เก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม

การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในประเทศไทยเป็นรายได้หลักในการจัดเก็บภาษีของรัฐ เป็นภาษีที่จัดเก็บได้เต็มในผู้ประกอบการที่เข้าสู่ระบบภาษี สามารถจัดเก็บภาษีได้ครอบคลุมมากกว่าการจัดเก็บภาษีในรูปแบบอื่น ๆ แปรผันตามการใช้จ่ายของประชาชน และเป็นภาษีที่จัดเก็บได้ง่ายในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ รัฐจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มได้มากที่สุด จำนวน ๕๔๓,๕๐๓ ล้านบาท (หักคืนภาษีแล้วจำนวน ๒๐๗,๖๙๖ ล้านบาท) คิดเป็นร้อยละ ๒๓ ของรายได้ภาษีสุทธิ (Net) (๒,๓๕๐,๕๙๐ ล้านบาท)

ถ้าหากเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอีกร้อยละ ๓ รัฐจะจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มได้มากขึ้นอีก ๒๓๙,๙๓๐ล้านบาท ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจและการบริโภคของประชาชน

ผลการวิจัยของสำนักงานเศรษฐกิจการคลังในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ระบุว่า การขึ้นอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม จะส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจน้อยกว่าผลของรายได้ที่รัฐสามารถจัดเก็บได้เพิ่มมากขึ้น (เป็นผลจากสัดส่วนการใช้จ่ายครัวเรือนที่มีรายได้น้อยมีค่าใช้จ่ายน้อย จึงรับภาระภาษีน้อยกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูงที่มีการใช้จ่ายมากจึงรับภาระภาษีมากกว่า) อีกทั้งไม่ได้ส่งผลต่อผู้ที่มีรายได้น้อยมากนัก (สินค้าและบริการที่ผู้มีรายได้น้อยบริโภคส่วนใหญ่ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม) ซึ่งสามารถลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ แต่ควรดำเนินการในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจดี ในปี พ.ศ.๒๕๕๗ ประเทศญี่ปุ่นจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๕ เป็นร้อยละ ๘ ส่งผลกระทบต่อปากท้องของคนทั้งประเทศ ทำให้การบริโภคลดลงและดัชนีราคาสินค้าสูงขึ้น รัฐบาลญี่ปุ่นจึงบรรเทาผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย และครัวเรือนที่เลี้ยงดูบุตร โดยให้เงินช่วยเหลือพิเศษ ปรับเพิ่มอัตราเงินเดือนของภาคครัวเรือน และขอความร่วมมือจากบริษัทเอกชนให้เพิ่มเงินเดือนการขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่มจะมีผลกระทบในระยะสั้นต่อการบริโภคของภาคเอกชนมาก ดังนั้นภาษีมูลค่าเพิ่มจะขึ้นหรือไม่จึงเป็นเรื่องใหญ่ทางหนึ่งที่จะชะลอการขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่ม หรือทำให้ไม่ต้องขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่มเลยก็คือขยายฐานภาษีให้กว้างขึ้นหรือทำให้ Tax Treatment ของรายได้แต่ละประเภทให้เท่าเทียมกันมากขึ้น ลดการลดหย่อนที่ไม่จำเป็น เช่น โครงการช้อปช่วยชาติ หรือโครงการรถคันแรกรวมทั้งเร่งรัดการดำเนินการเพื่อบริหารจัดการเงินผ่าน Nationale-Payment ซึ่งช่วยให้รัฐมีฐานข้อมูลและสามารถบริหารจัดการเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส เป็นการบูรณาการระบบภาษีอิเล็กทรอนิกส์ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มีผู้เสียภาษีเข้าสู่ระบบการจัดเก็บที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ ๓ - ภาษีมูลค่าเพิ่มที่รัฐบาลสามารถนำไปจัดสรรได้ ระหว่าง พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๕๖๐

ปีงบประมาณ	ภาษีมูลค่าเพิ่ม	หักคืนสรรพากร	จัดสรรรายได้จาก VAT ให้ อบจ.	หักเงินจัดสรรจาก VAT ให้ อปท.	รวมภาษีที่สามารถนำไปจัดสรร
๒๕๕๑	๕๐๓,๔๓๘.๖๙๓	๑๗๓,๙๙๓.๗๗๓	๑๑,๖๒๔.๙๐๒	๖๕,๔๒๐.๓๓๐	๒๕๒,๓๙๙.๖๘๘
๒๕๕๒	๕๓๑,๗๗๕.๓๗๙	๑๕๗,๘๓๘.๐๑๔	๙,๐๔๐.๔๐๔	๕๓,๘๓๑.๖๓๐	๒๑๑,๐๖๕.๓๓๑
๒๕๕๓	๕๐๒,๑๗๕.๗๓๐	๑๖๐,๐๕๑.๗๗๙	๑๑,๐๙๕.๗๕๓	๖๕,๗๓๕.๙๖๐	๒๖๕,๒๒๒.๒๓๘
๒๕๕๔	๕๗๗,๖๓๗.๘๗๒	๑๘๘,๔๗๑.๑๔๒	๑๒,๖๗๖.๗๒๘	๗๔,๕๕๖.๐๑๐	๓๐๑,๙๗๓.๙๙๒
๒๕๕๕	๖๕๙,๗๙๒.๑๔๘	๒๑๙,๗๔๑.๐๐๐	๑๔,๘๓๔.๐๐๐	๗๕,๙๖๖.๐๐๐	๓๕๙,๒๕๑.๑๔๘
๒๕๕๖	๖๙๘,๐๓๓.๕๑๖	๒๒๘,๙๔๑.๐๐๐	๑๕,๔๗๖.๐๐๐	๙๓,๙๖๗.๐๐๐	๓๕๙,๖๔๙.๕๑๖
๒๕๕๗	๗๑๑,๕๕๖.๘๐๐	๒๒๖,๐๘๗.๐๐๐	๑๕,๔๓๘.๐๐๐	๙๗,๐๔๐.๐๐๐	๓๗๒,๙๙๑.๘๐๐

๒๕๕๘	๗๐๘,๙๓๔.๕๓๙	๒๑๗,๑๘๐.๐๐๐	๑๔,๓๙๙.๐๐๐	๙๖,๗๖๕.๐๐๐	๓๘๐,๕๘๘.๕๓๙
๒๕๕๙	๗๑๖,๓๘๕.๒๙๘	๒๐๔,๑๗๒.๐๐๐	๑๔,๓๑๑.๐๐๐	๑๐๒,๗๒๑.๐๐๐	๓๙๕,๑๘๑.๒๙๘
๒๕๖๐	๗๔๒,๒๑๘.๕๓๗	๑๘๓,๔๕๕.๐๐๐	๑๕,๗๒๓.๐๐๐	๑๐๘,๖๘๐.๐๐๐	๔๓๔,๓๖๐.๕๓๗

ที่มา : ระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ (GFMIS), ๒๕๖๒ ร้อยละ ๔๗
 ๖
 ๗
 ๘
 ๙
 ๑๐
 ๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

(หักคืนสรรพยากร และจัดสรรให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว)
 จัดเก็บได้เพิ่มขึ้นร้อยละ๗๒หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๗.๒๑ต่อปี

จากข้อมูลการจัดเก็บภาษีในประเทศต่าง ๆ ข้างต้น พบว่ามีการกำหนดวัตถุประสงค์
 การใช้ภาษีที่ค่อนข้างชัดเจน ในขณะที่ประเทศไทยก็มีการระบุวัตถุประสงค์การใช้ที่ชัดเจนอาทิ

๑. ภาษีมูลค่าเพิ่ม จำนวน ๑ ใน ๙ มอบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. ภาษีสุราและยาสูบ (ภาษีบาป)เพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม ดังนี้ร้อยละ ๑๐
 มอบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ ๒ มอบให้กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
 ร้อยละ ๑.๕ แต่ไม่เกิน ๒,๐๐๐ ล้านบาทมอบให้องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย
 (Thai PBS) ร้อยละ ๒ มอบให้กองทุนพัฒนาการกีฬา และร้อยละ ๒ แต่ไม่เกิน ๔,๐๐๐ ล้านบาทเข้ากองทุน
 ผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๖๐

ทั้งนี้ รัฐบาลไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์การใช้ภาษีที่เกี่ยวข้องกับการออมโดยตรง
 เหมือนกับในอีกหลายประเทศ อาทิ ประเทศสวีเดน แต่มีการออมเงินทางอ้อมโดยรัฐบาลสมทบเงิน
 ผ่านกองทุนต่าง ๆ

การออมของคนไทย

การออมเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดการลงทุนของประเทศ เป็นแหล่งเงินทุนที่มี
 ความสำคัญของประเทศ หากมีระดับการออมสูงและเพียงพอต่อความต้องการลงทุนของประเทศ การ
 พึ่งพาเงินลงทุนจากต่างประเทศก็จะลดลง ที่ผ่านมามีประเทศไทยมีความต้องการเงินทุนจำนวนมากใน
 การขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม จึงต้องอาศัยแหล่งเงินกู้จากต่างประเทศ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ
 เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังเช่นวิกฤติการณ์ทางการเงินของเอเชียในปี พ.ศ.
 ๒๕๔๐ หรือที่เรียกทั่วไปว่า “วิกฤติต้มยำกุ้ง” ซึ่งคณะกรรมการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่ม
 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ (ศปร.) สรุปสาเหตุเกิดจากการขาดดุลบัญชี
 เดินสะพัด การลงทุนเกินตัวและฟองสบู่ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของ
 สถาบันการเงิน ความไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบาย การโจมตีค่าเงินบาท และปัญหาหนี้

ต่างประเทศโดยเฉพาะหนี้ต่างประเทศระยะสั้นที่มีสัดส่วนถึงร้อยละ ๖๕ ของหนี้ต่างประเทศรวมใน ขณะที่สัดส่วนเงินสำรองต่อหนี้ระยะสั้นอยู่ในระดับต่ำเพียงร้อยละ ๗๐.๔๐

คนไทยมีรายได้ต่อหัวต่ำ ทำให้มีแนวโน้ม “แก่ก่อนรวย” ในปี ๒๕๓๗ พบว่าร้อยละ ๖๑ ของผู้สูงอายุมีรายได้หลักจากสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก ที่เหลือได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล และจากแหล่งรายได้อื่น ๆ แต่เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยการพึ่งพิงลูกหลานอาจไม่สามารถทำได้ เช่นในอดีตเนื่องจากครอบครัวไทยมีลูกน้อยลงหรือเลือกที่จะไม่มีลูก จึงพึ่งพิงรายได้จากครอบครัวได้น้อยลงเหลือเพียงร้อยละ ๔๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ทำให้ต้องพึ่งพาสวัสดิการรัฐและครอบครัวมากขึ้น อาจเก็บเงินออมและมีรายได้ไม่เพียงพอในการดำเนินชีวิตในวัยเกษียณการออมระยะยาวยังเป็นความท้าทายสำหรับประชาชนส่วนมาก ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ อัตราการออมลดเหลือเพียงร้อยละ ๘ จากร้อยละ ๑๗ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ในขณะที่วัยเกษียณอายุ ๖๐ ปี เกือบครึ่งหนึ่งยังเป็นหนี้ ทำให้เกิดคำถามว่า “ประเทศไทยจะพร้อมรับมือกับความท้าทายนี้มากน้อยเพียงใด” ประเด็นที่น่ากังวลคือ มีคนไทยจำนวนมากที่ยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องออมเพื่อวัยเกษียณ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ พบว่ามีเพียงร้อยละ ๒๕ ที่สามารถออมได้ตามที่ตั้งใจไว้เพื่อวัยเกษียณ ร้อยละ ๓๔ กำลังดำเนินการตามแผนการออม และร้อยละ ๔๑ ยังไม่มีแผนการออมอย่างเป็นรูปธรรม

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลได้เริ่มดำเนินการเพื่อรองรับภาวะผู้สูงอายุมากขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ 3S: Strong (ส่งเสริมผู้สูงอายุให้แข็งแรง) Security (ส่งเสริมให้มีการออมและมืงานทำ) Social Participation (ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับสังคม) เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นความร่วมมือของ ๔ หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข ในส่วนการออมรัฐบาลได้จัดทำโครงการนำร่องมาตรการส่งเสริมการออม เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยดำเนินมาตรการชดเชยเงินให้แก่ผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และออมเงินกับกองทุนการออมแห่งชาติ ร้อยละ ๑ โดยใช้ข้อมูลจากจำนวนภาษีมูลค่าเพิ่มที่ผู้มีรายได้น้อยได้ชำระผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ นอกจากการส่งเสริมการออมในรูปแบบตัวเงินแล้ว ยังได้สนับสนุนให้มีการออมในรูปแบบสินทรัพย์อื่น ๆ เช่น อสังหาริมทรัพย์ ต้นไม้มีค่า เพื่อให้คนไทยกว่า ๑๐ ล้านคนที่อยู่ในภาคการเกษตรหรืออยู่ในชนบทให้ปลูกไม้มีค่าหรือเลี้ยงปศุสัตว์ในพื้นที่ที่มีอยู่นอกจากนี้ การเตรียมความพร้อมเพื่อทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีเงินออมเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ประสบการณ์ในการดำเนินนโยบายของประเทศต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย เพื่อนำมาออกแบบแนวทางการออมและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจ และพร้อมเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงวัยของประเทศไทย ทั้งนี้ แนวทางการดำเนินนโยบายของแต่ละประเทศจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของสังคมผู้สูงวัยและโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ

วิเคราะห์การออมจากการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓

จากแนวคิดการออมจากการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ที่ได้จากการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ นำมาวิเคราะห์การออมเงินในเชิงตัวเลข เพื่อให้มองเห็นภาพในเชิงปริมาณได้ชัดเจนขึ้นโดยมีสมมุติฐานดังนี้ นาย ก. จบปริญญาตรีเริ่มทำงาน ได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๑๕,๐๐๐ บาท และนาย ข. ได้รับเงินค่าจ้างขั้นต่ำ ๓๐๐ บาทต่อวัน กำหนดให้ทั้งสองคนเริ่มทำงานเมื่ออายุ ๒๒ ปี เงินเดือนหรือค่าจ้างเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี และมีค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่อเดือน เฉพาะในส่วนที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๖๐ ของรายได้ มีเวลาในการสะสม ๓๘ ปี และผลประโยชน์จากการลงทุนของกองทุนเฉลี่ยร้อยละ ๖ ต่อปีรัฐจะหักเงินจำนวนนี้และเก็บสะสมเอาไว้จนกว่าจะเกษียณอายุ

๑. การคำนวณการออมเงินของ นาย ก. (ได้รับเงินเดือน ๑๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน)ในการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ (จากการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐)

๑.๑ ในปีแรก นาย ก. ได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๑๕,๐๐๐ บาทเป็นเงิน ๑๘๐,๐๐๐ บาทต่อปี ซื้อสินค้าและบริการเฉพาะในส่วนที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๖๐ เป็นเงิน ๑๐๘,๐๐๐ บาทต่อปี ดังนั้น นาย ก. จะมีเงินออมจากรัฐบาลที่จัดสรรคืนให้ร้อยละ ๓ เป็นเงิน ๓,๒๔๐ บาท

๑.๒ ในปีที่ ๒ มีการขึ้นเงินเดือนในอัตราร้อยละ ๕ ต่อปี $๑๕,๐๐๐ \times ๐.๕$ เป็นเงิน ๗๕๐ บาทนาย ก. จะได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๑๕,๗๕๐ บาท มีค่าใช้จ่าย (ซื้อสินค้าและบริการที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๖๐) คิดเป็นเงิน ๙,๔๕๐ บาท ดังนั้น นาย ก. จะมีเงินออมจากรัฐบาลที่จัดสรรคืนให้ร้อยละ ๓ เป็นเงิน $๙,๔๕๐ \times ๐.๐๓ \times ๑๒ = ๓,๔๐๒$ บาท

ตารางที่ ๓-๘ การคำนวณการออมเงินจากการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ของผู้ที่มีเงินเดือนเริ่มต้น ๑๕,๐๐๐ บาท

ปีที่	อัตราเงินเดือนเพิ่มขึ้น ๕% ต่อปี	ค่าใช้จ่าย ๖๐% ของรายได้สะสม/ปี	ร้อยละ ๓ ของ VAT สะสม	ยอดที่นำไปคิดผลประโยชน์	ผลประโยชน์ในการลงทุนเฉลี่ย ๖% ในปีที่ผ่านมา	เงินสะสมจาก VAT รวมผลประโยชน์ในการลงทุน
๑	๑๕,๐๐๐.๐๐	๑๐๘,๐๐๐.๐๐	๓,๒๔๐.๐๐	-	-	-
๕	๑๘,๒๓๒.๕๙	๑๓๑,๒๗๔.๖๘	๓,๙๐๓.๐๕	๑๔,๖๐๒.๒๖	๘๗๖.๑๔	๑๘,๗๗๙.๑๘
๑๐	๒๓,๒๖๒.๙๒	๑๖๗,๕๔๓.๔๕	๕,๐๒๕.๓๗	๓๗,๖๘๒.๓๙	๒,๒๖๐.๙๔	๔๓,๐๑๓.๓๒
๑๕	๒๙,๖๙๘.๙๗	๒๑๓,๘๓๒.๖๑	๖,๔๑๔.๕๕	๖๗,๑๓๙.๑๓	๔,๐๒๘.๓๕	๗๓,๙๔๒.๘๙
๒๐	๓๗,๙๐๔.๒๕	๒๗๒,๙๑๐.๖๒	๘,๑๓๗.๖๙	๑๐๔,๗๓๔.๒๓	๖,๒๘๔.๐๕	๑๑๓,๔๑๗.๗๔

๒๕	๔๘,๓๗๖.๕๐	๓๔๘,๓๑๐.๗๙	๑๕๔,๖๓๕.๘๐	๑๕๒,๗๑๖.๑๕	๙,๑๖๒.๙๗	๑๖๓,๗๙๘.๗๗
๓๐	๖๑,๗๔๒.๐๓	๔๔๔,๕๔๒.๖๔	๒๑๕,๒๖๑.๘๗	๒๑๓,๙๕๔.๖๐	๑๒,๘๓๗.๒๘	๒๒๘,๐๙๙.๑๔
๓๕	๗๘,๘๐๐.๒๒	๕๖๗,๓๖๑.๕๘	๒๙๒,๖๓๗.๘๐	๒๙๒,๑๑๒.๑๑	๑๗,๕๒๖.๗๓	๓๑๐,๑๖๔.๕๒
๓๘	๙๑,๒๒๑.๑๐	๖๕๖,๗๙๑.๙๕	๓๔๘,๙๗๘.๙๓	๓๔๙,๐๒๒.๓๔	๒๐,๙๔๑.๓๔	๓๖๙,๙๒๐.๒๗

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

เงินออมของ นาย ก. (เริ่มทำงานเมื่ออายุ ๒๒ ปี ได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๑๕,๐๐๐ บาท) ที่สะสมจากภาษีมูลค่าเพิ่มจำนวนร้อยละ ๓ ซึ่งได้มาจากการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ เมื่อเกษียณจะมีเงินออมเพิ่มอีก จำนวน ๓๔๘,๙๗๘.๙๓ บาทเมื่อรวมผลประโยชน์จากการลงทุนของกองทุนเฉลี่ยร้อยละ ๖ ต่อปี จะได้รับผลตอบแทนหลังเกษียณรวม ๓๖๙,๙๒๐.๒๗ บาท

๒. การคำนวณการออมเงินของ นาย ข. (ได้รับเงินค่าจ้างขั้นต่ำ ๓๐๐ บาทต่อวัน) ในการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ (จากการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐)

ตารางที่ ๓-๙ การคำนวณการออมเงินจากการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ของผู้ที่มีเงินเดือนเริ่มต้น ๙,๐๐๐ บาท

ปีที่	อัตราเงินเดือนเพิ่มขึ้น ๕% ต่อปี	ค่าใช้จ่าย ๖๐% ของรายได้สะสม/ปี	ร้อยละ ๓ ของ VAT สะสม	ยอดที่นำไปคิดผลประโยชน์	ผลประโยชน์ในการลงทุนเฉลี่ย ๖% ในปีที่ผ่านมา	เงินสะสมจาก VAT รวมผลประโยชน์ในการลงทุน
๑	๙,๐๐๐.๐๐	๖๔,๘๐๐.๐๐	๑,๙๔๔.๐๐	-	-	-
๕	๑๐,๙๓๙.๕๖	๗๘,๗๖๔.๘๑	๑๐,๗๔๑.๘๓	๘,๗๖๑.๓๖	๕๒๕.๖๘	๑๑,๒๖๗.๕๑
๑๐	๑๓,๙๖๑.๙๕	๑๐๐,๕๒๖.๐๗	๒๘,๔๕๑.๔๒	๒๒,๖๐๙.๔๓	๑,๓๕๖.๕๗	๒๕,๘๐๗.๙๙
๑๕	๑๗,๘๑๙.๓๘	๑๒๘,๒๙๙.๕๗	๔๑,๙๔๘.๗๓	๔๐,๒๘๓.๔๘	๒,๔๑๗.๐๑	๔๔,๓๖๕.๗๔
๒๐	๒๒,๗๔๒.๕๕	๑๖๓,๗๔๖.๓๗	๖๔,๒๘๐.๒๑	๖๒,๘๔๐.๕๔	๓,๗๗๐.๔๓	๖๘,๐๕๐.๖๕
๒๕	๒๙,๐๒๕.๙๐	๒๐๘,๙๘๖.๔๘	๙๒,๗๘๑.๔๘	๙๑,๖๒๙.๖๙	๕,๔๙๗.๗๘	๙๘,๒๗๙.๒๖
๓๐	๓๗,๐๔๕.๒๒	๒๖๖,๗๒๕.๕๙	๑๒๙,๑๕๗.๑๒	๑๒๘,๓๗๒.๗๖	๗,๗๐๒.๓๗	๑๓๖,๘๕๙.๕๙
๓๕	๔๗,๒๘๐.๑๓	๓๔๐,๔๑๖.๙๕	๑๗๕,๕๘๒.๖๘	๑๗๕,๒๖๗.๒๗	๑๐,๕๑๖.๐๔	๑๘๖,๐๙๘.๗๑
๓๘	๕๔,๗๓๒.๖๖	๓๙๔,๐๗๕.๑๗	๒๐๙,๓๘๗.๓๖	๒๐๙,๔๑๓.๔๑	๑๒,๕๖๔.๘๐	๒๒๑,๙๕๒.๑๖

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

เงินออมเงินของ นาย ข. (เริ่มทำงานอายุ ๒๒ ปี ได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๙,๐๐๐ บาท) ที่สะสมจากภาษีมูลค่าเพิ่มจำนวนร้อยละ ๓ ซึ่งได้มาจากการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗

เป็นร้อยละ ๑๐เมื่อเกษียณจะมีเงินออมเพิ่มอีก จำนวน ๒๐๙,๓๘๗.๓๖ บาท และเมื่อคิดรวมผลประโยชน์จากการลงทุนของกองทุนเฉลี่ยร้อยละ ๖ ต่อปี จะได้รับเงินผลตอบแทนหลังเกษียณรวม ๒๒๑,๙๕๒.๑๖ บาททั้งนี้ ขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายและระยะเวลาสะสม

สรุป ผลตอบแทนที่ได้จากการสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ ๓ (โดยเริ่มทำงานเมื่ออายุ ๒๒ ปี เงินเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี สะสมเป็นเวลา ๓๘ ปีมีผลประโยชน์จากการลงทุนในอัตราร้อยละ ๖ มีค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการเฉพาะในส่วนที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๖๐ ของรายได้) นาย ก. จะได้รับผลตอบแทนหลังเกษียณเป็นเงินบำนาญ ๑,๕๔๑.๓๓ บาทต่อเดือน และนาย ข. จะได้รับผลตอบแทนหลังเกษียณเป็นเงินบำนาญ ๙๒๔.๘๐ บาทต่อเดือน เป็นเวลา ๒๐ ปีดังนี้

ตารางที่ ๓- ๑๐ ผลตอบแทนที่ได้จากการสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ๓เป็นระยะเวลา ๓๘ ปี

อัตราเงินเดือนเริ่มต้น	VAT ร้อยละ ๓ ของค่าใช้จ่ายสะสมต่อปี (อายุครบ ๖๐ ปี)	เงินสะสมจาก VAT รวมกับผลประโยชน์จากการลงทุน	คิดเป็นเงินบำนาญรายเดือน(๒๐ ปี)
เงินเดือนเริ่มต้น ๑๕,๐๐๐ บาท	๓๔๘,๙๗๘.๙๓	๓๖๙,๙๒๐.๒๗	๑,๕๔๑.๓๓
เงินเดือนเริ่มต้น ๙,๐๐๐ บาท	๒๐๙,๓๘๗.๓๖	๒๒๑,๙๕๒.๑๖	๙๒๔.๘๐

ที่มา :ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

แนวคิดภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออม

จากแนวคิดการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงวัยในศตวรรษที่ ๒๑ด้วยการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ๗ เป็นร้อยละ๑๐ และสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓เป็นการออมภาคบังคับในทางอ้อม และเป็นการเสริมรายได้ในการดำรงชีพให้ประชาชน ซึ่งจะออมได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายในสินค้าและบริการที่มีภาษีมูลค่าเพิ่ม อัตราค่าจ้างและระยะเวลาในการออม ปัจจัยสำคัญคือความพร้อมของประชากร และกลไกการดำเนินงานของรัฐบาล รวมทั้งความเหมาะสมด้านเศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบแต่การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ เป็นเรื่องใหญ่ส่งผลกระทบต่อปากท้องของคนทั้งประเทศ กระทบต่อการท่องเที่ยวภายในประเทศ การตัดสินใจลงทุน และส่งผลให้การบริโภคและการขยายตัวทางเศรษฐกิจเกิดการชะลอตัวดังนั้นเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับผลกระทบน้อยที่สุดจึงได้เสนอแนวคิดใน ๒ แนวทางและการดำเนินการ ดังนี้

๑. แนวทางจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออม

๑.๑ จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๑๐ ตามมาตรา ๘๐แห่งประมวลรัษฎากร และนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ เป็นเงินสะสมเข้ากองทุนการออมแห่งชาติในบัญชีรายบุคคล จนกว่าอายุครบ ๖๐ ปี พร้อมผลประโยชน์จากการลงทุน เมื่อคิดเป็นเงินบำนาญในระยะเวลา ๒๐ ปีจะได้รับ

เงินบำนาญเฉลี่ยต่ำสุด จำนวน๙๒๔.๘๐-๑,๕๔๑.๓๓บาท/เดือน เมื่อหลังเกษียณแล้วก็ยังคงสะสมเงินออมจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ได้อีกต่อไปซึ่งเงินบำนาญนี้จะเป็นเงินเสริมจากสวัสดิการอื่น ๆ ที่รัฐช่วยเหลือ เช่น เบี้ยคนชราภาพ เบี้ยคนพิการ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นต้น และเสริมจากเงินบำนาญจากกองทุนต่าง ๆ เช่น กองทุนประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และกองทุนการออมแห่งชาติ เป็นต้น

ซึ่งการดำเนินการในแนวทางนี้ รัฐไม่สูญเสียรายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ แต่เป็นการเพิ่มภาระให้ประชาชนรัฐบาลต้องพิจารณาความเหมาะสมของสภาพสังคม และสถานะเศรษฐกิจ ทั้งนี้ รัฐบาลอาจลดผลกระทบต่อประชาชนโดยรวมอาจพิจารณาขึ้นภาษีเป็นช่วงปี และทยอยเพิ่มแบบขั้นบันไดเป็นร้อยละ ๘ (ออมร้อยละ๑) หรือ ร้อยละ๙(ออมร้อยละ ๒)ตามลำดับ ซึ่งจะช่วยให้ยอดสะสมของเงินออมเพื่อวัยเกษียณลดลง ผลเสียคืออาจทำให้เกิดแรงจูงใจเพียงพอที่ทำให้ผู้ซื้อและใช้บริการเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้ผู้ประกอบการเข้าระบบภาษี เมื่อคำนวณเปรียบเทียบเงินสะสมเพื่อการออมจากการหักภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ๑ - ๓ รวมผลประโยชน์จากการลงทุนร้อยละ ๖ ต่อปี นาย ก. และ นาย ข. ซึ่งสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นเวลา ๓๘ ปี ในอัตรา ร้อยละ ๑ ๒ และ ๓ จะได้รับเงินบำนาญรายเดือนเป็นเวลา ๒๐ ปี เมื่ออายุครบ ๖๐ ปีดังนี้

นาย ก. ซึ่งมีรายได้เริ่มต้น ๑๕,๐๐๐บาทต่อเดือน จะได้รับเงินบำนาญเฉลี่ยเดือนละ ๕๑๓.๗๗ ถึง ๑,๕๔๑.๓๓ บาท

นาย ข. ซึ่งมีรายได้เริ่มต้น ๙,๐๐๐ บาทต่อเดือนจะได้รับเงินบำนาญเฉลี่ยเดือนละ๓ ๐๘.๒๖ถึง ๙๒๔.๘๐ บาทต่อเดือน

ตารางที่ ๓ - ๑๑ เปรียบเทียบเงินออมจากการหักภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ ๑ - ๓

รายการ	นาย ก.เงินเดือน ๑๕,๐๐๐ (สะสม๓๘ ปี)			นาย ข.เงินเดือน ๙,๐๐๐ (สะสม๓๘ปี)		
	ร้อยละ ๑	ร้อยละ ๒	ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๑	ร้อยละ ๒	ร้อยละ ๓
VATสะสม	๑๑๖,๓๒๖.๓๑	๒๓๒,๖๕๒.๖๒	๓๔๘,๙๗๘.๙๓	๖๙,๑๖๓.๑๖	๑๓๘,๓๒๖.๓๑	๒๐๗,๔๘๙.๔๖
VATสะสมรวม ผลประโยชน์ ร้อยละ ๖	๑๒๓,๓๐๖.๗๖	๒๔๖,๖๑๓.๕๑	๓๖๙,๙๒๐.๒๗	๗๓,๙๘๔.๐๕	๑๔๗,๙๖๘.๑๑	๒๒๑,๙๕๒.๑๖
คิดเป็นเงิน บำนาญราย เดือน(๒๐ ปี)	๕๑๓.๗๗	๑,๐๒๗.๕๕	๑,๕๔๑.๓๓	๓๐๘.๒๖	๖๑๖.๕๓	๙๒๔.๘๐

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

๑.๒ รัฐบาลจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๗ และนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ เข้ากองทุนการออมแห่งชาติในบัญชีรายบุคคลเป็นเงินออมเพื่อวัยเกษียณในกรณีนี้รัฐจะสูญเสียรายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่ม จำนวน ๒๓๙,๔๗๐ ล้านบาท (ข้อมูล พ.ศ. ๒๕๖๐) ซึ่งเงินจำนวนนี้เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่าง ยอดเงินที่รัฐบาลออกมาตรการยกเว้นภาษีให้ภาคเอกชนและผู้ที่ทำงานมีรายได้สูง ซึ่งได้รับสิทธิประโยชน์จากมาตรการด้านภาษีและมาตรการด้านการลงทุน กับยอดเงินออมภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ที่รัฐเสียไปนั้น นับว่าเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากนักที่ให้กับผู้ด้อยโอกาส ซึ่งรัฐจะได้รับเงินชดเชยในส่วนที่เสียไปได้จำนวนหนึ่งจากการจัดเก็บภาษีผู้ประกอบการที่เข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้น ด้วยความร่วมมือของประชาชนผู้ซื้อและใช้บริการ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะผลักดันให้ผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้น เนื่องจากต้องการสะสมเงินออมจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓

กรณีนี้รัฐบาลอาจจะลดผลกระทบต้องประมาณ โดยลดอัตราการนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๓ เหลือร้อยละ ๑ (รัฐสูญเสียรายได้ ๗๙,๘๒๓ ล้านบาท) หรือ ร้อยละ ๒ (รัฐสูญเสียรายได้ ๑๕๙,๖๔๗ ล้านบาท) ซึ่งรัฐจะสูญเสียรายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่มน้อยลง แต่ก็จะทำให้ยอดสะสมเงินออมเพื่อวัยเกษียณลดลงด้วยผลเสียคืออาจจะทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจเพียงพอที่ทำให้ผู้ซื้อและใช้บริการเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้ผู้ประกอบการเข้าระบบภาษี

ทั้งสองแนวทางผลที่คาดว่าจะได้รับคือ ทำให้เกิดระบบเงินออมภาคบังคับที่ทำให้ทุกคนเข้าถึงระบบการออมและมีเงินออมของตัวเอง โดยไม่ทิ้งกลุ่มที่ด้อยโอกาสในการเข้าถึงระบบการออมอีกจำนวนมากไว้ข้างหลัง ด้วยการนำภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ส่งเข้าไปสะสมไว้ในกองทุนเพื่อยกระดับการออมของผู้เกษียณเพิ่มจากโครงการสวัสดิการสังคมที่รัฐมีอยู่ เป้าหมายเพื่อให้สูงกว่าเส้นความยากจน ผลที่รับได้รับในทางอ้อม คือ สร้างการมีส่วนร่วมทำให้มีความรู้สึกที่เมื่อจ่ายภาษีแล้วได้อะไรกลับคืนมารู้สึกเต็มใจที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบภาษี เงินที่จ่ายไปไม่ร่วไหลกับเรื่องคอร์รัปชัน และนำไปใช้ในสิ่งที่ตอบโจทย์ของสังคมซึ่งจะผลักดันและจูงใจให้ประชาชนและผู้ประกอบการ (ที่หลีกเลี่ยงการจ่ายภาษีและยังไม่เข้าสู่ระบบภาษีอีก ๒๘ ล้านคน) เข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้นมีผลทำให้รัฐบาลสามารถขยายฐานภาษีและจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย โดยการบริหารจัดการเงินภาษีดังกล่าวใช้วิธีดำเนินการใกล้เคียงกับมาตรการที่รัฐบาลได้ดำเนินการมาแล้ว เช่นมาตรการชดเชยเงินให้แก่ผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ออมเงินกับกองทุนการออมแห่งชาติร้อยละ ๑ ผ่านกลไกระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (National e-Payment) รวมทั้งจะส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น ‘เศรษฐกิจไร้เงินสด’(Cashless Economy) ได้รวดเร็วขึ้นและเป็นส่วนหนึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันให้ลดน้อยลงได้

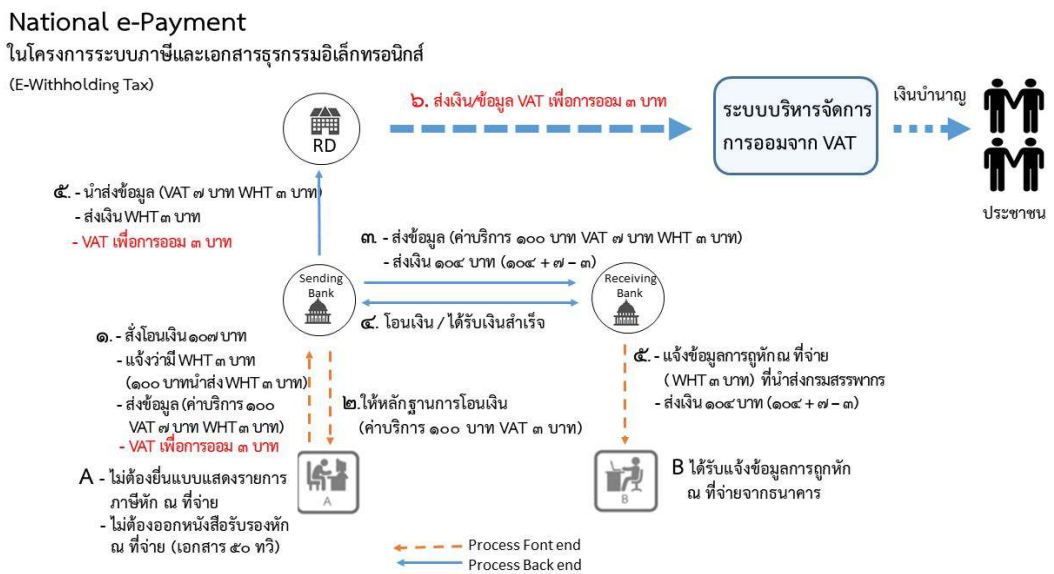
๒. การดำเนินการ

๒.๑ กำหนดหรือจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อบูรณาการบริหารจัดการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมและบริหารจัดการสิทธิประโยชน์ของกองทุนต่าง ๆ ให้มีครอบคลุมเพียงพอ และลดการเหลื่อมล้ำ รวมทั้งเป็นกลไกในการติดตามการบริหารความเสี่ยงของระบบบำนาญ

๒.๒ บูรณาการฐานข้อมูล(Big Data) เช่น ภาษีรายรับ-รายจ่ายของประชาชนเป็นต้น เพื่อจัดทำระบบในการบริหารจัดการการออมจากภาษีมูลค่าเพิ่มของประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการวิเคราะห์ คาดการณ์แนวโน้มในการสร้างมูลค่าในการลงทุน นอกจากนี้ยังสามารถให้ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และมีส่วนร่วมในการวางแผนลงทุนของตนเอง

๒.๓ ผลักดันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการชำระเงินผ่านบัตรอิเล็กทรอนิกส์และบูรณาการระบบภาษีอิเล็กทรอนิกส์ โดยระบบ National e-Payment และปรับปรุงประสิทธิภาพเพิ่มเติมให้สามารถรองรับการตัดโอนภาษีมูลค่าเพิ่มเข้ากองทุนการออมแห่งชาติในบัญชีรายบุคคล

แผนภาพที่ ๓ - ๑ กรอบแนวคิดการบริหารภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บเพื่อการออมอีกร้อยละ ๓

ที่มา :ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ตามแผนภาพที่ ๓ - ๑ ระบบ National e-Payment ได้จัดทำระบบภาษีและเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์เป็นการพัฒนาการจัดทำและนำส่งข้อมูลใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Tax Invoice) และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ (e-Receipt) เพื่ออำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนในการจัดทำใบกำกับภาษี รวมทั้งการนำส่งรายงานการทำธุรกรรมทางการเงินและการนำส่งภาษี เมื่อมีการชำระเงินผ่านระบบ e-Payment อันจะช่วยลดระยะเวลาและขั้นตอนของภาคเอกชน ในการ

จัดทำเอกสารและการชำระภาษีและหักภาษี ณ ที่จ่ายส่งกรมสรรพากร ผู้ประกอบการที่ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างครบวงจร ทั้งนี้ ในทางเทคนิคแล้วสามารถพัฒนาระบบต่อยอดให้ กรมสรรพากรสามารถส่งภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ให้กองทุนการออมแห่งชาติได้ทันที

เมื่อต้นปี พ.ศ.๒๕๖๒ รัฐบาลได้นำร่องมาตรการส่งเสริมการออมโดยชดเชยเงินให้แก่ผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และออมเงินกับกองทุนการออมแห่งชาติร้อยละ ๑ เพื่อแบ่งเงินใช้จ่ายเป็นเงินออม ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีวินัยในการออมเงิน รู้จักวางแผนทางการเงินในระยะยาว มีเงินเดือนไว้ใช้หลังอายุ ๖๐ ปี โดยใช้ข้อมูลจากจำนวนภาษีมูลค่าเพิ่มที่ผู้มีรายได้น้อยได้ชำระผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยคงเงินที่จ่ายเป็นภาษีมูลค่าเพิ่มไว้ร้อยละ ๑ ส่วนที่เหลือร้อยละ ๖ จำแนกข้อมูลได้ดังนี้

๑. ร้อยละ ๕ เพื่อการใช้จ่าย เงินในส่วนนี้จะโอนเข้ากระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ ในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ภายในวันที่ ๑๕ ของเดือนถัดไป ในแต่ละเดือนไม่เกิน ๕๐๐ บาท

๒. ร้อยละ ๑ รัฐบาลมอบให้เพื่อออมเงินกับกองทุนการออมแห่งชาติ โดยเงินจะโอนเข้าบัญชีของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ที่เป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติในแต่ละราย โดยได้รับเงินเพิ่ม ๓ ต่อ ดังนี้

ต่อที่ ๑ ได้รับเงินสมทบจากรัฐบาลในแต่ละปีตามช่วงอายุของสมาชิกแต่ละคน

ต่อที่ ๒ ดอกผลของเงินสะสม และเงินสมทบที่นำไปลงทุน

ต่อที่ ๓ เมื่ออายุครบ ๖๐ ปี จะได้รับเงินบำนาญเป็นรายเดือน

เป็นการเปลี่ยนเงินสดจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้เป็นเงินออมนำเงินสะสมและเงินสมทบ สนับสนุนเงินในกองทุนการออมแห่งชาติให้กับผู้ลงทะเบียนโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรวมทั้งรัฐบาลได้ดำเนินมาตรการส่งเสริมการชำระเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการ และการนำส่งข้อมูลภาษีมูลค่าเพิ่มผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือมาตรการใช้บัตรเดบิตรูดซื้อสินค้าคืนภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๕ ซึ่งแยกจำนวนภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๗ ออกจากราคาสินค้าและบริการได้ และจ่ายเงินชดเชยเป็นจำนวนร้อยละ ๕ (สูงสุดไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาทต่อคน) ด้วยการจ่ายเข้าระบบพร้อมเพย์(PromptPay) ที่ใช้เลขประจำตัวประชาชน มาตรการนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แทนการใช้เงินสด

หน่วยที่เกี่ยวข้องบูรณาการร่วมกันในการกำหนดนโยบายส่งเสริมและจูงใจให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบภาษี และผลักดัน“เศรษฐกิจไร้เงินสด”(CashlessEconomy)ควบคู่กันไป

๒.๔ กำหนดเงื่อนไขโดยรวม

๒.๔.๑ กำหนดให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิเป็นสมาชิกของกองทุนการออมแห่งชาติ

๒.๔.๒ ผู้ซื้อสินค้าและบริการที่มีภาษีมูลค่าเพิ่ม จะได้รับเงินสะสมจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ เข้ากองทุนการออมแห่งชาติในบัญชีรายบุคคล

๒.๔.๓ ภาษีมูลค่าเพิ่มสะสมร้อยละ ๓ และผลประโยชน์จากกองทุน ในส่วนของผู้เสียภาษีเงินได้นิติบุคคล และผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในกรณีวงเงินสะสมเกิน ๖ ล้านบาทให้นำเข้ากองทุนผู้สูงอายุ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ยากจนและถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง และใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของกองทุนฯ ดังนี้

๒.๔.๓.๑ เป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ มีความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น สมทบค่ารักษาพยาบาล ส่วนเกินจากโครงการสวัสดิการของรัฐและการขยายสวัสดิการบ้านพักคนชราให้ทั่วถึง เป็นต้น ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเกิดการช่วยเหลือสังคม

๒.๔.๓.๒ สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง

สรุป

การศึกษาในบทที่ ๓ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงวัยในศตวรรษที่ ๒๑ และข้อที่ ๒ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ในการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ โดยเฉพาะในเรื่องการออม ซึ่งผลการศึกษาตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๒ ข้อ ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ดังนี้

ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ ๑ สรุปได้ว่า การออมรูปแบบนี้ จะสามารถเพิ่มเงินรายได้ในบ้านาณหลังเกษียณต่ำสุดเดือนละ ๙๒๔.๘๐ - ๑,๕๔๑.๓๓ บาท เพิ่มจากรายได้บ้านาณในกองทุนปกติที่มีอยู่(กองทุนประกันสังคม กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และกองทุนการออมแห่งชาติ)และมีความเป็นไปได้ในบริหารเงินจากการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงวัยในศตวรรษที่ ๒๑ โดยออมเงินจากการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ที่ได้จากการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ เนื่องจากปัจจุบันรัฐมีการส่งเสริมการเป็นสังคมไร้เงินสดให้มากขึ้น และมีการจัดการระบบการบริหารจัดการระบบภาษี National e-Payment ซึ่งสามารถช่วยในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มและการจ่ายเงินผู้บริโภคเข้ากองทุนการออมแห่งชาติได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น และที่ผ่านมารัฐบาลได้มีมาตรการและวิธีดำเนินการใกล้เคียงกันมาแล้ว เช่น มาตรการส่งเสริม

การออมโดยชดเชยเงินให้แก่ผู้มีรายได้น้อยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐโดยออมเงินกับกองทุนการออมแห่งชาติร้อยละ ๑ ใช้ข้อมูลจากจำนวนภาษีมูลค่าเพิ่มที่ผู้มีรายได้น้อยได้ชำระ ด้วยการคงเงินที่จ่ายภาษีมูลค่าเพิ่มที่จ่ายผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไว้ร้อยละ ๑ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ ๖ จำแนกเป็น ๒ ส่วนคือ ร้อยละ ๕ เพื่อการใช้จ่ายจะโอนเข้ากระเป๋าอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และอีกร้อยละ ๑ เพื่อการออมจะโอนเข้าบัญชีกองทุนการออมแห่งชาติในแต่ละราย

แต่เนื่องจากจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ เป็นเรื่องใหญ่ส่งผลกระทบต่อปากท้องของคนทั้งประเทศอาจจะได้รับการต่อต้านจากสังคมและประชาชนกระทบต่อการท่องเที่ยวภายในประเทศ และการตัดสินใจลงทุนในอนาคตทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ อาจส่งผลให้การบริโภคของภาคประชาชนและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเกิดการชะลอตัวลงในระยะสั้นและดัชนีราคาสินค้าสูงขึ้น และบางครั้งยังกลายเป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งในทางการเมืองอีกด้วยดังนั้นมาตรการนี้อาจจะเป็นมาตรการสุดท้ายที่รัฐบาลจะนำแนวทางดังกล่าวมาดำเนินการ และควรดำเนินการเมื่อเศรษฐกิจและสถานการณ์ทางการเมืองมีความมั่นคง รวมทั้งต้องมีมาตรการบรรเทาผลกระทบ เช่นการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยและครัวเรือนที่เลี้ยงดูบุตรโดยให้เงินช่วยเหลือพิเศษ ปรับเพิ่มอัตราเงินเดือนของภาคครัวเรือน และขอความร่วมมือจากบริษัทเอกชนให้เพิ่มเงินเดือนเพื่อเพิ่มรายได้ของประเทศ

ต่อบทสรุปประสงค์ของการวิจัยข้อที่ ๒ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ทัดเทียมประเทศอื่น ๆ และทำให้บรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งกำหนดอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี ในระยะ ๒๐ ปี และมีการกระจายรายได้ ในด้านความแตกต่างของรายได้ระหว่างประชากรร้อยละ ๑๐ ที่มีรายได้สูงที่สุดต่อประชากรร้อยละ ๑๐ ที่มีรายได้น้อยที่สุด ที่ไม่เกิน ๑๕ เท่า (ปัจจุบัน ๒๒ เท่า) ภายในปี พ.ศ.๒๕๘๐ ในการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ โดยเฉพาะในเรื่องการออม สรุปได้ว่า ปัญหาสำคัญที่พบได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องออมเพื่อวัยเกษียณ นโยบายที่นำไปสู่การปฏิบัติของกองทุนต่าง ๆ ไม่เป็นไปในทางเดียวกัน และให้การช่วยเหลือไม่ทั่วถึงทุกคน ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยให้มีสวัสดิการสังคมอย่างยั่งยืน มีหลักประกันความมั่นคงรายได้และสวัสดิการส่วนบุคคลของผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ลดความเหลื่อมล้ำ มีการจัดหางบประมาณที่เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายในอนาคตและกำหนดความเร่งด่วนการสร้างการรับรู้ในทุกระดับทั้งในระยะสั้นและระยะยาวให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ รวมทั้งจะต้องมีการประเมินผลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพื่อปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ชาติ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่อไป

บทที่ ๔

บทวิเคราะห์การออม

การวางแผนชีวิตก่อนวัยเกษียณมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะความมั่นคงทางรายได้ พบว่าผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๙๐ อยู่ในภาคแรงงานนอกระบบยังขาดความมั่นคงทางรายได้ มีรายได้ต่อหัวต่ำและมีแนวโน้ม “แก่มาก่อนรวย” ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ พบว่า ผู้สูงอายุโดยทั่วไปมีรายได้หลักจากสมาชิกในครอบครัว และมีผู้สูงอายุร้อยละ ๖๑ ที่รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล อาทิ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และจากแหล่งรายได้อื่น ๆ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ พบว่าอัตราการออมลดเหลือเพียงร้อยละ ๘ จากร้อยละ ๑๗ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ในขณะที่ครึ่งหนึ่งของคนไทยอายุ ๖๐ ปี ยังเป็นหนี้สิน มีเพียงร้อยละ ๒๕ ที่สามารถออมสำหรับวัยเกษียณ ร้อยละ ๓๔ กำลังดำเนินการตามแผนการออม และร้อยละ ๔๑ ยังไม่มีแผนการออมอย่างเป็นรูปธรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่า ผู้สูงอายุขาดการวางแผนหรือเริ่มต้นการออมเพื่อวัยเกษียณ มีหนี้สินจนถึงอายุ ๖๐ สูงถึงร้อยละ ๒๙ ส่วนผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี มีสูงถึงร้อยละ ๒๘ ทำให้เกิดคำถามว่า “ประเทศไทยจะพร้อมรับมือกับความท้าทายนี้ได้อย่างไร” ประเด็นที่น่ากังวลก็คือคนไทยจำนวนมากยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องออมเพื่อวัยเกษียณ

CS Global Wealth Report 2018 จัดอันดับให้ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำในการกระจายความมั่งคั่ง (Wealth Distribution) เป็นอันดับ ๑ ของโลก เป็นประเทศเดียวในโลกที่คนรวยร้อยละ ๑ แรก (๕ แสนคน) มีทรัพย์สินรวมเกินครึ่ง (ร้อยละ ๖๖.๙) จากแผนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาและความเหลื่อมล้ำของโครงสร้างภาษี ทำให้มีกลุ่มนายทุน และผู้ที่ทำงานมีรายได้สูงได้รับสิทธิประโยชน์จากมาตรการด้านภาษีและมาตรการด้านการลงทุนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจคิดเป็นเงินจำนวนมากในขณะเดียวกันก็พบว่าผู้ที่ด้อยโอกาสทางรายได้และกลุ่มแรงงานนอกระบบจำนวนมากที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากสวัสดิการและการช่วยเหลือจากรัฐเพียงนิดเดียวหรือเข้าไม่ถึงสวัสดิการและการช่วยเหลือดังกล่าว เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยผู้พิการ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สถานสงเคราะห์คนชรา และศูนย์บริการผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ พบว่าคนไทยที่จนที่สุดร้อยละ ๑๐ มีทรัพย์สินร้อยละ ๐ คนไทยร้อยละ ๕๐ เป็นกลุ่มหาเช้ากินค่ำ เดือนชนเดือนและไม่เหลือเก็บออม ทำให้สังคมไทยเกิดความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เกิดความเสี่ยงด้านเสถียรภาพทางสังคม

ในขณะที่ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ยังเหลื่อมล้ำสูงมาก และมีความเหลื่อมล้ำมายาวนานตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ พบว่า ประชากรร้อยละ ๑๐ ที่จนที่สุด มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ ๘,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือน ส่วนประชากรร้อยละ ๑๐ ที่รวยที่สุดมีรายได้เดือนละ ๘๐,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือน ซึ่งเป้าหมายในการยกระดับรายได้ของรัฐบาล

กำหนดให้มีความแตกต่างของรายได้ระหว่างประชากรร้อยละ ๑๐ ที่มีรายได้สูงที่สุดต่อประชากรร้อยละ ๑๐ ที่มีรายได้น้อยที่สุดที่ไม่เกิน ๑๕ เท่า (ปัจจุบัน ๒๒ เท่า) ภายในปี พ.ศ.๒๕๘๐ ซึ่งหมายถึงโอกาสที่คนไทยจะมีอัตราการออมที่เพิ่มขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิเคราะห์ความพอเพียงของรายได้หลังเกษียณและเปรียบเทียบกองทุนที่เกี่ยวข้องกับการออมของประเทศไทยโดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจและสังคม หน่วยงาน ประกอบด้วย กองทุนการออมแห่งชาติ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กรมบัญชีกลาง สำนักงานประกันสังคม และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

ความพอเพียงของรายได้ในวัยเกษียณ

รายงานเกี่ยวกับภาวะสังคมไทย เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๕๗ ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่า ภายใต้โครงสร้างการบริโภคในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ผู้สูงอายุควรมีค่าใช้จ่ายจำนวน ๒.๐๓ ล้านบาทต่อคน (ไม่รวมค่ารักษาพยาบาล) จึงจะเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้จนถึงอายุ ๘๐ ปี ซึ่งเป็นอายุขัยโดยเฉลี่ยของคนไทย

การศึกษาในโครงการศึกษาวิเคราะห์ระดับสินทรัพย์การออมขั้นต่ำที่ผู้เกษียณอายุพึงมีสำหรับการประกันคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน (วัยสูงอายุ) โดยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา และคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเริ่มการออมเมื่ออายุ ๒๕ ปี และมีเวลาในการออม ๓๐ ปี พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถบรรลุความเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในวัยเกษียณ ดังนี้

ตารางที่ ๔ - ๑ ตัวเลขเงินขั้นต่ำของผู้ทำงานที่มีอายุ ๒๕ ปี เกษียณที่อายุ ๕๕ ปี เป็นผู้ไม่มีโรค/มีโรคร้ายแรง รักษาในโรงพยาบาลของรัฐ และพักอาศัยอยู่ใน กทม. และต่างจังหวัด

ประเภทของอาชีพ	พื้นที่	พอเพียง		สะดวกสบาย	
		หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
ผู้บริหารเอกชน/ รัฐวิสาหกิจ	กทม.	๑๓,๓๗๑,๑๗๐	๑๑,๖๑๒,๓๑๘	๒๒,๓๘๘,๓๓๙	๑๙,๓๕๓,๘๙๕
	ตจว.	๙,๖๐๐,๗๒๘	๘,๓๓๗,๘๔๒	๑๓,๐๒๔,๙๘๐	๑๑,๒๕๙,๖๑๖
ผู้ใช้ใบประกอบวิชาชีพ	กทม.	๑๑,๕๔๗,๒๐๕	๑๐,๐๒๘,๒๗๘	๑๕,๑๘๓,๘๒๙	๑๓,๑๒๕,๘๖๑
	ตจว.	๖,๖๗๓,๐๕๖	๕,๗๙๕,๒๗๘	๑๐,๙๕๓,๒๕๒	๙,๔๖๘,๖๘๓
พนักงานในสำนักงาน	กทม.	๘,๓๑๗,๑๑๕	๗,๒๒๓,๐๗๖	๑๔,๒๐๓,๐๑๖	๑๒,๒๗๗,๙๘๔
	ตจว.	๕,๗๒๙,๒๕๘	๔,๙๗๕,๖๒๘	๘,๖๘๑,๘๘๗	๗,๕๐๕,๒๕๘
พนักงานให้บริการ	กทม.	๖,๒๗๗,๕๘๔	๕,๔๕๑,๘๒๗	๙,๖๒๓,๙๒๔	๘,๓๑๙,๕๒๘
	ตจว.	๔,๘๒๘,๑๑๒	๔,๑๙๓,๐๒๐	๗,๐๕๘,๖๓๓	๖,๑๐๑,๙๒๘

พนักงานใน โรงงาน	กทม.	๔,๙๙๘,๗๘๐	๔,๓๔๑,๒๓๗	๖,๙๐๗,๕๔๓	๕,๙๗๑,๓๑๗
	ตจว.	๔,๕๓๘,๓๕๑	๓,๙๔๑,๓๗๔	๖,๑๑๗,๕๗๒	๕,๒๘๘,๔๑๖
อื่น ๆ	กทม.	๖,๗๙๙,๗๑๑	๕,๙๐๕,๒๗๓	๙,๕๔๘,๓๑๒	๘,๒๕๔,๑๖๔
	ตจว.	๔,๕๓๘,๓๕๑	๓,๙๔๑,๓๗๔	๖,๑๑๗,๕๗๒	๕,๒๘๘,๔๑๖

ที่มา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา และคณะพาณิชยศาสตร์
และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพรวมของระบบการออมเพื่อวัยเกษียณ

ปัจจุบันรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนการออมเพื่อวัยเกษียณหรือระบบบำนาญบำนาญ โดยใช้แนวคิดจากระบบการออมของธนาคารโลก (World Bank) ใน ๓ รูปแบบ ดังนี้ เสาหลักที่ ๑ เป็นเสาพื้นฐาน เป็นการออมภาคบังคับ ได้แก่ กองทุนประกันสังคมในมาตรา ๓๓ และ ๓๙ รัฐออมน่วมกับสมาชิก เสาหลักที่ ๒ ออมเพื่อความพอเพียง เพื่อยกระดับรายได้ของผู้เกษียณให้สูงกว่าเส้นความยากจนเพื่อให้มีรายได้ที่ดีขึ้นตามมาตรฐานการดำรงชีวิตอย่างปกติ ได้แก่ กองทุนบำนาญบำนาญข้าราชการ และกองทุนสงเคราะห์ครูเอกชน ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลมีแนวคิดในการจัดตั้ง “กองทุนบำนาญแห่งชาติ” (อยู่ระหว่างดำเนินการ) เสาหลักที่ ๓ เป็นการออมเพิ่มเติม โดยความสมัครใจของสมาชิก เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (กสช.) กองทุนประกันสังคมตามมาตรา ๔๐ กองทุนออมแห่งชาติ (กอช.) และกองทุนการออมอื่น ๆ เช่น กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ กองทุนรวมหุ้นระยะยาว การประกันชีวิตแบบสะสม กองทุนทวีสุข เป็นต้น และการออมในรูปแบบของสินทรัพย์อื่น ๆ ที่ใช้เป็นแหล่งเงินเพื่อวัยเกษียณ อาทิ หุ้นสามัญ พันธบัตร อสังหาริมทรัพย์ และสินทรัพย์ส่วนตัว

นอกจากนี้ รัฐบาลได้จัดให้มีสวัสดิการชราภาพ ซึ่งรัฐเป็นผู้จ่ายให้ฝ่ายเดียว ได้แก่ บำนาญบำนาญข้าราชการ ในกลุ่มข้าราชการส่วนกลางและข้าราชการส่วนท้องถิ่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยจ่ายให้คนไทยที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป และบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

แผนภาพที่ ๔ - ๑ ภาพรวมระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ

ภาพรวมระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ

← ครอบคลุมกลุ่มแรงงานทุกกลุ่ม →									
สวัสดิการชราภาพ		เสาหลักที่ ๑ “พื้นฐาน”	เสาหลักที่ ๒ “เพียงพอ”			เสาหลักที่ ๓ “เพิ่มเติม”			
รัฐให้ฝ่ายเดียว		Defined Benefit	Defined Contribution						
บำเหน็จ บำนาญ ข้าราชการ	เบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุ	กองทุน ประกันสังคม มาตรา ๓๓, ๓๙	กองทุนบำเหน็จ บำนาญข้าราชการ (กบข.)	กองทุน สงเคราะห์ ครูเอกชน	กองทุนบำเหน็จ บำนาญแห่งชาติ (กบช.)	กองทุนสำรอง เลี้ยงชีพ (PVD)	กองทุน ประกันสังคม (มาตรา ๔๐)	กองทุน การออมแห่งชาติ (กอช.)	กองทุนอื่น ๆ (RMF, ประกันชีวิต ทวิสัญญา, ฯลฯ)
-ขรก.ส่วนกลาง -ขรก.ส่วนท้องถิ่น	-ผู้มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ที่ไม่ได้รับ บำเหน็จ / บำนาญ	-พนักงานเอกชน -ลูกจ้างชั่วคราว -จนท.รัฐ -ผู้ที่เคยอยู่ใน ม.๓๓ (ส่งเงินต่อ)	- ข้าราชการ (๒๗ มี.ค ๔๐) - ขรก.เดิม ที่เข้า กบข.	- ครูใหญ่ และ ครูโรงเรียน เอกชน	-พนักงานเอกชน -ลูกจ้างชั่วคราว -พนักงานราชการ -พนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่ไม่ได้เป็น PVD	-พนักงานเอกชน -พนักงาน รัฐวิสาหกิจ -ลูกจ้างประจำใน ระบบราชการ	แรงงานนอกระบบ อายุ ๕๕-๖๐ ปี	แรงงานนอกระบบ อายุ ๕๕-๖๐ ปี ไม่อยู่ในกองทุนอื่น ของรัฐหรือนายจ้าง สมทบ	บุคคลทั่วไป
บำเหน็จ/ บำนาญ	บำนาญ	บำเหน็จ/ บำนาญ	เงินก้อน/ ทยอยรับเป็นงวด	บำนาญ	บำเหน็จ/ บำนาญ	บำเหน็จ	บำเหน็จ	บำเหน็จ/ เงินดำรงชีพ	ตามเงื่อนไข สิทธิประโยชน์
๒.๐๒ ล้านคน	๔.๐๔ ล้านคน	๑๓.๐๘ ล้านคน	๑.๐๖ ล้านคน	๐.๑๒ ล้านคน	๑๑.๓๗ ล้านคน	๓.๓๖ ล้านคน	๒.๙๑ ล้านคน	๑.๒ ล้านคน	RIF ๒๐๑๑ กองทุน ประกัน ๒๕ ล้าน กรมการ พาณิชย์ ๑.๔ ล้านคน
N/A	N/A	๑.๗ ล้านล้าน	๔ แสนล้าน	N/A	N/A	๑.๑๔ ล้านล้าน	N/A	๔,๕๐๐ ล้าน	N/A
ก.คลัง/มท.	ก.พม/มท.	ก.แรงงาน	ก.คลัง	ก.ศึกษา	ก.คลัง	ก.คลัง	ก.แรงงาน	ก.คลัง	ก.คลัง

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

วิเคราะห์ความพอเพียงของการออมในแต่ละกองทุน

จากการศึกษาการออมของประเทศในภาพรวมของระบบกองทุนโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจและสังคมในส่วนงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินและวิเคราะห์ความเพียงพอของการออมเพื่อวัยเกษียณของแต่ละกองทุนว่าสมาชิกมีเงินก้อนพียงมีขึ้นต่ำสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายหลังการเกษียณเฉลี่ยต่อเดือนเพียงพอหรือไม่ สรุปได้ดังนี้

๑. กองทุนประกันสังคมเป็นกองทุนออมแบบบังคับ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ

กองทุนประกันสังคมพ.ศ. ๒๕๓๓ปัจจุบันมีผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ และ ๓๙ (แรงงานในระบบ) จำนวน ๑๓.๐๘ล้านคน และผู้ประกันตนตามมาตรา ๔๐ (แรงงานนอกระบบแบบสมัครใจ)จำนวน ๒.๙๑ ล้านคนมีเงินกองทุน จำนวน ๑.๗ ล้านล้านบาท มีผลประโยชน์จากการลงทุนในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๖ ผลตอบแทนหลังเกษียณกรณีได้รับเงินค่าจ้าง ๑๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน ออกจากงานเมื่อเกษียณอายุ ๖๐ ปี ส่งเงินสมทบทั้งสิ้น ๓๕ ปี ผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ จะได้รับเงินบำนาญชราภาพเดือนละ ๗,๕๐๐ บาทผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๙ จะได้รับเงินบำนาญชราภาพเดือนละ ๗,๕๐๐ บาทและ

ผู้ประกันตนตามมาตรา ๔๐ จะได้รับเงินบำเหน็จชราภาพ จำนวน ๗๓,๐๐๐ บาท โดยมีการสะสมเงิน และสมทบเงิน ดังนี้

ผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ นำส่งเงินร้อยละ 5 โดยจ่ายในกรณีสงเคราะห์บุตรและชราภาพร้อยละ 3 กรณีเจ็บป่วย ทูพพลภาพ เสียชีวิตและคลอดบุตรร้อยละ 1.5 และกรณีว่างงานร้อยละ 0.5 เช่นเดียวกับนายจ้างที่ต้องนำส่งเงินร้อยละ ๕ โดยจ่ายในกรณีสงเคราะห์บุตรและชราภาพร้อยละ 3 เจ็บป่วย ทูพพลภาพ เสียชีวิต และคลอดบุตรร้อยละ 1.5 และกรณีว่างงานร้อยละ 0.5

รัฐบาลสมทบให้ร้อยละ ๒.๗๕ โดยจ่ายในกรณีสงเคราะห์บุตรและชราภาพร้อยละ ๑กรณีเจ็บป่วย ทูพพลภาพ เสียชีวิตและคลอดบุตรร้อยละ ๑.5 และกรณีว่างงานร้อยละ 0.25

เงินที่ผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ และนายจ้างจ่ายเข้ากองทุนประกันสังคมร้อยละ ๕ (๑๕,๐๐๐ คูณ ร้อยละ ๕ = ๗๕๐) จำนวน ๗๕๐ + ๗๕๐ บาทต่อเดือน จะถูกนำมาแบ่งร้อยละ 1.5 (๑๕,๐๐๐ คูณ ร้อยละ ๑.๕ = ๒๒๕) เพื่อใช้จ่ายในค่ารักษาพยาบาล เจ็บป่วย ค่าทันตกรรม ฟันเทียม ค่าคลอดบุตร ค่าหยุดงานเพื่อการคลอด เงินสงเคราะห์บุตรเสียชีวิต เงินสงเคราะห์การเสียชีวิตเงิน ทูพพลภาพ และอื่กร้อยละ ๐.๕ (๑๕,๐๐๐ คูณ ร้อยละ ๐.๕ = ๗๕) เป็นเงินกรณีว่างงาน ในส่วนของเงิน สงเคราะห์บุตรและชราภาพของผู้ประกันตนและนายจ้างที่เก็บไว้อีกร้อยละ ๓ (๑๕,๐๐๐ คูณ ร้อยละ ๓ = ๔๕๐) จำนวน ๔๕๐ + ๔๕๐ บาทต่อเดือน เมื่อรวมกับที่รัฐสมทบให้อีก ร้อยละ ๑ (๑๕,๐๐๐ คูณ ร้อยละ ๑ = ๑๕๐) เท่ากับว่าผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ จะได้รับเงินชราภาพทั้งสิ้น ๙๐๐ + ๑๕๐ = ๑,๐๕๐ บาทต่อเดือน หรือ ๑๒,๖๐๐ บาทต่อปี (ถ้าหากลูกจ้างทำงานหลายที่อาจจะสะสมเงินชราภาพได้มากกว่า ๑๒,๖๐๐ บาทต่อปี)

ผู้ประกันตนจะได้รับบำเหน็จหรือบำนาญ ขึ้นอยู่กับจำนวนงวดของการส่งเงิน สมทบตามเงื่อนไขดังนี้ ส่งเงิน ๑ - ๑๗๙ งวด ได้รับเงินบำเหน็จ และส่งเงินตั้งแต่ ๑๘๐ งวดขึ้นไป ได้รับเงินบำนาญ โดยมี ๒ เงื่อนไขที่จะได้รับบำเหน็จบำนาญ คือ ออกจากงานหรืออายุเกิน ๕๕ ปี (ออกจากงานก่อนอายุ ๕๕ ปี หรืออายุเกิน ๕๕ ปีแล้ว แต่ยังทำงานอยู่จะเบิกไม่ได้)

กรณีผู้ประกันตนที่ได้รับเงินบำนาญชราภาพแล้วเสียชีวิตภายใน ๕ ปี ทายาทมีสิทธิ ได้รับเงินบำเหน็จ ๑๐ เท่าของเงินบำนาญรายเดือน

ถ้าหากผู้ประกันตนเสียชีวิตก่อนขอรับบำนาญ กองทุนจะจ่ายเป็นบำเหน็จให้ทายาท ตามกฎหมายพร้อมเงินปันผล

การคิดเงินบำนาญ ผู้ประกันตนจะได้รับมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับค่าจ้าง ๖๐ เดือนสุดท้าย ก่อนเกษียณ(อยู่ระหว่าง ๑,๖๕๐ - ๑๕,๐๐๐ บาท ส่วนผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๙ (ภาคสมัครใจ) กำหนดเงินเดือนเท่ากันทุกคนคือ ๔,๘๐๐ บาท) และอายุงาน

ตัวอย่าง ผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ ทำงานได้รับเงินค่าจ้าง ๑๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน ออกจากงานเมื่ออายุ ๖๐ ปี ส่งเงินสมทบ ๓๕ ปี จะได้รับเงินบำนาญชราภาพ ๗,๕๐๐ บาทต่อเดือน

โดยมีการคำนวณดังนี้ ๑๕ ปี (แรก) ได้เงินบำนาญอัตราร้อยละ ๒๐ และ ๒๐ ปี (หลัง) ได้เงินบำนาญอัตราร้อยละ ๓๐ (ร้อยละ ๑.๕ (ทุกกรอบปี) คูณ ๒๐ ปี) รวมได้เงินบำนาญในอัตราร้อยละ ๕๐ (ร้อยละ ๒๐ + ร้อยละ ๓๐) ดังนั้นผู้ประกันตนจะตามมาตรา ๓๓ จะได้รับเงินบำนาญรายเดือนจำนวน ๗,๕๐๐ บาทต่อเดือน (ร้อยละ ๕๐ ของเงินเดือน ๑๕,๐๐๐ บาท)

ผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๙ (ประกอบธุรกิจทั่วไปและต้องเคยเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ มาก่อน นำส่งเงินมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๒ เดือน ไม่เป็นผู้รับประโยชน์ทดแทนกรณีทุพพลภาพจากกองทุนประกันสังคม ซึ่งออกจากการงานและส่งต่อ) นำส่งเงิน ๔๓๒ บาทต่อเดือนโดยจ่ายในกรณีสงเคราะห์บุตรและชราภาพ ๒๘๘ บาทต่อเดือน และจ่ายกรณีเจ็บป่วย ทุพพลภาพ เสียชีวิต คลอดบุตร และว่างงาน ๑๔๔ บาทต่อเดือน ซึ่งรัฐบาลจ่ายสมทบให้ ๑๒๐ บาทต่อเดือน

กรณีส่งเงินสมทบไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี จะได้รับเงินบำนาญชราภาพตามสูตรดังนี้ ร้อยละ ๒๐ ของเงินเฉลี่ย ๖๐ เดือนสุดท้าย และทุก ๆ ๑๒ เดือนที่สมทบเพิ่มจะได้รับโบนัสเพิ่มร้อยละ ๑.๕ ของเงินเดือนเฉลี่ย

ตัวอย่าง ผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๙ ได้รับเงินเดือน ๑๕,๐๐๐ บาท และส่งเงินสมทบเข้ากองทุน ๑๕ ปี จะได้รับบำนาญชราภาพ ๓,๐๐๐ บาทต่อเดือน (๑๕,๐๐๐ คูณ ร้อยละ ๒๐) หากส่งเงินสมทบ ๓๕ ปี จะได้รับบำนาญชราภาพเพิ่มอีก ๔,๕๐๐ บาทต่อเดือน (๑๕,๐๐๐ คูณ ๒๐ ปี ที่ส่งสมทบเพิ่ม คูณ โบนัสร้อยละ ๑.๕) รวมรับเงินบำนาญชราภาพ จำนวน ๗,๕๐๐ บาทต่อเดือน (๓,๐๐๐ + ๔,๕๐๐)

ผู้ประกันตนตามมาตรา ๔๐ (ไม่เคยเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๙ หรือแรงงานนอกระบบ) กรณีส่งเงินเข้ากองทุน ๔๕๐ บาทต่อเดือน (ผู้ประกันตนจ่าย ๓๐๐ บาทต่อเดือน และรัฐสมทบให้ ๑๕๐ บาทต่อเดือน) ได้รับสิทธิประโยชน์ ๕ กรณี คือ เจ็บป่วย ทุพพลภาพ เสียชีวิต สงเคราะห์บุตร และเงินชราภาพ ๑๕๐ บาทต่อเดือน (จ่ายสมทบเพิ่มเติมได้ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาทต่อเดือน) เมื่อจ่ายครบ ๑๘๐ เดือนจะได้รับเงินก้อนอีก ๑๐,๐๐๐ บาท

ตัวอย่าง ผู้ประกันตนตามมาตรา ๔๐ ส่งเงินเข้ากองทุน ๔๕๐ บาทต่อเดือน เป็นเวลา ๑๘๐ เดือน (๓๕ ปี) จะได้รับบำนาญ จำนวน ๗๓,๐๐๐ บาทพร้อมดอกผล ((๑๕๐ คูณ ๓๕ ปี คูณ ๑๒ เดือน = ๖๓,๐๐๐) + ๑๐,๐๐๐)

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นปีแรกที่จ่ายบำนาญเงินกองทุนชราภาพ จำนวน ๔,๗๐๐ ล้านบาท ซึ่งมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึง พ.ศ. ๒๕๗๗ ซึ่งจะเป็นปีที่มีเงินกองทุนมากที่สุด หลังจากนั้นกองทุนจะเริ่มขาดดุล (รายรับน้อยกว่ารายจ่าย) เงินสะสมของกองทุนจะลดลงอย่างต่อเนื่องเนื่องจากผู้รับบำนาญมีจำนวนมากขึ้นและกองทุนเก็บเงินจากผู้ประกันตนและนายจ้าง ในอัตราร้อยละ ๓ ในขณะที่กองทุนต้องจ่ายให้ในอัตราร้อยละ ๒๐ เมื่อถึง พ.ศ. ๒๕๘๗ กองทุนชราภาพ

จะอยู่ในภาวะติดลบมีเงินสะสมไม่พอจ่ายประโยชน์ชราภาพ ซึ่งจะเป็นภาระของรัฐบาลตามพระราชบัญญัติประกันสังคม มาตรา ๒๔

ปัจจัยที่ทำให้กองทุนประกันสังคมมีแนวโน้มว่าจะขาดความยั่งยืนในปี พ.ศ. ๒๕๗๘ จากสาเหตุ ๓ ประการ ดังนี้ (๑) การกำหนดอายุเกษียณต่ำ (๒) อัตราสมทบต่ำและระยะเวลาจ่ายเงินสมทบสั้น จะเป็นภาระของกองทุนในอนาคต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรทำให้มีรายจ่ายสูง ในขณะที่รายรับลดลง (การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้รับบำนาญ แต่จำนวนแรงงานลดลง เนื่องจากอัตราการเกิดน้อย) การเพิ่มอัตราเงินสมทบในอัตราสูงอาจเป็นภาระหนักและไม่เป็นที่ยอมรับของทั้งลูกจ้าง และนายจ้าง รัฐบาลต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เนื่องจากจะเป็นผลให้ต้นทุนของแรงงานสูงขึ้นจนเกิดผลเสียกับขีดความสามารถแข่งขันของประเทศ และ(๓) ปัจจัยอื่นๆ เช่น การเพิ่มขึ้นของอายุขัยเฉลี่ยของประชากร อัตราการพึ่งพาของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ปริมาณการใช้สวัสดิการ ผลตอบแทนจากการลงทุน และสถานะทางเศรษฐกิจ อาทิ อัตราเงินเฟ้อ

จากการศึกษาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization; ILO) ได้เสนอมาตรการปรับปรุงอัตราการชดเชย ดังนี้ปรับฐานค่าจ้างขั้นต่ำจาก ๑๕,๐๐๐ เป็น ๒๐,๐๐๐ บาท ปรับสูตรการคำนวณเงินเดือนเฉลี่ย ๕ ปีสุดท้ายโดยรวมมาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๙ เข้าด้วยกัน ปรับอัตราเงินสมทบจากเดิมร้อยละ ๓ เป็นร้อยละ ๕ และขยายอายุการเกษียณจาก ๕๕ ปีเป็น ๖๐ ปี

๒. กองทุนการออมแห่งชาติ(กอช.)เป็นกองทุนออมแบบสมัครใจ จัดตั้งตามพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระหรืออยู่นอกระบบบำเหน็จบำนาญของรัฐ(ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหรืออยู่ในระบบบำนาญอื่นของหน่วยงานรัฐ๒๔ หน่วยงาน รวมถึงกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา)ปัจจุบันมีสมาชิก ๑,๒๒๒,๒๕๔คน (จากผู้มีสิทธิจำนวน ๒๑ ล้านคน)มีเงินกองทุน จำนวน ๔,๕๐๐ ล้านบาทกองทุนการออมแห่งชาติยังไม่ได้จ่ายเงินออมหลังเกษียณ เนื่องจากสมาชิกยังออมไม่ครบช่วงอายุการออม (เปิดรับสมัครสมาชิกเมื่อวันที่๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๘)การลงทุนของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพดำเนินการโดย “บริษัทจัดการ” มีรูปแบบการลงทุนที่ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกองทุน มีผลประโยชน์จากการลงทุนอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๒.๕๔ และมีผลตอบแทนหลังเกษียณกรณีสมาชิกเริ่มออมตั้งแต่อายุ ๑๕ ปี จนถึง ๖๐ ปี (รวม ๔๕ ปี) ส่งเงินสะสมสูงสุด ๑๓,๒๐๐ บาทต่อปี และมีผลตอบแทนจากการลงทุนร้อยละ ๓.๕ ต่อปี สมาชิกจะมีรายได้เป็นเงินบำนาญ ๗,๓๘๐ บาทต่อเดือน โดยมีการสะสมเงินและสมทบเงิน ดังนี้

ตารางที่ ๔ - ๒ยอดเงินสะสมและเงินสมทบของกองทุนการออมแห่งชาติ

สมาชิกอายุ(ปี)	สมาชิกจ่ายเงินสะสม	รัฐสมทบเงินให้
๑๕ - ไม่เกิน ๓๐	จ่ายเงินสะสมตั้งแต่ ๕๐ - ๑๓,๒๐๐ บาท	ร้อยละ ๕๐ แต่สมทบให้ไม่เกิน ๖๐๐ บาทต่อปี
๓๐ - ไม่เกิน ๕๐		ร้อยละ ๘๐ แต่สมทบให้ไม่เกิน ๙๖๐ บาทต่อปี
๕๐ - ไม่เกิน ๖๐		ร้อยละ ๑๐๐ แต่สมทบให้ไม่เกิน ๑,๒๐๐ บาทต่อปี

ที่มา : กองทุนการออมแห่งชาติ

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กองทุนการออมแห่งชาติไม่บรรลุความพอเพียง

- สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อย ประกอบอาชีพอิสระ นอกกระบวนการวางแผนทางการเงินและไม่ตระหนักถึงด้านการเงิน ใช้จ่ายเกินตัวและก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น
- รายได้และผลตอบแทนจากการออมในกองทุนการออมแห่งชาติน้อยโดยรัฐบาลจะสมทบให้ตามอายุของสมาชิก คือ ๖๐๐, ๙๖๐ และ ๑,๒๐๐ บาทต่อปี ซึ่งมีผลตอบแทนเงินบำนาญหลังเกษียณสูงสุดเพียงเดือนละ ๗,๓๘๐ บาทจึงทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจที่จะเข้ามาเป็นสมาชิก
- การหารายได้และการลงทุนของกองทุน พระราชบัญญัติกำหนดให้ลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงไม่มาก จึงทำให้ผลตอบแทนน้อยลง
- ประชาชนยังขาดความเข้าใจในกองทุนและไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ รัฐบาลควรเร่งประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้

๓. กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ(กบข.) ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๑,๐๔๒,๓๕๑ คน (ข้อมูล ณ มกราคม ๒๕๖๒) เช่น ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการครู ข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และอื่น ๆ มีเงินกองทุนจำนวน ๘๘๑,๐๐๐ ล้านบาท โดยมีผลประโยชน์จากการลงทุนในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๖.๓มีการสะสมเงินและสมทบเงิน ดังนี้ สมาชิกส่งเงินสะสมร้อยละ ๓ รัฐสมทบให้ร้อยละ ๕ ของเงินเดือน สมาชิกที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ ต้องมีเวลารับราชการอย่างน้อย ๒๕ ปีผลตอบแทนหลังเกษียณสมาชิกมีรายได้ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๗๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย เงินที่สมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการที่ได้รับเมื่อพ้นสมาชิกภาพ ดังนี้

กรณีเลือกรับบำเหน็จ จะได้รับเงินบำเหน็จเท่ากับ เงินเดือนเดือนสุดท้าย คูณ อายุราชการ + เงินจากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (เงินสะสมของสมาชิกร้อยละ ๓ + เงินสมทบจากรัฐร้อยละ ๓ เงินสะสมส่วนเพิ่ม (ถ้ามี) + ผลประโยชน์จากการลงทุนของเงินดังกล่าว)

กรณีเลือกรับบำนาญ จะได้รับเงินบำนาญเท่ากับ เงินเดือนเฉลี่ย ๖๐ เดือนสุดท้าย คูณ อายุราชการ หารด้วย 50 แต่ไม่เกินร้อยละ ๗๐ เงินเดือนเฉลี่ย ๖๐ เดือนสุดท้าย + เงินจากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (เงินสะสมของสมาชิกร้อยละ ๓ + เงินสมทบจากรัฐร้อยละ ๓ +

เงินสะสมส่วนเพิ่ม (ถ้ามี) + เงินชดเชยสูตรบำนาญที่เปลี่ยนไปจากรัฐร้อยละ ๓ + เงินประเดิมจากรัฐ
สำหรับผู้ที่รับราชการก่อนวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๐ + ผลประโยชน์จากการลงทุนของเงินดังกล่าว)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการไม่บรรลุความพอเพียง

๑. สมาชิกส่วนใหญ่เป็นข้าราชการฐานเงินเดือนน้อย มีการสะสมเงินและสมทบเงิน
ในอัตราต่ำโดยพระราชบัญญัติกำหนดให้หักเงินสะสมร้อยละ ๓ และรัฐบาลสมทบให้ร้อยละ ๕

๒. การหารายได้และการลงทุนของกองทุน กองทุนมีพระราชบัญญัติกำหนดให้
ลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงไม่มาก ส่วนสมาชิกขาดความรู้ในการบริหารการเงินและการลงทุน
ของตนเอง

๓. การประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ สมาชิกส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ
ด้านการบริหารการเงิน และสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากกองทุน

๔. กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ(กสช.)เป็นกองทุนออมภาคสมัครใจ (เพิ่มเติมจากได้รับ
สิทธิกองทุนประกันสังคม (ภาคบังคับ) ยกเว้นรัฐวิสาหกิจเป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
ได้อย่างเดียวโดยลูกจ้างจ่ายเงินสมทบตั้งแต่ร้อยละ ๒ ขึ้นไปถึงไม่เกินที่นายจ้างจ่ายสมทบ
และนายจ้างต้องจ่ายเงินสมทบตั้งแต่ร้อยละ ๒ ถึงไม่เกินร้อยละ ๑๕ ปัจจุบันมีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
จำนวน ๑๘,๑๗๘ กองทุน มีสมาชิก จำนวน ๓.๓๖ ล้านคน มีเงินกองทุนรวม ๑,๑๔๖,๙๒๑ ล้านบาท
การลงทุนของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพดำเนินการโดยบริษัทจัดการจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ
สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ปัจจุบันสมาคมกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
ยังไม่ได้มีการจัดทำสรุปภาพรวมผลประโยชน์จากการลงทุนผลตอบแทนหลังเกษียณของสมาชิกหรือ
เมื่อออกจากงานจะได้รับมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่นำส่งเข้ากองทุนและผลตอบแทนการ
ลงทุนที่ได้รับจากการที่บริษัทจัดการบริหารการลงทุนที่ผ่านมาสมาชิกได้รับผลตอบแทนหลังเกษียณขึ้น
ต่ำ ๗ - ๘ แสนบาท

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กองทุนสำรองเลี้ยงชีพไม่บรรลุความพอเพียง

๑. เนื่องจากเป็นกองทุนแบบสมัครใจระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง การกำหนดเงิน
ออมรายเดือนร้อยละ ๒-๑๕ ขึ้นอยู่กับนายจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในอัตราค่อนข้างต่ำจึงส่งผลให้การออม
ของสมาชิกในแต่ละกองทุนไม่เท่ากัน

๒. รายได้และผลตอบแทนจากการออมในแต่ละกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ มีความ
เหลื่อมล้ำค่อนข้างสูง ขึ้นอยู่กับฐานะของนายจ้างโดยสมทบให้สมาชิกระหว่างร้อยละ ๙ - ๑๑ แต่บาง
กองทุนนายจ้างสมทบให้สมาชิกถึงร้อยละ ๑๕ อาทิ การทำอากาศยานและบริษัทวิทยุการบินแห่ง
ประเทศไทย ในขณะที่กองทุนซึ่งมีนายจ้างหรือผู้ประกอบการขนาดกลางสมทบให้สมาชิกในเกณฑ์ขึ้น
ต่ำถึงปานกลางร้อยละ ๕, ๗ และ ๙ ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาผลตอบแทนจากการลงทุนในตลาด
หลักทรัพย์มีอัตราเฉลี่ยค่อนข้างต่ำมาก ทำให้สมาชิกที่เกษียณอายุหลายรายได้รับเงินเพียง ๗ - ๘

แสนบาทเท่านั้น หรือบางส่วนได้รับ จำนวน ๑ - ๒ ล้านบาทซึ่งเงินบำเหน็จดังกล่าวไม่พอเพียงต่อการใช้จ่ายในวัยเกษียณ

๓. การหารายได้และการลงทุนของกองทุน กองทุนมีพระราชบัญญัติกำหนดให้ลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงไม่สูงซึ่งส่วนใหญ่ลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำ (หุ้นกู้ พันธบัตรเงินฝาก และหุ้นกู้สามัญ) ทำให้มีผลตอบแทนในอัตราเฉลี่ยต่ำ อีกทั้งในแต่ละกองทุนมีการบริหารจัดการที่ไม่เท่ากัน เนื่องจากกองทุนให้แต่ละผู้ประกอบการบริหารกองทุนกันเอง

๔. การประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้ข่าวสารเนื่องจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเป็นกองทุนที่หน่วยงานหรือเจ้าของกิจการดำเนินการเอง

การวิเคราะห์กองทุน

เปรียบเทียบเงินสมทบเพื่อวัยเกษียณที่สมาชิกในแต่ละกองทุนได้รับจากรัฐบาล พบว่า สมาชิกในแต่ละกองทุนได้รับเงินสมทบจากรัฐบาลหรือจากหน่วยงานในอัตราที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ ๒๕ - ๑,๒๐๐ บาทต่อปี หรือรัฐวิสาหกิจได้รับร้อยละ ๒ - ๑๕ ของเงินเดือนโดยมีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพที่ได้รับเงินสมทบสูงสุดในอัตราร้อยละ ๑๕ เช่น การท่าอากาศยาน และบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย เป็นต้น

ตารางที่ ๔ - ๓ ตารางเปรียบเทียบเงินสมทบเพื่อวัยเกษียณที่แต่ละกองทุนได้รับจากรัฐบาล

กองทุน	การจ่ายเงินสะสม/สมทบ (ร้อยละ/บาท)				หมายเหตุ
	สมาชิก	นายจ้าง	รัฐบาล	รวม	
กองทุนประกันสังคม	๓ %	๓ %	๑%	๗ %	กองทุนประกันสังคมที่เข้าในตลาดหลักทรัพย์ต้องจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	๒ - ๑๕ %	๒ - ๑๕%	-	๔-๓๐ %	
กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ	๓ %	-	๕ %	๘%	
กองทุนการออมแห่งชาติ	๕๐-๑๓,๒๐๐ บาท	-	๒๕-๑,๒๐๐ บาท	๗๕-๑๔,๔๐๐ บาท	จ่ายเงินสมทบตามช่วงอายุไม่เกิน ๖๐๐, ๙๐๐ และ ๑,๒๐๐ บาท

ที่มา :ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ตารางที่ ๔ - ๔ ตารางเปรียบเทียบเงินบำเหน็จบำนาญเพื่อวัยเกษียณที่ได้รับในแต่ละกองทุน

กองทุน	เงินบำเหน็จ/บำนาญที่ได้รับต่อเดือน (๒๐ ปี)	
	บำเหน็จ	บำนาญ
กองทุนประกันสังคม		เฉลี่ยร้อยละ ๑๙ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย
- มาตรา ๓๓	-	๗,๕๐๐ บาทต่อเดือน
- มาตรา ๓๙	-	๗,๕๐๐ บาทต่อเดือน
- มาตรา ๔๐	๗๓,๐๐๐ พร้อม ดอกผล	-
กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	ขั้นต่ำ ๗ - ๘ แสนบาท	-
กองทุนบำเหน็จ บำนาญข้าราชการ	๑ ล้านบาท	อัตราเฉลี่ยร้อยละ ๗๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้ายหรือ ขั้นต่ำ ๑ ล้านบาทต่อคน
กองทุนออมแห่งชาติ	-	๗,๓๘๐ บาทต่อเดือน

ที่มา :ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

พบว่าปัจจุบันมีเพียงกลุ่มข้าราชการที่มีรายได้หลังเกษียณค่อนข้างเพียงพอที่อัตราเฉลี่ยร้อยละ ๗๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย หรือประมาณ ๑ ล้านบาทต่อคน ในขณะที่แรงงานในระบบที่ส่งเงินเข้ากองทุนประกันสังคมจะมีรายได้ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๑๙ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ซึ่งระดับที่เพียงพอควรอยู่ที่ร้อยละ ๕๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ทำให้ประชาชนกลุ่มนี้มีความเสี่ยงที่จะตกสู่ภาวะยากจน แต่ที่น่าเป็นห่วงก็คือกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระหรืออยู่นอกระบบบำเหน็จบำนาญของรัฐซึ่งเป็นสมาชิกของกองทุนการออมแห่งชาติ ที่เข้าถึงระบบการออมเพียง ๑.๒ ล้านคน จากผู้ที่มีสิทธิทั้งหมด ๒๑ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘ เมื่อถึงวัยเกษียณสมาชิกจะได้รับเงินบำนาญสูงสุดเพียง ๗,๓๘๐ บาทต่อเดือนเท่านั้น ในขณะที่สภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้วัยแรงงานนอกระบบยังไม่มีรายได้ที่แน่นอน รายได้ต่อหัวต่ำและมีแนวโน้ม “แก่มาก่อนรวย” ปัจจุบันกระทรวงการคลังได้เสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ (กบช.) เพื่อให้แรงงานในระบบได้มีการออมเพื่อการเกษียณเพิ่มเติม (ขณะนี้อยู่ระหว่างการเสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง)

ในส่วนของสวัสดิการที่รัฐบาลได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือเพื่อเป็นความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในอนาคต โดยผ่านกองทุนต่าง ๆ ยังมีความเหลื่อมล้ำ ไม่เพียงพอ และไม่ทั่วถึง เนื่องจากกองทุนมีกลุ่มเป้าหมายที่แยกตามสาขาอาชีพ อาชีพ ข้าราชการ ครู และลูกจ้าง มีวัตถุประสงค์และผู้รับผิดชอบที่แตกต่างกัน การบริหารจึงค่อนข้างจัดกระจายและแยกกันทำ ขาดการบูรณาการและการผลักดันเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการออมอย่างต่อเนื่อง มีอัตราการสมทบค่อนข้างต่ำ กองทุนส่วนใหญ่ยังพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐเป็นหลัก (ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ คาดว่า รัฐ

จะมีภาระงบประมาณเพื่อการออมในกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนประกันสังคม และ กองทุนการออมแห่งชาติ จำนวน ๘๐,๐๐๐ ล้านบาท) และมีความเสี่ยงสภาพคล่องทางการเงินในอนาคต นอกจากนี้ รัฐยังขาดกลไกติดตามการบริหารความเสี่ยงของระบบบำนาญ ซึ่งมีผลต่อภาระหนี้ของรัฐ จึงจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางการดำเนินนโยบายส่งเสริมการออมอื่น ๆ เพิ่มเติม ที่ผ่านมา กระทรวงการคลังได้เสนอให้มีคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่จัดทำและ ประสานนโยบายให้มีความสอดคล้องกัน ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน พัฒนาระบบบำเหน็จ บำนาญให้ครอบคลุมและเพียงพอต่อการดำรงชีพ มีความเป็นธรรม เกิดความมั่นคง และยั่งยืน

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าเงินขั้นต่ำสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายหลังเกษียณของสมาชิกไม่เพียงพอ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ดังนี้

๑. ปัจจัยจากผู้มีสิทธิในการออม

๑.๑ ลักษณะทั่วไป ในแต่ละกองทุนจะมีกลุ่มสมาชิกที่แตกต่างกัน ทั้งรายได้ การศึกษา ค่านิยม และวิถีชีวิตในการดำรงชีพ ดังนี้ กลุ่มสมาชิกของกองทุนการออมแห่งชาติเป็น กลุ่มเกษตรกร แม่บ้าน และแรงงานนอกระบบที่มีรายได้น้อยถึงปานกลาง กองทุนประกันสังคม เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานในระบบส่วนใหญ่มีรายได้น้อยถึงปานกลาง กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เป็นกลุ่มข้าราชการที่มีรายได้ปานกลาง และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานในองค์กรที่มี ศักยภาพด้านการเงินมีรายได้ปานกลางถึงสูง รวมทั้งการเข้าถึงระบบการออมก็แตกต่างกัน เนื่องจาก มีความสนใจในทักษะด้านการเงินเพื่อวางแผนการออมและความสามารถเข้าถึงระบบการออมของรัฐ ที่แตกต่างกัน

๑.๒ ระยะเวลาในการออม การออมในระยะยาวทำให้สามารถเก็บสะสมเงินพร้อม ดอกผลที่ได้รับจากการออมได้จำนวนมากกว่าและยังช่วยลดความผันผวนของผลตอบแทนในการ ลงทุน ในส่วนจำนวนเงินที่ออมก็มีความสำคัญ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการออมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

๑.๓ รูปแบบการลงทุน การลงทุนมีหลายประเภท ควรเลือกการลงทุนที่เหมาะสมกับ แต่ละบุคคล ในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงค่าตอบแทนมาก หรือการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำ ค่าตอบแทนน้อยก็จะน้อย อาทิ พันธบัตรรัฐบาล ตราสารหนี้ระยะสั้น

๒. ปัจจัยสนับสนุนจากกองทุน

๒.๑ การสร้างการรับรู้ โดยการส่งเสริมสนับสนุนและให้ความรู้ด้านการเงินให้กับ ประชาชนในทุกกลุ่ม และให้ทราบถึงสิทธิพึงมีให้ประชาชนในทุกกลุ่มเป้าหมาย

๒.๒ ส่งเสริมการจัดบริการให้สามารถเข้าถึงระบบการออมให้สะดวกและรวดเร็ว เช่น การจัดทำ Application ให้สมาชิกได้ตรวจสอบ คาดการณ์รายได้ เพื่อการวางแผนทางการเงิน เป็นต้น

สรุป

การออมกองทุนต่าง ๆ ยังมีความเหลื่อมล้ำ ไม่เพียงพอ และไม่ทั่วถึง ขาดการบูรณาการ และการผลักดันเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการออมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีอัตราการสมทบที่ค่อนข้างต่ำ รวมทั้งกองทุนส่วนใหญ่ยังพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐเป็นหลัก และมีความเสี่ยงสภาพคล่องทางการเงินในอนาคต นอกจากนี้ รัฐยังขาดกลไกติดตามการบริหารความเสี่ยงของระบบบำนาญ พบว่า มีเพียงกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ที่มีรายได้หลังเกษียณค่อนข้างเพียงพอที่อัตราเฉลี่ยร้อยละ ๗๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย หรือประมาณ ๑ ล้านบาทต่อคน และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ มีรายได้หลังเกษียณหรือเมื่อออกจากงานขั้นต่ำ ๗ - ๘ แสนบาท ในขณะที่กองทุนประกันสังคมจะมีรายได้ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๑๙ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ซึ่งระดับที่เพียงพอควรอยู่ที่ร้อยละ ๕๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย และกองทุนการออมแห่งชาติได้รับเงินบำนาญสูงสุดเพียง ๗,๓๘๐ บาทต่อเดือนทำให้แรงงานนอกระบบซึ่งไม่มีรายได้ที่แน่นอน หรือมีรายได้ต่อหัวต่ำ มีแนวโน้ม “แก่ก่อนรวย” และมีความเสี่ยงสูงที่จะตกสู่ภาวะยากจน โดยมีผู้เข้าถึงระบบการออมน้อยมากเพียง ๑.๒ ล้านคน จากผู้ที่มีสิทธิทั้งหมด ๒๑ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘

ปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ และเพิ่มสูงสุดในปี พ.ศ. ๒๕๗๙ การเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้และขาดการเตรียมความพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณ ทำให้รัฐบาลต้องรับภาระงบประมาณในการจัดสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง และจะอยู่ในสถานะเช่นนี้ไปอีก ๓๐ - ๓๕ ปี ระบบเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้นยังมีความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องมีระบบบำนาญภาคบังคับมากขึ้นมากกว่าระบบบำนาญแบบสมัครใจ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากรัฐสามารถนำเงินที่จัดเก็บได้ในระบบบำนาญไปใช้เพื่อลงทุน อีกทั้งกองทุนที่มีอยู่ส่วนใหญ่ยังมีการออมที่ยังไม่เพียงพอจึงมีความจำเป็นในการหาแนวทางการออมภาคบังคับเพิ่มเติมจากการศึกษาแนวคิดการคืนภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ และสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ที่จัดเก็บเพิ่มเป็นการออมภาคบังคับทางอ้อมและคาดว่าผลประโยชน์ที่ได้จากการสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ ๓ (สมมติว่าเริ่มทำงานเมื่ออายุ ๒๒ ปี ได้รับเงินเดือนเริ่มต้น ๙,๐๐๐ และ ๑๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน เงินเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี สะสมเป็นเวลา ๓๘ ปี มีผลประโยชน์จากการลงทุนในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๖ มีค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการเฉพาะในส่วนที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๖๐ ของรายได้) จะทำให้ได้รับบำนาญหลังเกษียณ (๒๐ ปี) เพิ่มจากเงินบำนาญในกองทุนที่มีอยู่ โดยจะได้รับเงินออมต่ำสุดเดือนละ ๙๒๔.๘๐-๑,๕๔๑.๓๓บาท ดังนี้

ตารางที่ ๔ - ๕ ผลตอบแทนที่ได้จากการสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละระยะเวลา ๓๘ ปี

อัตราเงินเดือนเริ่มต้น	VAT ร้อยละ 3 ของ ค่าใช้จ่ายสะสมต่อปี (อายุครบ ๖๐ ปี)	เงินสะสมจาก VAT รวมกับผลประโยชน์ จากการลงทุน	คิดเป็นเงินบำนาญ รายเดือน(๒๐ ปี)
เงินเดือนเริ่มต้น ๑๕,๐๐๐ บาท	๓๔๘,๙๗๘.๙๓	๓๖๙,๙๒๐.๒๗	๑,๕๔๑.๓๓
เงินเดือนเริ่มต้น ๙,๐๐๐ บาท	๒๐๙,๓๘๗.๓๖	๒๒๑,๙๕๒.๑๖	๙๒๔.๘๐

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ผลที่ได้รับทางอ้อม คือ ส่งเสริมให้ประชากรในวัยทำงานมีการออมเพื่อใช้จ่ายในวัยเกษียณ เป็นการส่งเสริมการเพิ่มการสะสมปัจจัยทุนให้กับประเทศในระยะยาว และลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ และคาดว่าจะเพิ่มสูงสุดในปี พ.ศ. ๒๕๗๙ และการเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้และยังขาดการเตรียมความพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณอาจทำให้รัฐบาลต้องรับภาระงบประมาณในการจัดสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง และคาดว่าจะอยู่ในสถานะเช่นนี้อีก ๓๐ - ๓๕ ปี จึงมีความจำเป็นในการหารายได้เพิ่มขึ้น

ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำในการจัดเก็บภาษี ยังมีคนไทยที่ไม่อยู่ในระบบภาษีร้อยละ ๗๔ มีผู้ที่มีรายได้สูงแต่รัฐไม่สามารถเรียกให้บุคคลกลุ่มนี้เข้ามาสู่ระบบภาษีการตรากฎหมายเพื่อจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอัตราร้อยละ ๑๐ ตามมาตรา ๘๐ แห่งประมวลรัษฎากร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๔ แต่ก็ออกพระราชกฤษฎีกาลดอัตราและยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม รวม ๖๐ ฉบับ ปัจจุบันประเทศไทยเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอัตราร้อยละ ๗ ซึ่งน้อยที่สุดในกลุ่มอาเซียน ยกเว้นประเทศบรูไนที่ไม่เก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ทำให้มีงบประมาณในการลงทุนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาประเทศเพียงร้อยละ ๒๕ ของงบรายจ่ายประจำปี

ในส่วนของสวัสดิการที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือเพื่อความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมการออมผ่านกองทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่พบว่าส่วนใหญ่มีการออมที่ยังไม่เพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในวัยเกษียณ มีเพียงกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการที่มีรายได้หลังเกษียณค่อนข้างเพียงพอที่อัตราเฉลี่ยร้อยละ ๗๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย หรือประมาณ ๑ ล้านบาทต่อคนและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมีรายได้หลังเกษียณหรือเมื่อออกจากงานขั้นต่ำ ๗ - ๘ แสนบาท ในขณะที่กองทุนประกันสังคมมีรายได้หลังเกษียณในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๑๙ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย ซึ่งระดับที่เพียงพอควรอยู่ที่ร้อยละ ๕๐ ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย และกองทุนการออมแห่งชาติได้รับเงินบำนาญสูงสุดเพียง ๗,๓๘๐ บาทต่อเดือนเท่านั้น ทำให้ประชาชนกลุ่มนี้มีความเสี่ยงที่จะตกสู่ภาวะยากจน และเข้าถึงระบบการออมเพียง ๑.๒ ล้านคน จากผู้ที่มีสิทธิทั้งหมด ๒๑ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘ ทำให้วัยแรงงานนอกระบบยังไม่มีรายได้ที่แน่นอน และรายได้ต่อหัวต่ำมีแนวโน้มที่จะ “แก่ก่อนรวย”

กองทุนที่รัฐบาลได้จัดตั้งขึ้น มีหน่วยงานรับผิดชอบ มีวัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ขาดการบูรณาการและการผลักดันเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการออมอย่างต่อเนื่อง มีอัตราการสมทบที่เหลื่อมล้ำกัน โดยสมาชิกบางกองทุนไม่ได้รับเงินสมทบเลย และบางกองทุนได้รับเงินสมทบตั้งแต่ ๒๕ - ๑,๒๐๐ บาท หรือ ร้อยละ ๒ - ๑๘ มีผลประโยชน์จากการลงทุนในอัตราเฉลี่ยค่อนข้างต่ำรายได้ของกองทุนฯ ส่วนใหญ่ยังพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐเป็นหลักและการเข้าถึงระบบการออมยังไม่ทั่วถึง แม้ว่ารัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติแล้วซึ่งทำให้ระบบการออมมีความครอบคลุมทุกกลุ่มอาชีพแล้ว แต่ในภาพรวม คนไทยเข้าถึงระบบการออมเพื่อการเกษียณเพียงร้อยละ ๔๘.๘๖ หมายความว่า มีผู้ที่ได้รับเพียงสวัสดิการ แต่ยังเข้าไม่ถึงระบบการออมไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ใดๆ จากระบบการออมถึงร้อยละ ๕๑.๑๔ รวมทั้งบางกองทุนอาจจะขาดสภาพคล่องในอนาคตหากไม่มีการวางแผนงบประมาณที่ดีนอกจากนี้ในภาพรวมยังขาดกลไกติดตามการบริหารความเสี่ยงของระบบบำนาญ ซึ่งมีผลต่อภาระหนี้ของรัฐในอนาคตได้ จึงจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางการดำเนินนโยบายส่งเสริมการออมอื่น ๆ เพิ่มเติม ที่ผ่านมาระทรวงการคลังได้เสนอให้มีคณะกรรมการนโยบายบำนาญแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่จัดทำและประสานนโยบายให้มีความสอดคล้องกัน ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และพัฒนาระบบบำนาญให้มีครอบคลุมและเพียงพอต่อการดำรงชีพ มีความเป็นธรรม เกิดความมั่นคง และยั่งยืน

คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องออมขาดการเตรียมความพร้อมด้านการเงินเพื่อวัยเกษียณโดยเฉพาะแรงงานนอกระบบที่ยังไม่มีการออมถึง ๒๔ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๒ ของกำลังแรงงาน จำนวน ๓๙.๓ ล้านคน ส่วนผู้สูงอายุมีถึงจำนวน ๒ ใน ๓ หรือร้อยละ ๖๕.๔ ที่ไม่มีเงินออม โดยกลุ่มอายุ ๘๐ ปีขึ้นไป ไม่มีเงินออมเลยถึงร้อยละ ๗๔.๔ ซึ่งแสดงถึงความไม่มั่นคงทางรายได้และอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในอนาคตโดยระบบการออมภาคสมัครใจและกึ่งสมัครใจ พบว่ามีแรงงานในระบบที่เป็นสมาชิกค่อนข้างต่ำเพียงร้อยละ ๒๔ และในส่วนของแรงงานนอกระบบยังมีสัดส่วนที่ต่ำมากคือเพียงร้อยละ ๖.๑๘ เท่านั้น

จากศึกษาความเพียงพอและความเหมาะสมในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงวัยในศตวรรษที่ ๒๑ โดยออมเงินจากการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ซึ่งได้จากการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ ในรูปแบบการออมภาคบังคับเพื่อยกระดับการออมของผู้เกษียณเพิ่มจากโครงการสวัสดิการสังคมที่รัฐมีอยู่ คาดว่าผลประโยชน์ที่ได้จากการสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ ๓ (โดยกำหนดเริ่มทำงานเมื่ออายุ ๒๒ ปี) ได้รับเงินเดือนเริ่มต้น ๙,๐๐๐ และ ๑๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน และเงินเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี สะสมเป็นเวลา ๓๘ ปี มีผลประโยชน์จากการลงทุนในอัตราร้อยละ ๖ มีค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการเฉพาะในส่วนที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๖๐ ของรายได้) จะได้รับบำนาญหลังเกษียณ (๒๐ ปี) ต่ำสุดเดือนละ ๙๒๔.๘๐ - ๑,๕๔๑.๓๓ บาท ดังนี้

ตารางที่ ๕-๑ คาดการณ์ยอดเงินที่ได้จากการสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ เมื่ออายุ ๖๐ ปี

อัตราเงินเดือนเริ่มต้น	VAT ร้อยละ๓ของ ค่าใช้จ่ายสะสมต่อปี (อายุครบ ๖๐ ปี)	เงินสะสมจาก VAT รวมกับผลประโยชน์ จากการลงทุน	คิดเป็นเงินบำนาญ รายเดือน(๒๐ ปี)
เงินเดือนเริ่มต้น ๑๕,๐๐๐ บาท	๓๔๘,๙๗๘.๙๓	๓๖๙,๙๒๐.๒๗	๑,๕๔๑.๓๓
เงินเดือนเริ่มต้น ๙,๐๐๐ บาท	๒๐๙,๓๘๗.๓๖	๒๒๑,๙๕๒.๑๖	๙๒๔.๘๐

ที่มา :ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๒

ผลประโยชน์ทางอ้อมที่คาดว่าจะได้รับ คือ สร้างการมีส่วนร่วมเมื่อจ่ายภาษีแล้วมีความรู้สึกว่าได้อะไรกลับคืนมารู้สึกเต็มใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งของระบบภาษี เงินที่จ่ายไปไม่รั่วไหลไปกับการทุจริตคอร์รัปชัน และนำไปใช้ในสิ่งที่ตบโจทย์ของสังคมซึ่งเป็นแรงผลักดันและจูงใจให้ประชาชนและผู้ประกอบการ (ที่หลีกเลี่ยงการจ่ายภาษีและยังไม่เข้าสู่ระบบภาษีอีก ๒๘ ล้านคน) เข้าระบบภาษีมากขึ้น ซึ่งจะทำให้รัฐบาลสามารถขยายฐานภาษีและจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยดำเนินการผ่านกลไกระบบชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (National ePayment) และส่งเสริมให้ประเทศไทยเข้าสู่ ‘เศรษฐกิจไร้เงินสด’(Cashless Economy) ได้รวดเร็วขึ้นรวมทั้งเป็นการส่งเสริมการสะสมปัจจัยทุนให้กับประเทศซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว ลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้และเป็นส่วนหนึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้ลดน้อยลงได้

เนื่องจากการเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ เป็นเรื่องใหญ่ส่งผลกระทบต่อปากท้องของคนทั้งประเทศเป็นการเพิ่มภาระกับประชาชนโดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยและเศรษฐกิจโดยรวม ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าและค่าครองชีพสูง กระทบต่อการท่องเที่ยวภายในประเทศ และการตัดสินใจลงทุนในอนาคตทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ อาจส่งผลให้การบริโภคของภาคประชาชนและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศชะลอตัวลงในระยะสั้นรัฐควรมีมาตรการบรรเทาผลกระทบ เช่น ช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยและครัวเรือนที่เลี้ยงดูบุตร โดยให้เงินช่วยเหลือพิเศษ ปรับเพิ่มอัตราเงินเดือนของภาคครัวเรือน และขอความร่วมมือจากบริษัทเอกชนให้เพิ่มเงินเดือนมีมาตรการในการควบคุมการปรับขึ้นราคาสินค้า การกักตุนสินค้า และสินค้าหนีภาษี ควรทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักถึงผลของการสะสมเงินออมเพื่อวัยเกษียณและหยั่งเสียงประชาชนเพื่อประเมินความเหมาะสม ทั้งนี้ อาจเกิดการต่อต้านของประชาชน จึงควรเป็นมาตรการสุดท้ายที่รัฐบาลจะนำแนวทางดังกล่าวมาดำเนินการ และควรดำเนินการเมื่อเศรษฐกิจและสถานการณ์ทางการเมืองมีความมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

๑. เพื่อลดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมการต่อต้านของประชาชนและปัญหาด้าน “การเมือง” รัฐอาจแก้ไขโดยพิจารณาจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในรูปแบบขั้นบันได หรือนำภาษีมูลค่าเพิ่ม ร้อยละ ๑ จากการจัดเก็บร้อยละ ๗ นำมาเป็นเงินสะสมให้กับผู้ใช้จ่ายเป็นเงินออม เพื่อไว้ใช้ในวัยเกษียณ หรือกำหนดวงเงินที่จะสะสม อาทิ ๖ ล้านบาท และนำภาษีส่วนเกินของผู้ที่ สะสมเกินวงเงิน ๖ ล้านบาท ไปสะสมในกองทุนผู้สูงอายุเพื่อใช้ในสวัสดิการอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ ของกองทุนฯ เช่น สมทบค่ารักษาพยาบาลส่วนเกินจากโครงการสวัสดิการของรัฐ และการขยาย สวัสดิการบ้านพักคนชราให้ทั่วถึง เป็นต้นซึ่งก็จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเกิดการช่วยเหลือสังคม

๒. ควรเร่งรัดการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายบำนาญแห่งชาติ เพื่อเป็น หน่วยงานกลางในการบูรณาการ และบริหารจัดการสิทธิประโยชน์ของกองทุน ต่างๆ ให้ทั่วถึง เพียงพอ และลดการเหลื่อมล้ำให้มากยิ่งขึ้น และเป็นกลไกในการกำหนดนโยบาย ติดตามการบริหาร ความเสี่ยงของระบบบำนาญ ซึ่งอาจจะมีผลต่อภาระหนี้ของรัฐในอนาคตได้ รวมทั้งจะต้องมีการ ประเมินผลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ชาติให้สอดคล้อง กับสถานการณ์ต่อไป

๓. ควรมีมาตรการในการวางแผนการลงทุนเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลกำไรสูงขึ้น อาทิ การแก้ไขกฎหมายการลงทุนให้มีความยืดหยุ่น สามารถลงทุนในอสังหาริมทรัพย์หรือโครงสร้าง พื้นฐานของรัฐที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีและให้ผลตอบแทนที่สูง กว่า

๔. ควรรณรงค์ส่งเสริมทักษะและองค์ความรู้ด้านการเงิน ปลูกฝังการออมเพื่ออนาคต ในเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา และส่งเสริมการเตรียมความพร้อมด้านการเงินสำหรับวัยเกษียณ ในทุกระดับทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยจัดกิจกรรม เผยแพร่ความรู้ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทุน และสร้างแรงจูงใจให้มีการออมเพื่อเตรียมพร้อม ในวัยเกษียณโดยความร่วมมือของภาครัฐ เอกชนและประชาสังคม ในระดับบุคคล ชุมชนและประเทศ รวมทั้งภาครัฐควรกำหนดตัวชี้วัดเกณฑ์การให้ความรู้เกี่ยวกับการออมและการบริหารเงิน ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕. ควรมีหน่วยงานกลางที่ประเมินและรวบรวมข้อมูลการรับสิทธิประโยชน์จากรัฐ อาทิ สิทธิประโยชน์ด้านภาษี ด้านการลงทุนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ว่าผลประโยชน์ในแต่ละมาตรการ ที่รัฐออกมาอยู่ที่ใครบ้าง และเป็นมูลค่าเท่าใด สำหรับเป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และนำไปพิจารณาช่วยเหลือผู้ที่ยังเข้าไม่ถึงระบบการออม

๖. การวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการดังนี้

๖.๑ ขอความเห็นในรายละเอียดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อความรอบคอบ และความชัดเจนของข้อกำหนดในการจัดทำกฎ ระเบียบ และกระบวนการโดยกำหนดเป้าหมาย เงื่อนไข ที่ชัดเจนในด้านการปฏิบัติ และด้านกฎหมายเช่น กรมสรรพากร และกรมแรงงานและสวัสดิการสังคม เป็นต้น

๖.๒ ศึกษาผลรายได้รับจากการนำภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๑ จากที่จัดเก็บ ร้อยละ ๗ เพื่อนำมาเป็นเงินสะสมให้กับผู้ใช้นำมาเป็นเงินออมเพื่อไว้ในวัยเกษียณ จะทำให้ รัฐบาลสามารถขยายฐานภาษีและจัดเก็บภาษีได้มากขึ้นเพียงพอกับการที่รัฐต้องสูญเสียรายได้จากการนำเงินภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๑ และการลงทุนหรือไม่

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๒ - ๑	เปรียบเทียบจำนวนประชากรผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ของประเทศในอาเซียน	๙
๒ - ๒	โครงสร้างประชากรของประเทศไทยจำแนกตามช่วงอายุ	๙
๒ - ๓	การคาดการณ์โครงสร้างการเพิ่มของประชากรที่มีอายุ ๖๐ - ๘๐ ปีขึ้นไป	๑๐
๒ - ๔	การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีการถ่วงน้ำหนักครัวเรือน ในช่วง ๒๐ ปี	๑๐
๒ - ๕	การสำรวจภาวะพึ่งพิงของประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ที่มีการถ่วงน้ำหนัก ประชากรพ.ศ. ๒๕๕๐, ๒๕๕๔ และ พ.ศ. ๒๕๖๐	๑๑
๒ - ๖	การเข้าถึงระบบการออมเพื่อวัยเกษียณของคนไทย	๑๖
๒ - ๗	ตัวเลขเงินขั้นต่ำของพนักงานที่มีอายุ ๒๕ ปี เกษียณที่อายุ ๕๕ ปีเป็นผู้ไม่มีโรค/ มีโรคร้ายแรง รักษาในโรงพยาบาลของรัฐ และพักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ	๑๘
๒ - ๘	ตัวเลขเงินขั้นต่ำของพนักงานที่มีอายุ ๒๕ ปี เกษียณที่อายุ ๕๕ ปีเป็นผู้ไม่มีโรค/ มีโรคร้ายแรงรักษาในโรงพยาบาลของรัฐ และพักอาศัยอยู่ในต่างจังหวัด	๑๙
๓ - ๑	สัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งหมดในกลุ่มประเทศอาเซียน	๒๓
๓ - ๒	โครงสร้างประชากรไทยจำแนกตามช่วงอายุ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓	๒๔
๓ - ๓	ภาระงบประมาณในโครงการสวัสดิการสังคมเพื่อการออม พ.ศ. ๒๕๕๗ และ พ.ศ. ๒๕๖๗	๒๔
๓ - ๔	ผลการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๐	๒๖
๓ - ๕	รายได้และรายจ่ายภาครัฐ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๐	๒๗
๓ - ๖	การจัดเก็บภาษีเงินได้และภาษีมูลค่าเพิ่มของประเทศในกลุ่มอาเซียน	๒๙
๓ - ๗	ภาษีมูลค่าเพิ่มที่รัฐสามารถนำไปจัดสรรได้ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๐	๓๐
๓ - ๘	การคำนวณการออมเงินจากการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ของผู้ที่มีเงินเดือนเริ่มต้น ๑๕,๐๐๐ บาท	๓๓
๓ - ๙	การคำนวณการออมเงินจากการสะสมเงินจากภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ ของผู้ที่มีเงินเดือนเริ่มต้น ๙,๐๐๐ บาท	๓๔
๓ - ๑๐	ผลตอบแทนที่ได้จากการสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ๓เป็นระยะเวลา ๓๘ ปี	๓๔
๓ - ๑๑	เปรียบเทียบเงินออมจากการหักภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ ๑ - ๓	๓๖
๔ - ๑	ตัวเลขเงินขั้นต่ำของพนักงานที่มีอายุ ๒๕ ปี เกษียณที่อายุ ๕๕ ปีเป็นผู้ไม่มีโรค/ มีโรคร้ายแรงรักษาในโรงพยาบาลของรัฐและพักอาศัยอยู่ใน กทม. และ ต่างจังหวัด	๔๒
๔ - ๒	ยอดเงินสะสมและเงินสมทบของกองทุนการออมแห่งชาติ	๔๗
๔ - ๓	ตารางเปรียบเทียบเงินสมทบเพื่อวัยเกษียณที่แต่ละกองทุนได้รับจากรัฐบาล	๔๙
๔ - ๔	ตารางเปรียบเทียบเงินบำเหน็จบำนาญเพื่อวัยเกษียณที่ได้รับในแต่ละกองทุน	๔๙
๔ - ๕	ผลตอบแทนที่ได้จากการสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ๓ระยะเวลา ๓๘ ปี	๕๒
๕ - ๑	คาดการณ์ยอดเงินที่ได้จากการสะสมภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ ๓ เมื่ออายุ ๖๐ ปี	๕๔

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. “โครงการการศึกษาวิเคราะห์ระดับสินทรัพย์การออมขั้นต่ำที่ ผู้เกษียณอายุพึงมีสำหรับการประกันคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน (วัยสูงอายุ)”, ๒๕๕๙.

จารีย์ ปิ่นทอง, ธนภรณ์ จิตตินันท์, ประภัสสร แสงสุขสันต์, ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. “สังคมสูงวัยกับความท้าทาย ของตลาดแรงงานไทย”. โครงการศึกษาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่มี นัยต่อการดำเนินนโยบาย สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย กรกฎาคม ๒๕๖๑.

บุญศักดิ์ เจียมปรีชา, “แนวทางในการป้องกันการทุจริตโดยการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๑.

พงษ์ภาณุ เสวตรรินทร์, “การปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพของไทย”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๘.

พุดพัฒนา เลิศเขาวสิทธิ์, “รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยในอนาคต”. เอกสาร วิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๕๔.

พัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดสถานะสังคม, สำนักงาน. สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ. รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำใน ประเทศไทย ปี ๒๕๖๐, ๒๕๖๐.

วิสิฐ ตันตีสุนทร, “การปฏิรูประบบการออมเพื่อวัยเกษียณ”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกัน ราชอาณาจักร, ๒๕๕๗.

อนันต์ อนันตกุล, “สังคมสูงวัย..ความท้าทายประเทศ”. รายงานเสนอที่ประชุมราชบัณฑิตและภาคี สมาชิก. สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง, ราชบัณฑิตยสภา, ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์

กัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง, ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. สัมภาษณ์. ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

จารุลักษณ์ เรืองสุวรรณ, เลขาธิการกองทุนการออมแห่งชาติกองทุนการออมแห่งชาติ. สัมภาษณ์. ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๒.

ทิวาพร ผาสุข, ผู้อำนวยการกองบริหารการรับ – จ่ายภาครัฐกรมบัญชีกลาง. สัมภาษณ์. ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๒.

นวพร วิริยาณุกษ, ผู้อำนวยการส่วนนโยบายการออมและการลงทุนในภาพรวม สำนักงานเศรษฐกิจ การคลัง. สัมภาษณ์. ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๒.

พิสุทธ์ สัมปทานุกุล, ผู้อำนวยการฝ่ายกลยุทธ์องค์กรและพัฒนาธุรกิจ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. สัมภาษณ์. ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๒.

มโนชัย สุดจิตร์, อุปนายกสมาคม(๗) คณะกรรมการสมาคมกองทุนสำรองเลี้ยงชีพแห่งประเทศไทย ประจำปี(๒๕๖๑ –๒๕๖๓). สัมภาษณ์. ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๒.

วิษณุยุทธ์ บุญชิต, รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สัมภาษณ์. ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

สุปาณี จันทรมาศ, ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการออม การลงทุนและพัฒนาตลาดทุน. สัมภาษณ์. ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๒.

อำพันธ์ ฐววิทย์, รองเลขาธิการสำนักงานประกันสังคมสำนักงานประกันสังคม. สัมภาษณ์. ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ(UNFPA). “สูงวัยในศตวรรษที่ ๒๑ การเฉลิมฉลองและความท้าทาย”. บทสรุปผู้บริหาร. ๒๕๖๐.

มโนชัย สุดจิตร์, “ถึงเวลารั้งที่จจะปฏิรูประบบการออม”. บทความ. ๒๕๖๐.

วิชาการแผนภาษี, สำนักกรมสรรพากร. “การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์”. เอกสารประกอบบรรยาย. พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

การคลัง, กระทรวง. “สถิติการเบิกจ่ายงบประมาณ จำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจและรายจ่าย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://dataservices.mof.go.th/Dataservices/GovernmentExpenditureSubExpd>, ๒๕๖๒.

- “การจัดเก็บภาษีในประเทศสวีเดน(Taxation in Sweden)”. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก :<http://ostervangsvagen.blogspot.com/2018/01/taxation-in-sweden.html>, ๒๕๖๒.
- กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ.“คู่มือ กบข.”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.gpf.or.th/download/ebook/60/gpf.html#p=90>, ๒๕๖๒.
- “โครงการศึกษาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่มีนัยต่อการดำเนินนโยบาย สังคมสูงวัยกับความท้าทาย ต ล า ด แ ร ง ง า น ”. เข้าถึงได้จาก :<https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AAA/AgePeriodCohort.pdf>, ๒๕๖๒.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.“เกษียณสุขด้วย PVD ”. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก :https://www.set.or.th/education/th/begin/mutualfund_content14.pdf, ๒๕๖๒.
- “แผนการจัดเก็บภาษีแบบใหม่ของเกาหลีใต้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :http://globthailand.com/southkorea_0013/, ๒๕๖๒.
- “ระบบภาษีในประเทศออสเตรเลีย”. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก :[https://th.wikipedia.org/wiki/ภาษี](https://th.wikipedia.org/wiki/ภาษีในประเทศไทย) ในประเทศไทย, ๒๕๖๒.
- “ระบบภาษีในอินเดีย”. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก :<https://www.thaiindia.net/knowledge/tax-system/item/1800-taxsystem.html>, ๒๕๖๒.
- สุโขทัยธรรมาธิราช,มหาวิทยาลัย. “สังคมผู้สูงอายุ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/ data/sec/Lom12/05-01.html>, ๒๕๖๒.
- สถิติสำนักงาน.“สถิติผู้สูงอายุ จำนวนและอัตราผู้สูงอายุ ปี พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๖๑”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=3491&template=1R1C&yeartype=M&subcatid=27, ๒๕๖๒.
- สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม, สำนักงาน.“ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ (ฉบับย่อ)”. (ออนไลน์) . เข้าถึงได้จาก :https://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/%20NS_SumPlanOct, ๒๕๖๒.
- สรรพกร,กรม. “บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร”. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก :<https://www.rd.go.th/publish/674.0.html>, ๒๕๖๒.
- สรรพกร,กรม.“มารู้จักภาษีมูลค่าเพิ่ม”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : http://download.rd.go.th/fileadmin/download/insight_pasi/Art_book_N1_Real.pdf , ๒๕๖๒.

ภาคผนวก

แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ (ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม)

.....

คำชี้แจง

แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ชุดนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยเรื่อง “ภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑” ของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๑) โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกองทุนที่เกี่ยวข้องกับการออมและศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ถือเป็นความลับจะไม่นำเสนอหรือเปิดเผยเป็นรายบุคคล โดยจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวมสำหรับการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น

แนวคำถามมีทั้งหมด ๔ ข้อ ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้เข้ารับการสัมภาษณ์ในครั้งนี้

พลตรี

(ธัญญาภรณ์ เตียตระกูล)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ผู้วิจัย

คำถามเอกสารวิจัย “ภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงวัยในศตวรรษที่ ๒๑”

๑. ข้อมูลทั่วไป

หน่วยงาน.....

๒. สารสำคัญ

๒.๑ เกี่ยวกับกองทุนของท่าน

๑) กองทุนของท่านมีการศึกษาวิเคราะห์ขนาดของเงินพึงมีขั้นต่ำสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในวัยเกษียณของสมาชิกว่ามีความเพียงพอหรือไม่

.....
.....
.....

๒) ปัจจัยอะไรที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุความเพียงพอ

.....
.....
.....

๓) ที่ผ่านมากองทุนของท่านมีผลการออมให้แก่สมาชิกที่เกษียณแล้ว โดยเฉลี่ยเป็นเงินขั้นต่ำจำนวนเท่าใด และเงินบำนาญเฉลี่ยเดือนละเท่าไร

.....
.....
.....

๔) ปัจจุบันรัฐบาลมีสวัสดิการกองทุนเพื่อการออมหลายกองทุน ท่านมีข้อคิดเห็นอย่างไรในการบูรณาการหรือการบริหารจัดการกองทุนอย่างไร

.....
.....
.....

๒.๒ ท่านมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ “ภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อการออมรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ ๒๑” โดยการนำภาษีมูลค่าเพิ่ม VAT ร้อยละ ๓ คืนให้กับผู้บริโภคในรูปแบบการออม มีผลดีหรือผลเสียอย่างไร

.....
.....
.....

๓. ประเด็นเฉพาะหน่วยงานของท่าน

๓.๑ กองทุนประกันสังคม

ความเพียงพอของสวัสดิการประกันสังคมในการดำรงชีพของสมาชิกในศตวรรษที่ ๒๑

.....
.....
.....

๓.๒ กองทุนออมแห่งชาติ

ความพร้อมในการรองรับกองทุนการออมจากภาษีมูลค่าเพิ่มของประชากรไทย

.....
.....
.....

๓.๓ กองทุน กบข.

ความเพียงพอของเงินบำนาญบำนาญในการดำรงชีพในศตวรรษที่ ๒๑

.....
.....
.....

๓.๔ กระทรวงการคลัง

๑) ความเป็นไปได้ในการเพิ่มภาษีมูลค่าเพิ่มในอนาคต และการขยายฐานภาษี

.....
.....
.....
๔. ท่านมีข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ อื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอบคุณครับ

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ : พลตรี รัษฎาภรณ์ เตียตระกูล
- วันเดือนปีเกิด : ๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๐๖
- การศึกษา : ปริญญาตรี วทบ.(ทบ.)โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
: หลักสูตรหลักประจำโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ชุดที่ ๗๔
: หลักสูตรหลักประจำวิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ ๕๕
- ประวัติการทำงานโดยย่อ
- : ผู้บังคับหมวดทหารม้า กองร้อยทหารม้า กองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ฯ
 - : รองผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ ๒๙ รักษาพระองค์ฯ
 - : รองผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ ๓ รักษาพระองค์ฯ
 - : หัวหน้าฝ่ายกำลังพล กองพลทหารม้าที่ ๒ รักษาพระองค์ฯ
 - : ผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ ๒๕ รักษาพระองค์ฯ
 - : หัวหน้าฝ่ายส่งกำลังบำรุง กองพลทหารม้าที่ ๒ รักษาพระองค์ฯ
 - : รองผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ฯ
 - : รองผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๕ รักษาพระองค์ฯ
 - : นายทหารปฏิบัติการประจำ สำนักงานเลขาธิการกองทัพบก
- กองทัพบก
- : ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก
- ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก